

338.4791
ม 735 ก
ร. 2

การศึกษาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ กรุงเทพมหานคร
ตามแนวคิดโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens

พ 4 ส.ค. 2552

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
พฤษภาคม 2552
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ กรุงเทพมหานคร
ตามแนวคิดโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
พฤษภาคม 2552

เมธิกา ไชยรัตน์. (2552). การศึกษาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ กรุงเทพมหานคร ตามแนวคิดโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens ปฏิญยานิพนธ์ วท.ม. (การวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร.ไพบุลย์ อ่อนมั่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ฉันทิช วรรณถนอม.

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ กรุงเทพมหานคร เพื่อนำเสนอเป็นแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสำรวจแหล่งท่องเที่ยวตามแนวคิดโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens ที่ปรับจากแบบประเมินแหล่งท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และให้กลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มภาครัฐ กลุ่มผู้ประกอบการ และกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 4 คน ประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวโดยดัดแปลงที่ ททท. แนะนำในการให้พระขอมพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามคติความเชื่อ ในพื้นที่รอบเกาะรัตนโกสินทร์ ได้แก่ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม วัดบวรนิเวศวิหาร วัดชนะสงคราม วัดสุทัศน์เทพวราราม วัดสระเกศ ศาลหลักเมือง และศาลเจ้าพ่อเสือ โดยใช้แบบประเมินคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวของสำนักพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา แล้วจัดระดับมาตรฐานตามเกณฑ์ที่กำหนด นำผลมาเปรียบเทียบกับผลการสำรวจแหล่งท่องเที่ยว 7 Greens

ผลการวิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ 8 แหล่ง เป็นแหล่งโบราณสถาน 7 แหล่ง ได้แก่ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม วัดบวรนิเวศวิหาร วัดชนะสงคราม วัดสุทัศน์เทพวราราม วัดสระเกศ ศาลหลักเมือง เป็นแหล่งอนุสรณ์สถาน 1 แหล่ง ได้แก่ ศาลเจ้าพ่อเสือ การใช้พื้นที่ถูกต้องตามกฎหมาย 8 แหล่ง มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว 7 แหล่ง ยกเว้น ศาลเจ้าพ่อเสือ ไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว จากผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ศึกษา 8 แหล่ง สรุปได้ว่า มีศักยภาพดีเยี่ยม 1 แหล่ง ได้แก่ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม มีศักยภาพดีมาก 1 แหล่ง ได้แก่ ศาลหลักเมือง มีศักยภาพดี 4 แหล่ง ได้แก่ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม วัดบวรนิเวศวิหาร วัดสุทัศน์เทพวราราม วัดสระเกศ มีศักยภาพต่ำ 1 แหล่ง ได้แก่ ศาลเจ้าพ่อเสือ

ผลจากการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวตามแนวคิดโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens พบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดการตามองค์ประกอบ 7 Greens มีการดำเนินการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีระดับศักยภาพมาตรฐานในระดับดีเยี่ยม และถ้ามีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามกรอบนโยบายการดำเนินงานในทิศทางของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ก็จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นมีศักยภาพและสามารถดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน

A STUDY ON TOURISM ATTRACTIONS IN RATTANAKOSIN ISLAND, BANGKOK
IN ACCORDANCE WITH ENVIRONMENTAL 7 GREENS CONCEPT

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Science Degree in Ecotourism Planning and Management
At Srinakharinwirot University
May 2009

Metika Chaiyarat. (2009). A Study on Tourism Attractions in Rattanakosin Island, Bangkok in Accordance with Environmental 7 Greens Concept. Master Thesis, M.Sc. (Ecotourism Planning and Management). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Supervisory Committee: Assist. Prof. Lt. JG. Dr. Paiboon On-mung. Assist. Prof. Chantath Wanthanom

This study has the objective to survey and analyze the potential of the tourism attractions in Rattanakosin Island, Bangkok Metropolis, to present it as guidelines in managing sustainable tourism to the involved agencies. The tools used in collecting data are the tourism attraction form according the environmental conservation 7 Greens adjusted from the tourism sources of the Tourism Authority of Thailand (TAT). It used three sample groups are the public sector, the tourism operators and the four-Thai tourist group to evaluate the potential on the favorite tourism attractions that the TAT recommended in paying homage to the Buddha images for blessing according to the belief around the Rattanakosin Island were Wat (temple) Phrasirattana Sasadaram, Wat Chetuphon Wimonmangkaram, Wat Borwon Nives, Wat Chanasongkram, Wat Suthat Thepwararam, Wat Saket, the City Pillar Shrine, and Chao Pho Sua joss house, by using the tourism quality evaluation form of the Office of Tourism Development, Ministry of Tourism and Sports and would rank the standard level according to the specified criteria to compare with the results on the tourism survey 7 Greens.

The results of the research found the tourism attractions around the Rattanakosin Island in eight sources were seven historical sources in Rattanakosin Island were Wat (temple) Phrasirattana Sasadaram, Wat Chetuphon Wimonmangkaram, Wat Borwon Nives, Wat Chanasongkram, Wat Suthat Thepwararam, Wat Saket, and the City Pillar Shrine, while the monument was the Choa Pho Sua joss house. The use of the places was legal in the eight places. There was management of the seven tourist attractions except the Chao Pho Sua joss house had no tourism management. The results on evaluation of the tourism potential of the eight places can be summarized as excellent potential in one place was Wat Phrasirattana Satsadaram, one good potential was the City Shrine, and the four places with good potential were Wat Chetuphon Wimonmangkaram, Wat Borvorn Neves, Wat Suthat Thepwararam, Wat Sa-ket, and the low potential was Chao Pho Sua joss house.

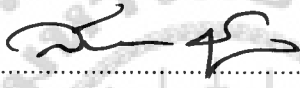
The results on the study of the tourism according to the concept on environmental conservation ratification 7 Greens found the tourism sources had the management according to the elements of the 7 Greens had the tourism activity that gave priority to the resources and the environment to make the tourism sources reached the excellent level. If there is management of the tourism sources according to the policy frame on the operations in the direction of sustainability it can make the sources to have potential and enviable tourism activities.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง
การศึกษาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ กรุงเทพมหานคร
ตามแนวคิดโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens

ของ
เมธิกา ไชยรัตน์

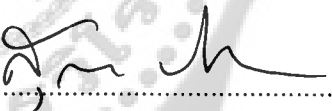
ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

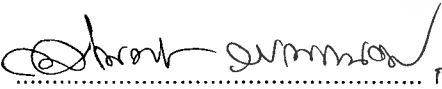

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมชาย สันติวัฒนกุล)
วันที่ 22 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2552

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

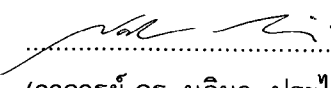
คณะกรรมการสอบปากเปล่า

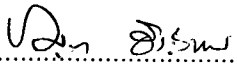

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร. ไพบุลย์ อ่อนมั่ง)

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์สุภาพร สุขสีเหลือง)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ฉันทิช วรรณถนอม)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร. ไพบุลย์ อ่อนมั่ง)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. นลินา ประไพรัชสิทธิ์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปัญญา วีระวิทย์เลิศ)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร.ไพบูลย์ อ่อนมั่ง ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ให้คำปรึกษา แนวคิดชี้แนะแนวทางการจัดทำงานวิจัยทุกขั้นตอนตลอดเวลาที่ทำการวิจัย ตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งตลอดมา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ฉันทัช วรรณถนอม กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ให้คำปรึกษา ตรวจแก้ไขงานวิจัย และให้ความช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ เพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์และมีคุณภาพ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์สุภาพร สุกสีเหลือง ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร ที่กรุณาเป็นกรรมการสอบเค้าโครงและประธานคณะกรรมการสอบปากเปล่า ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุษาวดี เอกแสงศรี อาจารย์ ดร.รักษนก โคโคโต ที่กรุณาเป็นคณะกรรมการสอบเค้าโครง และให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้งานวิจัยดำเนินเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง อาจารย์ ดร. นลินา ประไพรัชสิทธิ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา ชีระวิทย์เลิศ ที่กรุณาเป็นกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์เพิ่มเติม ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ได้กล่าวชื่อนี้ที่เสียสละเวลาและให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไข อันเป็นประโยชน์ทำให้ปริญญานิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.พยอม ธรรมบุตร ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาในเรื่องการทองเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณบุคลากรทุกท่านในสถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ที่ให้การช่วยเหลือ ประสานงานต่างๆ ในการสอบ และเรื่องอื่นๆ ตลอดระยะเวลาที่ทำการวิจัย

งานวิจัยเล่มนี้ จะสำเร็จลุล่วงไม่ได้ หากไม่ได้รับการสนับสนุนและกำลังใจจากบิดา มารดา อีกทั้งกำลังใจจากญาติพี่น้อง พี่ๆ และเพื่อนๆ ทุกคน โดยเฉพาะเพื่อน ป.บัณฑิต รุ่น 5 และ ป.โท รุ่น 2 ทุกคนที่คอยให้กำลังใจ และให้การช่วยเหลือด้วยดีตลอดมา จึงขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

เมธิกา ไชยรัตน์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมาย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ขอบเขตการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
การท่องเที่ยว.....	7
การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	14
การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามแนวคิดโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens.....	21
การวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว (SWOT Analysis).....	23
กรุงเทพมหานคร และแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์.....	24
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	37
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	42
การสำรวจข้อมูลทางการท่องเที่ยว.....	42
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	43
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	43
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	44
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	46
ผลการตรวจสอบและประเมินแหล่งท่องเที่ยวในภาพรวม.....	46
ผลการตรวจสอบและประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละแหล่ง.....	47
ผลการวิเคราะห์ภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์.....	124
ผลการวิเคราะห์ SWOT แหล่งท่องเที่ยวในแต่ละแหล่ง.....	125

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	129
สรุปผลการวิจัย.....	129
อภิปรายผล.....	130
ข้อเสนอแนะ.....	131
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป.....	131
บรรณานุกรม.....	132
ภาคผนวก.....	135
ภาคผนวก ก แบบสำรวจแหล่งท่องเที่ยว.....	136
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	143

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	ระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว.....	44
2	Green Heart: วัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....	48
3	Green Logistics: วัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....	49
4	Green Attraction: วัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....	49
5	Green Community: วัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....	50
6	Green Activity: วัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....	51
7	Green Service: วัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....	51
8	Green Plus: วัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....	52
9	ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของวัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....	53
10	Green Heart: วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม.....	59
11	Green Logistics: วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม.....	60
12	Green Attraction: วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม.....	60
13	Green Community: วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม.....	61
14	Green Activity: วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม.....	62
15	Green Service: วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม.....	63
16	Green Plus: วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม.....	63
17	ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม.....	64
18	Green Heart: วัดบวรนิเวศวิหาร.....	69
19	Green Logistics: วัดบวรนิเวศวิหาร.....	69
20	Green Attraction: วัดบวรนิเวศวิหาร.....	70
21	Green Community: วัดบวรนิเวศวิหาร.....	71
22	Green Activity: วัดบวรนิเวศวิหาร.....	72
23	Green Service: วัดบวรนิเวศวิหาร.....	72
24	Green Plus: วัดบวรนิเวศวิหาร.....	73
25	ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของวัดบวรนิเวศวิหาร.....	74
26	Green Heart: วัดชนะสงคราม.....	78
27	Green Logistics: วัดชนะสงคราม.....	78
28	Green Attraction: วัดชนะสงคราม.....	79
29	Green Community: วัดชนะสงคราม.....	80

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง

หน้า

30 Green Activity: วัดชนะสงคราม.....	81
31 Green Service: วัดชนะสงคราม.....	81
32 Green Plus: วัดชนะสงคราม.....	82
33 ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของวัดชนะสงคราม.....	83
34 Green Heart: วัดสุทัศน์เทพวราราม	87
35 Green Logistics: วัดสุทัศน์เทพวราราม.....	87
36 Green Attraction: วัดสุทัศน์เทพวราราม.....	88
37 Green Community: วัดสุทัศน์เทพวราราม.....	89
38 Green Activity: วัดสุทัศน์เทพวราราม.....	90
39 Green Service: วัดสุทัศน์เทพวราราม.....	90
40 Green Plus: วัดสุทัศน์เทพวราราม.....	91
41 ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของวัดสุทัศน์เทพวราราม.....	92
42 Green Heart: วัดสระเกศ.....	96
43 Green Logistics: วัดสระเกศ.....	96
44 Green Attraction: วัดสระเกศ.....	97
45 Green Community: วัดสระเกศ.....	98
46 Green Activity: วัดสระเกศ.....	99
47 Green Service: วัดสระเกศ.....	99
48 Green Plus: วัดสระเกศ.....	100
49 ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของวัดสระเกศ.....	101
50 Green Heart: ศาลหลักเมือง.....	107
51 Green Logistics: ศาลหลักเมือง.....	108
52 Green Attraction: ศาลหลักเมือง.....	108
53 Green Community: ศาลหลักเมือง.....	109
54 Green Activity: ศาลหลักเมือง.....	110
55 Green Service: ศาลหลักเมือง.....	111
56 Green Plus: ศาลหลักเมือง.....	111
57 ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของศาลหลักเมือง.....	112

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
58 Green Heart: ศาลเจ้าพ่อเสือ.....	116
59 Green Logistics: ศาลเจ้าพ่อเสือ.....	116
60 Green Attraction: ศาลเจ้าพ่อเสือ.....	117
61 Green Community: ศาลเจ้าพ่อเสือ.....	118
62 Green Activity: ศาลเจ้าพ่อเสือ.....	119
63 Green Service: ศาลเจ้าพ่อเสือ.....	119
64 Green Plus: ศาลเจ้าพ่อเสือ.....	120
65 ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของศาลหลักเมือง.....	121
66 การดำเนินการตามเกณฑ์ 7 Greens.....	124
67 ระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว.....	125

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
2 แสดงรูปแบบการท่องเที่ยวแบบเดิม และรูปแบบการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน.....	16
3 แสดงแผนที่ท่องเที่ยวบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์.....	36
4 แสดงวัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....	47
5 แสดงป้ายและสิ่งอำนวยความสะดวกภายในบริเวณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....	54
6 แสดงสิ่งอำนวยความสะดวกภายในบริเวณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....	55
7 แสดงป้าย การบริการ และบรรยากาศภายในบริเวณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....	56
8 แสดงบรรยากาศโดยรอบของวัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....	57
9 แสดงวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม.....	58
10 แสดงป้ายบอกทางของวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม.....	65
11 แสดงบรรยากาศภายในบริเวณวัดและจุดบริการนักท่องเที่ยว ของวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม.....	66
12 แสดงจุดบริการนักท่องเที่ยวและบรรยากาศภายนอก ของวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม.....	67
13 แสดงวัดบวรนิเวศวิหาร.....	68
14 แสดงภายในบริเวณวัดบวรนิเวศวิหาร.....	75
15 แสดงบรรยากาศโดยรอบบริเวณวัดบวรนิเวศวิหาร.....	76
16 แสดงวัดชนะสงคราม.....	77
17 แสดงป้ายและสิ่งอำนวยความสะดวกภายในวัดชนะสงคราม.....	84
18 แสดงระบบการจัดการภายในวัด และบรรยากาศรอบๆ บริเวณ ของวัดชนะสงคราม.....	85
19 แสดงวัดสุทัศน์เทพวราราม.....	86
20 แสดงพระพุทธรูป ป้าย และจุดบริการนักท่องเที่ยว ของวัดสุทัศน์เทพวราราม.....	93

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบ

หน้า

21 แสดงจุดบริการนักท่องเที่ยว ที่นั่งพักผ่อนและสิ่งอำนวยความสะดวก ของวัดชนะสงคราม.....	94
22 แสดงวัดสระเกศ.....	95
23 แสดงป้ายบอกทางนมัสการพระบรมบรรพต (ภูเขาทอง).....	102
24 แสดงมุมที่นั่งพักผ่อนและภายในบริเวณอาคารของวัดสระเกศ.....	103
25 แสดงจุดบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยว ของวัดสระเกศ.....	104
26 แสดงป้ายบอกทาง และจุดบริการนักท่องเที่ยว ของวัดสระเกศ.....	105
27 แสดงศาลหลักเมือง.....	106
28 แสดงบรรยากาศภายในศาลหลักเมือง.....	113
29 แสดงบรรยากาศภายในศาลหลักเมืองและจุดอำนวยความสะดวก.....	114
30 แสดงศาลเจ้าพ่อเสือ.....	115
31 แสดงจุดบริการและการจัดการภายในศาลเจ้าพ่อเสือ.....	122
32 แสดงป้ายและการจัดการภายในศาลเจ้าพ่อเสือ.....	123

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การท่องเที่ยว เป็นอุตสาหกรรมด้านการบริการที่มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วและทำรายได้ให้กับประเทศต่างๆ ในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก เห็นได้จากการคาดการณ์ขององค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization หรือ WTO) พบว่าในปี ค.ศ. 2010 จะมีผู้เดินทางท่องเที่ยวทั่วโลกเป็นจำนวนถึง 937 ล้านคน และจะเพิ่มขึ้นอีกประมาณ 1,560 ล้านคนในปี ค.ศ. 2020 ซึ่งภูมิภาคแอฟริกาเป็นภูมิภาคที่มีอัตราการขยายตัวของจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดคือ เฉลี่ยร้อยละ 9.8 รองลงมาคือภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก มีการเจริญเติบโตร้อยละ 8.3 (UNWTO World Tourism Barometer, Vol.4 No.3: Oct 2006) จากการที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเพิ่มมากขึ้นนั้น ทำให้ประเทศต่างๆ โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาต่างหันมาให้ความสำคัญต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมากขึ้น เนื่องจากอุตสาหกรรมนี้เกี่ยวข้องกับภาคอุตสาหกรรมอื่นๆ เกือบทุกอุตสาหกรรมในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับประเทศ ก่อให้เกิดการพัฒนาสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านต่างๆ อย่างมากมายเพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว อีกทั้งยังทำให้เกิดการจ้างงาน สร้างอาชีพ และกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนในระดับรากหญ้าได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง ดังนั้น ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่จึงใช้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นกลไกหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ แต่ถ้าประเทศใดมุ่งเน้นแต่การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ เพื่อรองรับกับการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และเน้นการเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยวให้มากขึ้นในแต่ละปีหรือส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบคนหมู่มากเพื่อหวังผลให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยมิได้มีการวางแผนในการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ ก็จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ประสบกับปัญหาความเสื่อมโทรมได้ ในขณะที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจำเป็น ต้องใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ภายในประเทศ ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรทางศิลปวัฒนธรรม และแรงงานบริการของประชาชนในประเทศ ดังนั้น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีการเตรียมการและจัดการที่ดีโดยคำนึงถึงขีดจำกัดในการรองรับของพื้นที่ทั้งทางกายภาพและสังคมนั้น จะเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพและได้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูงมาก ถ้าประเทศใดสามารถดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้ทรงคุณภาพเช่นเดิม ก็จะสามารถใช้การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งที่จะสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จของการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ (นิพล เชื้อเมืองพาน. 2542: 1)

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวสูง มีบทบาทที่สำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศและความเป็นอยู่ของประชาชน ด้วยความที่ประเทศไทยมีทุนทางสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นจุดแข็งในการนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวหลายประการ เช่น ความเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในระดับภูมิภาคและเป็นพื้นที่ความสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน เอกลักษณ์วัฒนธรรมความเป็นไทย อธยาศัยไมตรีของคนไทย

ทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ แหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานที่มีความเก่าแก่และมีเอกลักษณ์ ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและเป็นแหล่งเรียนรู้แห่งใหญ่ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่สามารถนำมาสร้างเป็นจุดขายสำคัญในการดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ทำให้ประเทศไทยได้รับการยอมรับในฐานะหนึ่งในผู้นำทางการท่องเที่ยวระดับโลก และยังส่งเสริมให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยพัฒนาไปอย่างกว้างขวาง ก่อให้เกิดรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างประเทศและคนไทยรวมกันในปี พ.ศ. 2550 เป็นจำนวนเงินถึง 925,300 ล้านบาท

กรุงเทพมหานคร เมืองหลวงของประเทศไทย เป็นศูนย์กลางการปกครอง เศรษฐกิจ การศึกษา วัฒนธรรม การเงิน การธนาคาร การพาณิชย์ การสื่อสาร ฯลฯ รวมทั้งมีระบบการขนส่งที่ดี มีสถานที่ท่องเที่ยวมากมายทั้งโบราณสถาน โบราณวัตถุ รวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีที่หลากหลาย มีคุณค่า และมีเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชน แบ่งการปกครองออกเป็น 50 เขต (กองการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร. 2550: ออนไลน์) แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ อาทิเช่น แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ แหล่งท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตชุมชนที่ตลาดน้ำตลิ่งชัน แหล่งช้อปปิ้งสินค้านานาชาติที่สวนจตุจักร หรือแหล่งท่องเที่ยวย่านการค้าช้อปปิ้งทาวน์ที่เยาวราช เป็นต้น จากผลสำรวจออนไลน์ของนิตยสาร Travel & Leisure ได้จัดอันดับให้กรุงเทพมหานครเป็นเมืองที่ดีที่สุดในโลกและดีที่สุดในเอเชียประจำปี 2008 (<http://www.travelandleisure.com/worldsbest/2008/results.cfm?cat=cities>) นอกจากนี้ กรุงเทพมหานครยังเคยได้รับรางวัลเมืองน่าเที่ยวที่สุดในเอเชีย ประจำปี 2007 จากนิตยสาร Condé Nast Traveller อีกด้วย (www.tatnews.org/tourism_news/3554.asp) จากรางวัลต่างๆ ที่ได้รับก็เนื่องมาจากกรุงเทพมหานครเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในเรื่องความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยว มีสถานที่ท่องเที่ยวให้เลือกมากมาย จึงเป็นปัจจัยที่มีบทบาทอย่างมากต่อการท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานคร โดยในปัจจุบันหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเริ่มให้ความสำคัญกับการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวในหลายรูปแบบมากขึ้นเพื่อสร้างทางเลือกที่หลากหลายในกิจกรรมการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยว

เกาะรัตนโกสินทร์ เปรียบเสมือนจุดกำเนิดแห่งประวัติศาสตร์ของกรุงเทพมหานคร เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2325 เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 ทรงขึ้นครองราชย์และสถาปนาพระบรมราชวงศ์จักรี รวมทั้งโปรดให้สร้างพระบรมมหาราชวังเป็นที่ประทับ เกาะรัตนโกสินทร์จึงหมายถึง ศูนย์กลางแห่งการปกครอง ประกอบด้วยบริเวณพระราชวังหลวง วังกรมพระราชวังบวรหรือวังหน้า และต่อเนื่องออกไปโดยรอบชานพระนคร มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 1.8 ตารางกิโลเมตร (<http://www.ku.ac.th/e-magazine/august46/ku/kosin.html>) เกาะรัตนโกสินทร์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ภายในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์เป็นที่รวมของมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าที่ชาวไทยทุกคนภาคภูมิใจ กิจกรรมเด่นในพื้นที่บริเวณดังกล่าว ได้แก่ ไหว้พระขอพร 9 วัดอารามหลวง ซึ่งักยานท่องเที่ยวรอบเกาะในเวลากลางคืน (Night Life) นั่งรถรางรอบเกาะรัตนโกสินทร์หรือเดินชมเมืองเที่ยวรอบเกาะ เป็นต้น

ถึงแม้การท่องเที่ยวในบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ จะสร้างรายได้ให้กับกรุงเทพมหานคร แต่การพัฒนาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว และการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวมากเกินไป ได้ส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชุมชน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จึงได้จัดทำเกณฑ์สำหรับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามแนวทางการรักษาสิ่งแวดล้อม 7 ประการ คือ โครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่การส่งเสริมภาพลักษณ์ด้านการตลาดที่มีจุดยืนและความเข้มแข็งในการรักษาสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดดังกล่าวเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญในการปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อม และมีวิธีการดำเนินงานตามทิศทางของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จึงได้นำแนวคิดดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ เพื่อนำข้อมูลมาเสนอเป็นแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ ให้สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในการให้บริการในด้านต่าง ๆ ให้ได้อย่างยั่งยืน

ความมุ่งหมาย

1. เพื่อสำรวจและวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์
2. เสนอแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัย จะทำให้ได้ข้อมูลที่น่าไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามแนวคิดโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens ซึ่งเป็นแนวทางที่มีการจัดการการใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างรู้คุณค่า กระตุ้นให้ทุกคนเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่การส่งเสริมความเข้มแข็งด้านการตลาดในการรักษาสิ่งแวดล้อม และเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวหน่วยงานต่าง ๆ สามารถนำไปปรับใช้ หรือดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของแต่ละหน่วยงานเพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวได้ต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตในการเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

1. ข้อมูลเอกสาร ประกอบด้วย

1.1 ค้นคว้าจากห้องสมุดต่างๆ ได้แก่ ห้องสมุดการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.), หอสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล, สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศิลปากร สาขาวังท่าพระ, สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และกองการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร

1.2 ค้นคว้าทาง Internet ได้แก่ www.bangkokfocus.com, www.bangkoktourist.com, www.ku.ac.th/e-magazine, www.thapra.lib.su.ac.th/ratanagosin, www.tatnews.org/tourism_news/3554.asp, www.thai.tourismthailand.org, www.travelandleisure.com/worldsbest/2008/results.cfm?cat=cities www.ttresearch.org

2. ข้อมูลภาคสนาม ประกอบด้วย

2.1 สำรวจแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์

2.2 สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ครอบคลุมพื้นที่บริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่เขตพระนคร ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ในการศึกษา จากแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมที่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) แนะนำในการไหว้พระขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตามคติความเชื่อ (เฉพาะบริเวณรอบเกาะรัตนโกสินทร์) ได้แก่ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม วัดบวรนิเวศวิหาร วัดชนะสงคราม วัดสุทัศน์เทพวราราม วัดสระเกศ ศาลหลักเมือง และศาลเจ้าพ่อเสือ

ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในการเก็บข้อมูล แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มภาครัฐ เป็นกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาและการวางแผนการท่องเที่ยวในองค์กรภาครัฐ
2. กลุ่มผู้ประกอบการ เป็นกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องในภาคธุรกิจท่องเที่ยว
3. กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย เป็นกลุ่มที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ศึกษาครอบคลุมองค์ประกอบการรักษาสีงแวดล้อม ตามแนวคิดโครงการปฎิญญารักษาสีงแวดล้อม 7 Greens

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ โดยมีจุดประสงค์ในการเดินทาง เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หาความสนุกสนานบันเทิงรื่นรมย์ ศึกษาหาความรู้ เยี่ยมชมประวัติศาสตร์ ติดต่อธุรกิจหรือเยี่ยมญาติ แต่มิใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือพำนักอยู่เป็นการถาวร

2. การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีวิธีการจัดการอย่างเป็นระบบ ในการใช้ทรัพยากรภายใต้ขีดความสามารถของทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อตอบสนองความจำเป็นทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม รักษาธรรมชาติและเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไว้ได้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้ยาวนานที่สุด

3. การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การจัดการที่ได้มาจากการสำรวจทรัพยากร การวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว การศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การจัดทำแผนการจัดการที่เหมาะสมกับพื้นที่และตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยว

4. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง การประเมินของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนทางด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาจาก 4 องค์ประกอบหลัก ประกอบด้วย ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว การจัดการเพื่อให้เกิดความยั่งยืน การสร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

5. โครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens หมายถึง โครงการที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ดำเนินการขึ้นเพื่อให้ทุกคนมีส่วนในการช่วยกันรักษาและปกป้องสิ่งแวดล้อม โดยจัดทำเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามแนวทางรักษาสิ่งแวดล้อม 7 ประการ เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพและมีแนวทางการจัดการอย่างยั่งยืนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน แนวทางในการรักษาสีเขียวตามแนวคิด 7 Greens มีดังนี้

5.1 Green Heart หมายถึง นักท่องเที่ยว ประชาชน ผู้เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนมีความใส่ใจ และเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม ช่วยกันดูแลปกป้องรักษาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว

5.2 Green Logistics หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวแบบประหยัดพลังงาน เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการใช้พลังงานเชื้อเพลิง

5.3 Green Attraction หมายถึง การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามกรอบนโยบายการดำเนินงานในทิศทางของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม สังคม และชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว

5.4 Green Community หมายถึง การบริหารจัดการชุมชนที่มีการดำเนินงานที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีการจัดการการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในชุมชน

5.5 Green Activity หมายถึง การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เห็นถึงคุณค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นกิจกรรมที่สามารถเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยว มีการคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ความเหมาะสมของจำนวนนักท่องเที่ยว โดยส่งผลกระทบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

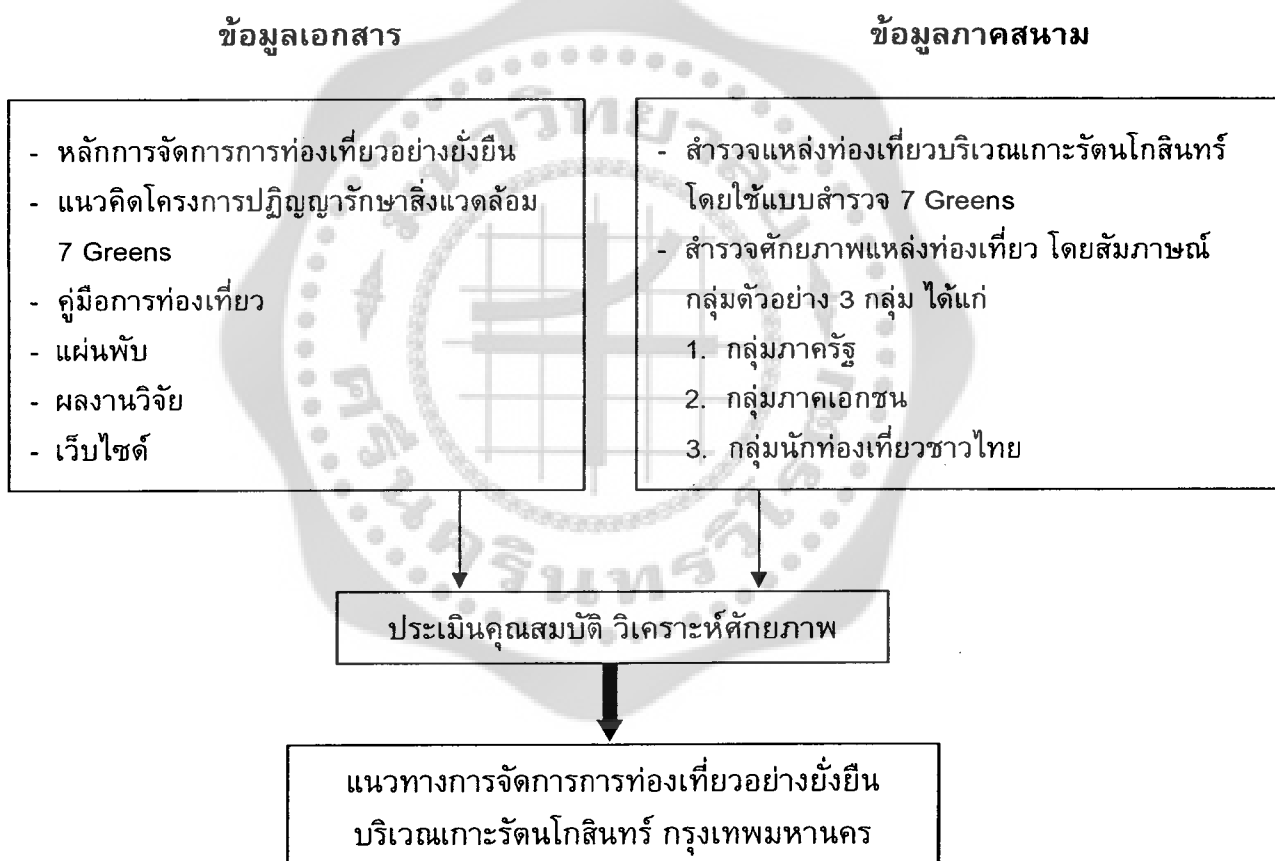
5.6 Green Service หมายถึง การให้บริการของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านอาหาร ที่พัก ร้านขายของที่ระลึก ให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจจากมาตรฐานการบริการและคุณภาพที่ดี โดยมีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม

5.7 Green Plus หมายถึง การเข้าร่วมกิจกรรมที่ตอบแทนสังคม ให้ความร่วมมือกับผู้ประกอบการ หน่วยงานต่างๆ ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ให้การสนับสนุนร่างกาย สติปัญญา ทุนทรัพย์ เพื่อร่วมกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ความยั่งยืนของชุมชน และสังคม

6. เกาะรัตนโกสินทร์ หมายถึง พื้นที่ในบริเวณระหว่างแม่น้ำเจ้าพระยากับคลองบางลำพู ต่อคลองโอ่งอ่างหรือ 9 แขวงของเขตพระนคร ได้แก่ แขวงพระบรมมหาราชวัง แขวงวังบูรพาภิรมย์ แขวงวัดราชบพิธ แขวงสำราญราษฎร์ แขวงศาลเจ้าพ่อเสือ แขวงเสาชิงช้า แขวงวัดบวรนิเวศ แขวงตลาดยอด และแขวงชนะสงคราม แบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ชั้น คือ เกาะรัตนโกสินทร์ชั้นใน และเกาะรัตนโกสินทร์ชั้นนอก

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ กรุงเทพมหานคร ตามแนวคิด โครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens มีกรอบแนวคิด ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง การศึกษาแหล่งท่องเที่ยว บริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ กรุงเทพมหานคร ตามแนวคิดโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens ผู้วิจัยได้ค้นคว้าศึกษาแนวคิดทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การท่องเที่ยว
2. การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
3. การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามแนวคิดโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens
4. การวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว (SWOT Analysis)
5. กรุงเทพมหานคร และแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การท่องเที่ยว

1.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization หรือ WTO) ให้ความหมายของคำว่า การท่องเที่ยว (Tourism) ว่าหมายถึง การเดินทางใดๆ ก็ตาม ที่เป็นการเดินทางตามเงื่อนไข 3 ประการ คือ การเดินทางจากสถานที่อยู่อาศัยเป็นประจำไปยังสถานที่อื่นๆ เป็นการชั่วคราว โดยผู้เดินทางต้องเดินทางด้วยความสมัครใจ และเป็นการเดินทางเพื่อวัตถุประสงค์ใดๆ ก็ตามที่ไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ (อ้างใน ศรีญา วรากุลวิทย์, 2546: 2)

กวี รรกวิน (2546: 8) ให้ความหมายของการท่องเที่ยว ว่าหมายถึง ปรากฏการณ์ของมนุษย์ที่เกิดจากการสร้างปฏิสัมพันธ์ในเชิงบวกกับสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในเรื่องเกี่ยวกับการเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ เพื่อจุดประสงค์ที่ต่างกัน ที่มีขึ้นเพื่อการย้ายถิ่นอย่างถาวร

ราณี อธิชัยกุล และ รัชพร จันทรสว่าง (2546: 15) ได้อธิบายศัพท์ การท่องเที่ยว (Tourism) ไว้ว่า เป็นคำที่มีความหมายค่อนข้างกว้าง เพราะมิใช่เพียงการเดินทางเพื่อการพักผ่อนหรือเพื่อความสนุกสนานดังที่คนส่วนใหญ่เข้าใจกัน แต่ยังรวมถึงการเดินทางเพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อการศึกษาหาความรู้ การเยี่ยมญาติ ดังที่กล่าวมาล้วนหมายถึงการท่องเที่ยวทั้งสิ้น

ซึ่งมีความสอดคล้องกับ ปรีชา แดงโรจน์ (2544: 30) ที่ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวต้องมีจุดมุ่งหมายของการเดินทางเพื่อพักผ่อน เพื่อการศึกษา เพื่อชมประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม หรือศาสนา และความสนใจพิเศษ เพื่อการกีฬาและบันเทิง งานอดิเรก เพื่อเยี่ยมญาติมิตร วัตถุประสงค์ทางธุรกิจ และเพื่อเข้าร่วมประชุมหรือสัมมนา

Mc Intosh and Goeldner (1986: 4) กล่าวว่า การท่องเที่ยว คือ ผลรวมของปรากฏการณ์และความสัมพันธ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาจากการกระทำต่อกันและกันของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจรัฐบาลผู้เป็นเจ้าของบ้าน และชุมชนผู้เป็นเจ้าของบ้านในกระบวนการดึงดูดใจและต้อนรับขับสู้ นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนอื่นๆ

สรุป การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ โดยมีจุดประสงค์ในการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หาความสนุกสนานบันเทิงรื่นรมย์ ศึกษาหาความรู้ เยี่ยมชมประวัติศาสตร์ ดึงดูดธุรกิจหรือเยี่ยมญาติ แต่มิใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือพำนักอยู่เป็นการถาวร

1.2 ประเภทของการท่องเที่ยว

การแบ่งประเภทการท่องเที่ยว (กองวิชาการ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว. ม.ป.ป: 6) แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1.2.1 แบ่งตามลักษณะทรัพยากรการท่องเที่ยว แบ่งได้ 3 ประเภท

1.2.1.1 ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ หมายถึง สภาพทางกายภาพของธรรมชาติที่มีความสวยงามหรือความน่าสนใจต่อการเดินทางไปชม ได้แก่ ภูเขา ป่าไม้ น้ำตก ลำธาร ชายทะเล ภูมิทัศน์ และสภาพภูมิศาสตร์อื่นๆ นอกจากนี้ยังรวมถึงบริเวณที่มนุษย์ได้เข้าไปปรับปรุง ตกแต่งเพิ่มเติมจากธรรมชาติด้วย เช่น อ่างเก็บน้ำ เขื่อน เป็นต้น

1.2.1.2 ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศาสนา หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้นตามวัตถุประสงค์และเพื่อประโยชน์ของมนุษย์เอง ซึ่งเป็นมรดกตกทอดมาตั้งแต่อดีต และยังคงปรากฏอยู่ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งจนถึงปัจจุบัน แต่มีผลดึงดูดใจต่อการท่องเที่ยว เช่น พระราชวัง ศาสนาสถาน ปราสาทหินอนุสรณ์สถาน และอาคารหรือกลุ่มอาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ด้านใดด้านหนึ่ง เป็นต้น

1.2.1.3 ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนในกลุ่มสังคมและการประพฤติปฏิบัติที่ยึดถือและสืบทอดต่อกันมาตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อการดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ได้แก่ ตลาดน้ำ ชีวิตริมน้ำ เรือนแพ หมู่บ้านหรือชุมชนที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน เป็นต้น

1.2.2 แบ่งตามวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว แบ่งได้ 9 ประเภท

1.2.2.1 การท่องเที่ยวเพื่อความสนุกสนานและความบันเทิง นักท่องเที่ยวจะใช้เวลาหยุดงานหรือยามว่างเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ เพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็น เพื่อพบเห็นสิ่งใหม่ๆ เพื่อชมทิวทัศน์ที่งดงาม เพื่อพบเห็นขนบธรรมเนียมประเพณีต่างถิ่น เพื่อสนุกสนานกับความอีกทีกรีกโครมกับความใหญ่โตของเมือง ศูนย์กลางการท่องเที่ยวและอื่นๆ ซึ่งมีผลเพื่อความสนุกสนานและความบันเทิง

1.2.2.2 การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน นักท่องเที่ยวจำพวกนี้จะใช้วันหยุดเพื่อการพักผ่อนโดยไม่ทำอะไรเลย เพื่อขจัดความเมื่อยล้าทั้งหลายทั้งปวง ทั้งทางกายและจิตใจให้หมดสิ้นไปเพื่อพักผ่อนสมองและพร้อมที่จะกลับมาทำงานใหม่ หรือบางคนอาจจะไปพักผ่อนเนื่องจากอาการ

ป่วยไข้ นักท่องเที่ยวประเภทนี้มักจะพัก ณ ที่ใดที่หนึ่งนานที่สุดเท่าที่จะทำได้ และมักจะเป็นสถานที่ให้ความมั่นใจได้ว่าสงบจริง

1.2.2.3 การท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วัฒนธรรม นักท่องเที่ยวที่มีความปรารถนาที่จะเรียนรู้ศิลปวิทยาการที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติต่างๆ และเดินทางไปพื้นที่นั้นๆ เพื่อศึกษาวิถีชีวิต การแต่งกาย รูปแบบความเป็นอยู่ วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เพื่อเข้าชมโบราณสถาน ศิลปกรรมที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ เพื่อติดตามความเจริญทางวัตถุและเทคโนโลยีปัจจุบัน หรือเพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากประเทศหรือท้องถิ่นของตนเอง

1.2.2.4 การท่องเที่ยวเพื่อการกีฬา แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1.2.2.4.1 การท่องเที่ยวเพื่อเข้าชมการแข่งขันกีฬาที่ตนสนใจหรือชื่นชอบ เช่น โอลิมปิก ฟุตบอลโลก เอเชียนเกมส์ ถึงแม้การแข่งขันกีฬาจะเปลี่ยนเจ้าภาพและประเทศที่จัดทุกครั้ง แต่ผู้ชมก็จะติดตามไปอยู่เสมอ

1.2.2.4.2 การท่องเที่ยวเพื่อเล่นกีฬาหรือออกกำลังกาย การท่องเที่ยวประเภทนี้สถานที่และฤดูกาลจะเป็นตัวกำหนดและดึงดูดใจให้เกิดการท่องเที่ยว เช่น ชายทะเล ภูเขา การเดินป่าเพื่อยิงนก ส่องสัตว์ หรือการเล่นสกี เรือใบ ตกปลา ก็จัดว่าเป็นการท่องเที่ยวในประเภทนี้ด้วย จะเห็นได้ว่าประเทศที่มีหิมะตกมาก ในฤดูหนาวก็จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางเพื่อไปเล่นสกี ดันฤดูร้อนก็เป็นเทศกาลเล่นเรือใบ ในฤดูร้อนก็เป็นฤดูปีนเขา เป็นต้น

ซึ่งนอกจากสถานที่และฤดูกาล จะมีผลต่อการท่องเที่ยวเพื่อการกีฬาแล้ว เศรษฐศาสตร์ก็มีผลต่อการท่องเที่ยวประเภทนี้เช่นกัน เช่น ชาวญี่ปุ่นมักนิยมเดินทางมาเล่นกอล์ฟในประเทศไทย เนื่องจากค่าเช่าสนามออกรอบมีราคาถูกกว่าในประเทศญี่ปุ่นหลายเท่าและยังสามารถจับจ่ายสินค้าราคาถูกได้ในเวลาเดียวกัน

1.2.2.5 การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา บุคคลที่เดินทางไปต่างประเทศเพื่อทำการวิจัย ศึกษาต่อ หรือเพื่อทำงาน และอยู่ในประเทศนั้นๆ เป็นเวลานานนับเดือนหรือปี การท่องเที่ยวประเภทนี้รวมถึงการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาภายในประเทศด้วย จัดว่าเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ทำได้ให้แก่ประเทศอย่างหนึ่ง

1.2.2.6 การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ โดยมากนักท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจมักจะจัดสรรเวลาว่างจากการปฏิบัติธุรกิจไว้สำหรับการท่องเที่ยวด้วย ซึ่งอาจจะเป็นเวลาว่างจากการปฏิบัติธุรกิจประจำวันหรือถือโอกาสอยู่ท่องเที่ยวต่อเมื่อเสร็จสิ้นภารกิจแล้ว แม้นักท่องเที่ยวประเภทนี้จะขาดคุณสมบัติที่การท่องเที่ยวต้องเป็นการกระทำโดยเสรี จึงไม่นับเป็นการท่องเที่ยว แต่นักท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ ก็ได้นำเงินตราต่างประเทศเข้ามาในประเทศเจ้าบ้านมากพอๆ กับการท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ

1.2.2.7 การท่องเที่ยวเพื่อประชุมสัมมนา ใน ค.ศ. 1976 IUOTO ปรากฏว่ามีการประชุมประเภทต่างๆ ระดับโลกถึง 3,500 แห่ง และการประชุมดังกล่าวมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มขึ้นอย่างมาก ในการจัดวาระการประชุมทั้งหลายเหล่านี้ เกือบจะไม่มีการประชุมที่ผู้จัดจะต้องมีรายการนำเที่ยวอย่างน้อย 1 ครั้ง ทำให้ผู้ที่เข้าประชุมสัมมนากลายเป็นนักท่องเที่ยวโดยอัตโนมัติ เมืองใดที่

เป็นสถานที่ท่องเที่ยวอยู่แล้วก็มักจะได้รับเลือกให้เป็นที่พักผ่อนสันทนาการ เช่น พัทยา ภูเก็ต และ เชียงใหม่ และโรงแรมในเมืองนั้นก็จะมีการแข่งขันปรับปรุงและสร้างห้องประชุมสัมมนาให้มีความ สะดวกสบาย และมีขนาดที่เหมาะสมกับความต้องการไว้ต้อนรับการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้

1.2.2.8 การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ เป็นการท่องเที่ยวเพื่อบำบัดโรคหรือบำรุงสุขภาพกายหรือสุขภาพจิตของนักท่องเที่ยว ซึ่งอาจเป็นการรักษาโรค การฟื้นฟูสุขภาพและการรักษา สุขภาพให้ดีขึ้น (ธานี อธิชัยกุล. 2546: 90)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอเพิ่มประเภทของการท่องเที่ยวอีกประเภทหนึ่ง นั่นคือ การท่องเที่ยวเพื่อศาสนาที่กำลังเป็นที่นิยมในปัจจุบัน

1.2.2.9 การท่องเที่ยวเพื่อศาสนา นับว่าเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่แก่นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจเสริมสร้างจิตใจและความเป็นสิริมงคลให้แก่ตนเอง ได้แก่ การจาริกแสวงบุญ การนมัสการศาสนสถานที่สำคัญ รวมถึงการร่วมทำพิธีกรรมทางศาสนา การท่องเที่ยวประเภทนี้ นอกจากนักท่องเที่ยวจะได้อิ่มบุญแล้ว นักท่องเที่ยวยังได้เรียนรู้และได้สัมผัสความงดงามทาง สถาปัตยกรรมและศิลปกรรมภายในวัดอีกด้วย การไหว้พระ 9 วัด ในบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ ก็จัดว่าเป็นการท่องเที่ยวในประเภทนี้ด้วยเช่นกัน

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวในแต่ละครั้งนั้น นักท่องเที่ยวอาจจะมีวัตถุประสงค์และกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวได้หลายรูปแบบในเวลาเดียวกัน ไม่จำเป็นที่จะท่องเที่ยวเพื่อวัตถุประสงค์เดียว โดยอาจจะแยกเป็นวัตถุประสงค์หลัก/รอง เช่น การท่องเที่ยวในรูปแบบประชุมสัมมนา ก็จะมีการท่องเที่ยวเพื่อความสนุกสนานและจับจ่ายสินค้าไปพร้อมๆ กัน ได้ เป็นต้น

1.3 ความสำคัญของการท่องเที่ยว

ปัจจุบันการท่องเที่ยวได้กลายมาเป็นอุตสาหกรรมหลักของประเทศ และมีความสำคัญหลายด้านไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมืองของประเทศ และสังคมวัฒนธรรม นอกจากการท่องเที่ยวจะก่อให้เกิดประโยชน์ภายในประเทศแล้ว ยังช่วยเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมประเพณีของประเทศให้ทั่วโลกได้รู้จักมากขึ้น และอาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวน่าจะเป็นสื่อกลางที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างคนในชาติและระหว่างประเทศในเวลาเดียวกัน โดยแยกความสำคัญเป็น 3 ด้าน ดังนี้ (บุษบา ศักดิ์เจริญ. 2542: 19)

1.3.1 ความสำคัญด้านเศรษฐกิจ

1.3.1.1 การท่องเที่ยวเป็นแหล่งที่มาของรายได้เงินตราต่างประเทศ ในลักษณะของการขายบริการและทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งนับเป็นรายได้ที่สำคัญของประเทศ ยิ่งประเทศใดมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้มาก ประเทศเหล่านั้นในแต่ละปีจะมีรายได้หรือเงินตราต่างประเทศจากการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก

1.3.1.2 รายได้จากการท่องเที่ยวที่ได้มาในรูปแบบของเงินตราต่างประเทศนั้น มีส่วนช่วยในการสร้างเสถียรภาพให้กับดุลการชำระเงินของประเทศต่างๆ เป็นอย่างดี มีหลายประเทศ

ที่ดุลการค้าเสียเปรียบประเทศอื่น รายได้จากการท่องเที่ยวดังกล่าวจึงมีส่วนช่วยในการเสริมสร้างเสถียรภาพให้กับดุลการชำระเงินของประเทศนั้นๆ เป็นจำนวนมาก

1.3.1.3 ทำให้เกิดการเจริญเติบโตและขยายตัวของการลงทุน เช่น ธุรกิจโรงแรม ภัตตาคาร ร้านค้า การผลิตของที่ระลึก และธุรกิจที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ขยายตัวออกไปอย่างรวดเร็ว เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึง

1.3.1.4 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการสร้างงานและเป็นการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นลักษณะเฉพาะของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์ หรืองานการค้าทั่วไป เช่น สินค้าพื้นบ้าน สินค้ามีชื่อประจำท้องถิ่น อาหารการกิน เป็นต้น

1.3.2 ความสำคัญด้านการเมือง

1.3.2.1 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นสื่อที่แสดงให้เห็นถึงสภาวะทางการเมืองได้เป็นอย่างดี เช่น ถ้าสถานการณ์ภายในประเทศสงบเรียบร้อย ก็จะทำให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเจริญก้าวหน้าด้วย ในทางกลับกันถ้าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศใดไม่ค่อยได้รับความนิยม นั่นอาจแสดงให้เห็นถึงความไม่มั่นคงของสถานการณ์ทางการเมือง เช่น ในประเทศอิสราเอล มีทรัพยากรการท่องเที่ยวมากมาย ไม่ว่าจะเป็นด้านประวัติศาสตร์ เมืองเก่าเยรูซาเล็ม (Jerusalem) ซึ่งเป็นเมืองที่มีอาคารเก่ามีคุณค่าความสำคัญด้านประวัติศาสตร์ และศาสนาหลงเหลืออยู่มากมาย เช่น Dome of the Rock แหล่งกำเนิดของ 3 ศาสนา ทรัพยากรธรรมชาติที่มีความมหัศจรรย์ ทะเลสาบเดดซี (Dead Sea) หรือจะเป็นย่านเมืองใหม่ เทลเลวีฟ (Telaviv) ซึ่งเป็นเมืองที่สำคัญและมีความสวยงามอยู่ติดกับทะเลเมดิเตอร์เรเนียน เหมาะสมกับการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก แต่เพราะสาเหตุความไม่มั่นคงทางการเมือง และปัญหาด้านการขาดความสัมพันธ์กับประเทศรอบด้านของอิสราเอลเอง การท่องเที่ยวของอิสราเอลจึงไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งส่งผลต่อการท่องเที่ยวโดยตรง เช่น ความกังวลของนักท่องเที่ยวในด้านความปลอดภัย หรือการใช้เวลาในการสัมภาษณ์และตรวจสอบสัมภาระก่อนการเข้าประเทศ ที่กินเวลาถึง 2-3 ชั่วโมงต่อนักท่องเที่ยว 1 คน เป็นต้น

1.3.2.2 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างภาพพจน์ที่ดีให้แก่ชาวต่างประเทศ สร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน ประทับใจในคุณสมบัติและเอกลักษณ์ของประเทศที่มาเยือน ซึ่งจะนำไปสู่สัมพันธภาพทางการเมือง

1.3.2.3 การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาท้องถิ่นต่างๆ เช่น การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกล ทำให้บริเวณนั้นๆ เกิดความเจริญ ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม

1.3.3 ความสำคัญด้านสังคมและวัฒนธรรม

1.3.3.1 การท่องเที่ยวช่วยสร้างความรู้ ความเข้าใจอันดีระหว่างคนในท้องถิ่นหนึ่งกับอีกท้องถิ่นหนึ่ง ได้แลกเปลี่ยนความคิดและวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน และสร้างความสามัคคีของคนในชาติได้เป็นอย่างดี

1.3.3.2 การท่องเที่ยวช่วยให้ประโยชน์ต่อการศึกษาทางด้านวัฒนธรรม ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทำให้ผู้ศึกษาได้ทราบถึงความสำคัญทางวัฒนธรรมของชุมชนนั้น

1.3.3.3 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดความปลอดภัยและมั่นคงในสังคม ทั้งนี้เพราะเมืองท่องเที่ยวจะมีลักษณะเป็นเมืองเปิด มีความสะดวกปลอดภัยและความเจริญ เพราะสิ่งเหล่านี้จะเป็นปัจจัยที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวและยังเป็นประโยชน์ให้กับประชาชนในท้องถิ่นด้วย

1.3.3.4 การท่องเที่ยวเป็นการกระจายรายได้และนำการพัฒนาไปสู่ท้องถิ่น เช่น การพัฒนาระบบสาธารณูปการและสาธารณสุข ปรับปรุงภูมิประเทศให้สวยงามเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งคนในท้องถิ่นหรือเจ้าของพื้นที่ก็มักจะได้รับประโยชน์ดังกล่าวด้วยเช่นกัน

1.3.3.5 การท่องเที่ยวช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีอันดีงาม และช่วยเผยแพร่วัฒนธรรมอันดีงามต่อกัน

1.3.3.6 การท่องเที่ยวช่วยอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมอันดีงามของท้องถิ่นและช่วยกระตุ้นให้นำประเพณีและวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นออกมาเผยแพร่เพื่อดึงดูดใจให้เกิดการท่องเที่ยวขึ้นในท้องถิ่นนั้น

1.3.3.7 การท่องเที่ยวช่วยสร้างความรู้สึภาคภูมิใจและหวงแหนในมรดกและศิลปวัฒนธรรมของตน ตลอดจนช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมให้คงอยู่ตลอดไป

1.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการท่องเที่ยว แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก มีรายละเอียดดังนี้

1.4.1 ปัจจัยภายใน

1.4.1.1 สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ประเทศไทยนับได้ว่าเป็นประเทศหนึ่งที่มีสิ่งดึงดูดใจต่อการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ซึ่งหมายถึงสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรม และวัฒนธรรมประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมท้องถิ่นที่มีลักษณะเด่น แยกตามประเภททรัพยากรการท่องเที่ยวได้ 3 ประเภท คือ

1.4.1.1.1 สิ่งดึงดูดใจประเภทธรรมชาติ (Natural Attractions) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงามซึ่งเกิดขึ้นตามธรรมชาติที่มีความสวยงามหรือน่าสนใจต่อการเดินทางไปเที่ยวชม ได้แก่ภูเขา ป่าไม้ หาดทราย ชายทะเล เกาะแก่ง ภูมิทัศน์ และสภาพภูมิศาสตร์อื่นๆ นอกจากนั้นยังรวมบริเวณที่มนุษย์เข้าไปปรับปรุง ตกแต่งเพิ่มเติมในบางส่วน ซึ่งจะเสริมให้ความสวยงามของธรรมชาติเด่นชัดยิ่งขึ้น เช่น อ่างเก็บน้ำ เขื่อน และสถานที่ตากอากาศต่างๆ

1.4.1.1.2 สิ่งดึงดูดใจประเภทประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม (Cultural Attractions) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ปราสาทหิน อุทยานประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑ์สถาน ศาสนสถาน ประเพณี วิถีชาวบ้าน หมู่บ้านชาวเขา ชีวิตริมน้ำ เป็นต้น นอกจากนี้ ความเป็นมิตรของเจ้าบ้าน ก็เป็นหนึ่งในสิ่งดึงดูดใจทางวัฒนธรรมด้วย

1.4.1.1.3 สิ่งดึงดูดใจประเภทพิเศษ (Special Type of Attractions) เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทความสนุกสนานและความบันเทิง ได้แก่ สวนสนุกดิสนีย์แลนด์ โอเชียนปาร์ค การจับจ่ายสินค้า (shopping) รวมไปถึงการพนันเสี่ยงโชค เช่น สถานเสี่ยงโชคที่ลาสเวกัส หรือที่เกาะมาเก๊า เป็นต้น

นอกจากนี้ Edward Inskeep (1991: 91) ยังให้พิจารณาถึงสิ่งดึงดูดใจด้านอื่นๆ เพิ่มเติมอีกด้วย (Other Attractions Considerations) ได้แก่ ศาสนาการจาริกแสวงบุญ (religious), ชาติพันธุ์ (ethnic), การเยี่ยมชมวัดโบราณหรือการค้นหาวรรณคดีเก่าๆ ที่เคยสร้างความประทับใจ (nostalgic)

1.4.1.2 ความปลอดภัย ในการตัดสินใจเลือกจุดหมายการเดินทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจะคำนึงถึงความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินเป็นประการสำคัญ มาตรการรักษาความปลอดภัย จึงต้องมีประสิทธิภาพและทั่วถึงทุกแหล่งท่องเที่ยว

1.4.1.3 โครงสร้างพื้นฐาน ประกอบด้วยสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ไฟฟ้า ประปา การคมนาคม ระบบสื่อสาร เป็นต้น ซึ่งรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องเป็นผู้ลงทุนจัดสร้างโครงสร้างพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกสบายของนักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่น

1.4.1.4 การเข้าถึงได้ หมายถึง การมีเส้นทางคมนาคมขนส่งนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวกและมีหลายรูปแบบ คือ ทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ ถ้าแหล่งท่องเที่ยวใดสามารถเข้าถึงได้ทั้งสามทาง แหล่งท่องเที่ยวนั้นจะได้รับความนิยมและได้รับการพัฒนาสูง

1.4.1.5 สิ่งอำนวยความสะดวก เป็นสถานที่หรือบริการที่ส่วนใหญ่เอกชนจะเป็นผู้จัดสร้างและจัดหาไว้สำหรับบริการนักท่องเที่ยว ในรูปของการประกอบการทางธุรกิจ แต่รัฐก็ต้องให้ความช่วยเหลือในบางส่วนด้วย ได้แก่ พิธีการเข้าเมืองและการบริการข้อมูลข่าวสาร ที่พักร้านอาหาร และการบริการนำเที่ยว เป็นต้น

1.4.1.6 การโฆษณาเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ เป็นปัจจัยสำคัญต่อการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป็นกรรมวิธีที่จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวเป็นที่รู้จักและสนใจของนักท่องเที่ยวทั้งจากภายนอกและภายในประเทศ

1.4.1.7 ภาพลักษณ์ของประเทศ เป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นตัวกำหนดนักท่องเที่ยว หากมีภาพลักษณ์ว่าเป็นดินแดนแห่งเพศพาณิขย์ นักท่องเที่ยวที่สนใจก็จะเป็นกลุ่มชายรักสนุก (Sex tour) หรือถ้าหากประเทศนั้นมีภาพลักษณ์ทางด้านศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ กลุ่มนักท่องเที่ยวก็จะเป็นกลุ่มนักศึกษาและผู้สนใจทางด้านวัฒนธรรม เป็นต้น

1.4.2 ปัจจัยภายนอก

1.4.2.1 สภาวะเศรษฐกิจ มีส่วนสำคัญในการกำหนดกระแสการเดินทางของนักท่องเที่ยว สภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำจะทำให้การเดินทางท่องเที่ยวอ่อนตัวลง โดยเฉพาะการเดินทางท่องเที่ยวระยะไกล

1.4.2.2 สภาวะการเมือง ความเคลื่อนไหวทางการเมืองในบางกรณีอาจจะก่อให้เกิดความรู้สึกไม่มั่นคง เป็นผลให้เกิดการเดินทางและการท่องเที่ยวชะลอตัวลงในระยเวลานั้นๆ การฟื้นตัวทางเศรษฐกิจและสภาพมั่นคงทางการเมืองจะเป็นตัวกระตุ้นกระแสการเดินทางให้ขยายตัวกว้างขวางขึ้น

2. การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Management)

การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งนำประโยชน์มาสู่ประเทศชาติอย่างมาก และในอนาคตการท่องเที่ยวก็จะเจริญเติบโตมากขึ้นอีก เนื่องจากประเทศไทยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวมากมาย แม้การท่องเที่ยวจะเป็นอุตสาหกรรมแบบไม่มีขีดจำกัด (Limitless Industry) แต่ถ้าใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญ ก็จะทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมได้ และก็จะไม่เกิดการท่องเที่ยวอีกต่อไป แต่ถ้าเรารู้จักนำทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่มาใช้อย่างเห็นคุณค่า มีการจัดการที่ถูกต้องในการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม ก็จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นคงความสำคัญและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืน ดังนั้นจึงควรสร้างจิตสำนึกด้านการรักษาสภาพแวดล้อมให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายด้วย

2.1 ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ในปี พ.ศ. 2535 มีการประชุมสุดยอดแห่งสหประชาชาติที่นครริโอเดจาเนโร ประเทศบราซิล ที่เรียกกันว่า Rio Summit หรือ Earth Summit มีอนุสัญญาที่เรียกว่า Agenda 21 กล่าวไว้ว่าการพัฒนาทุกประเภทต้องเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมถึงอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก็เช่นเดียวกัน ต้องเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Development)

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งเน้นความสมดุลระหว่างการพัฒนากับการอนุรักษ์ ซึ่งมีผู้ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้หลากหลาย ดังต่อไปนี้

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล (2550: 14) ให้ความหมายของคำว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ว่าหมายถึง การท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องสงวนรักษาโอกาสต่างๆ ของอนุชนรุ่นหลัง เป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นในทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย

ศูนย์ข้อมูลเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2545: 24) ให้ความหมายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ว่าหมายถึง การบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้พัฒนาในทุกๆ ด้าน อย่างรอบคอบระมัดระวัง เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ มีการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างชาญฉลาด เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดและยาวนาน โดย

ไม่ทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นหลักการที่สำคัญที่สุดที่ต้องต่อแนวความคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่มุ่งให้อนุชนรุ่นต่อไปได้มีโอกาสตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรต่างๆ ได้

อุษาวดี พูลพิพัฒน์ (2545) ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ว่าเป็นการพัฒนาที่สนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่างๆ ของอนุชนรุ่นหลังด้วย การท่องเที่ยวนี้มีความหมายถึง การจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคมและความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542: 7) กล่าวว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่และกลุ่มเล็กที่มีการจัดการอย่างดีเยี่ยมเพื่อสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจ และธุรกิจท่องเที่ยวควรมีการปรับปรุงคุณภาพให้มีผลกำไรอย่างเป็นธรรม ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมได้รับผลตอบแทนอย่างเหมาะสม โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมอย่างสม่ำเสมอ มีผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด โดยมีลักษณะสำคัญว่าเป็นการท่องเที่ยวทุกประเภท ทั้งแหล่งประเภทธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ต้องเน้นถึงคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว การมุ่งเน้นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว นั้น และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้ และได้รับประสบการณ์เพื่อสัมผัสธรรมชาติและวัฒนธรรมอย่างแท้จริง และเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ผลตอบแทนแก่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนยาว พร้อมทั้งให้ประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น และเพื่อการคืนกำไรสู่ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นด้วย

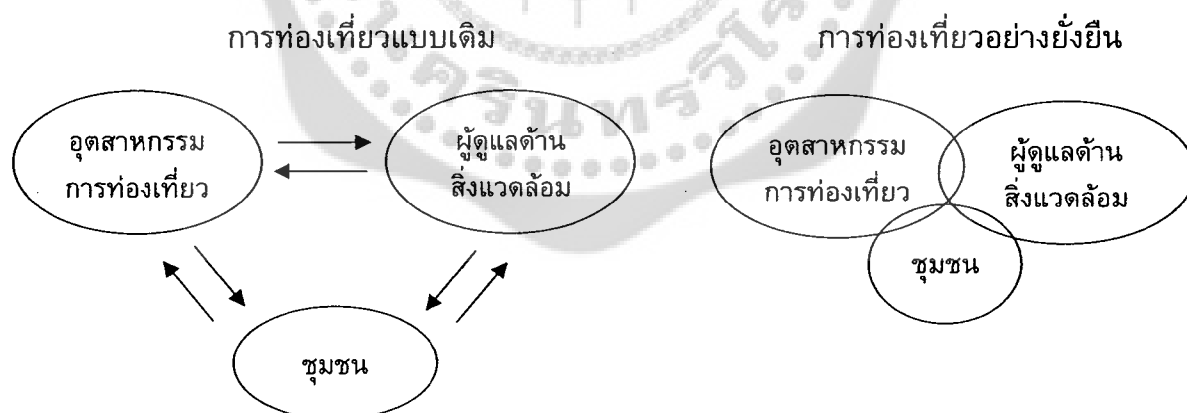
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2541: 7) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ว่าเป็น การท่องเที่ยวที่มีการจัดการทรัพยากรทั้งหมด ในลักษณะที่สามารถตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียภาพ ในขณะที่เดียวกันก็สามารถรักษาความสมบูรณ์ทางวัฒนธรรม กระบวนการที่จำเป็นเชิงนิเวศวิทยา ความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบสนับสนุนชีวิต (Life supporting systems)

คำจำกัดความข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงมิติต่างๆ 7 มิติ มิติแรก คือ การจัดการทรัพยากร (Resource management) เนื่องจากในโลกปัจจุบันซึ่งมีทรัพยากรเหลือน้อยลงเรื่อยๆ จำเป็นต้องมีการจัดการที่ดี และการจัดการนั้นจำเป็นต้องตอบสนองต่อ**มิติที่สอง** คือ ความต้องการทางเศรษฐกิจ โดยคำนึงว่าการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่ง ที่จำเป็นต้องมีความสามารถในการสร้างกำไร เพื่อความอยู่รอดและผลประโยชน์ของชุมชน กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การกำหนดระเบียบหรือกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมจะต้องไม่เข้มงวดจนเกินไป จนทำให้การท่องเที่ยวไม่อาจดำรงอยู่ต่อไปได้ **มิติที่สาม** คือ การตอบสนองความต้องการ หรือพันธะทางสังคม หมายถึง การให้ความเคารพต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนต่างๆ ความหลากหลายและมรดกเชิงวัฒนธรรม คือ ทรัพยากรที่สำคัญสำหรับการท่องเที่ยวในยามที่โลกในปัจจุบันกำลังก้าวสู่ภาวะไร้พรมแดน **มิติที่สี่** คือ สุนทรียภาพ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมต่างๆ ไม่ว่าสถานที่แห่งนั้นจะ

มีความยิ่งใหญ่ระดับโลก หรือไม่ค่อยมีชื่อเสียงมากนัก การธำรงรักษาไว้ซึ่งสุนทรียภาพของสถานที่เหล่านั้น คือ การภารกิจที่สำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยว **มิติที่ห้า** คือ การคำนึงถึงกระบวนการและขอบเขตทางนิเวศวิทยา เพื่อให้การพัฒนาสามารถดำรงสภาพแวดล้อมต่างๆ ทั้งทางกายภาพและชีวภาพ อาทิ การท่องเที่ยวในเขตที่อ่อนไหวต่อผลกระทบทางลบ เช่น ภูเขา ป่าดงดิบหรือชายหาด เป็นต้น **มิติที่หก** คือ การรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพ (Biological diversity) ของพืชพรรณและสัตว์ต่างๆ เพราะสิ่งเหล่านี้คือทรัพยากรที่สำคัญของการท่องเที่ยว **มิติสุดท้าย** คือ การดำรงไว้ซึ่งระบบสนับสนุนชีวิต (Life supporting systems) ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์และสิ่งมีชีวิตทั้งหมดในโลกมีชีวิตรอดอยู่ได้ต่อไป (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2541: 7)

John Swarbrooke (2000: 150) ได้กล่าวไว้ว่าการท่องเที่ยวจะส่งผลกระทบต่อด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมเป็นหลัก การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนถือเป็นการเพิ่มผลกระทบทางบวกให้เกิดขึ้นมากที่สุด ขณะเดียวกันก็ลดผลกระทบให้น้อยที่สุด (Maximizing the impacts which are positive and maximizing the negatives ones)

นอกจากนี้ ยังได้อธิบายความแตกต่างระหว่างการท่องเที่ยวแบบเดิมกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยอธิบายไว้ว่า ประเด็นเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้น มีความเปลี่ยนแปลงในเรื่องความสัมพันธ์ของผู้เกี่ยวข้องหลัก นั่นคือ ทุกฝ่ายจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนและเกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยวกันมากขึ้น จึงจะช่วยจัดข้อขัดแย้ง และทำให้การท่องเที่ยวพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ ต่างจากรูปแบบเดิมที่ทุกฝ่ายไม่ได้ร่วมมือกันอย่างเป็นรูปธรรม เพียงแต่รู้ว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างกัน ความแตกต่างดังกล่าว สามารถแสดงเป็นรูปภาพให้เข้าใจได้ดังนี้

ภาพประกอบ 2

รูปแบบการท่องเที่ยวแบบเดิม และรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจเพิ่มเติมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สามารถสรุปได้ดังนี้ (จำไพพรรณ แก้วสุริยะ. 2538: 30)

1. การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวแบบปรกติ หรือแบบประเพณีนิยม ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นความพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก และเน้นการส่งเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ

2. การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ไม่ใช่ตรงข้ามกับการท่องเที่ยวแบบมวลชน (Mass Tourism) เพราะการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไม่ได้ถูกจำกัดที่ขนาดการท่องเที่ยว แต่จำกัดที่รูปแบบกิจกรรมและขนาดที่เหมาะสม ต้องมีความระมัดระวังต่อการใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว เพื่อเกิดปัญหาและผลกระทบน้อยที่สุด

3. การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ไม่จำเป็นต้องเป็นการจัดการที่ง่าย ๆ ราคาถูก เพียงแต่มีการจัดการที่ดี มีการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ มีการประสานความเข้าใจกับนักท่องเที่ยว และให้ประโยชน์ที่เหมาะสมตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยวได้ทุกกลุ่มและทุกระดับ

4. การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มุ่งเน้นให้ความสำคัญในการศึกษาและสร้างจิตสำนึกมากกว่าให้ความพึงพอใจอย่างไม่มีขอบเขตของนักท่องเที่ยว

จากความหมายต่างๆ ข้างต้นนั้น ผู้วิจัยขอสรุปว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีวิธีการจัดการอย่างเป็นระบบในการใช้ทรัพยากรภายใต้ขีดความสามารถของทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อตอบสนองความจำเป็นทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม รักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้ได้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้ยาวนานที่สุด

2.2 การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีความจำเป็นในการรักษาความสมดุลของทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งมีความสำคัญและมีความสัมพันธ์โดยตรงกับประชาชนในพื้นที่และสังคม การจัดการการท่องเที่ยวให้ประสบความสำเร็จนั้น จำเป็นต้องมีการประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และมุ่งเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการ จึงจะเรียกว่าเป็นการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีหลักการและความสำคัญดังนี้

2.2.1 ความสำคัญของการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีดังนี้ (นพดล ภาคพรต. 2546: 168)

2.2.1.1 เพื่อให้การใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นไปอย่างคุ้มค่า และมีประสิทธิภาพสูงสุด

2.2.1.2 เพื่อรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

2.2.1.3 เพื่อป้องกันผลกระทบต่างๆ ที่จะเกิดกับทรัพยากรท่องเที่ยวทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

2.2.2 หลักการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2543) พิจารณาองค์ประกอบได้ 4 ประการ คือ

2.2.2.1 การดำเนินกิจการท่องเที่ยวในขอบเขตความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนต่องิจกรรมการท่องเที่ยว

2.2.2.2 การตระหนักในกิจการการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน

2.2.2.3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจการการท่องเที่ยว ที่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยว

2.2.2.4 การประสานความต้องการทางเศรษฐกิจ การคงอยู่ของสังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

2.2.3 หลักการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว มี 10 หลักการ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2542: 8-9) คือ

2.2.3.1 การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี (Using Resource Sustainable) ทั้งที่เป็นทรัพยากร ธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นแนวทางการทำธุรกิจในระยะยาว

2.2.3.2 การลดการบริโภคที่มากเกินไปและการลดของเสีย (Reducing Over-Consumption and Waste) จะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาว และเป็นการเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยว

2.2.3.3 การรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรม (Maintain Diversity) มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในระยะยาว และช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

2.2.3.4 การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว (Integration Tourism into Planning) การประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่น และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม จะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยวในระยะยาว

2.2.3.5 การท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น (Supporting Local Economy) โดยพิจารณาด้านราคาและคุณค่าของสิ่งแวดล้อมไว้ ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการประหยัด แต่ยังป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลาย

2.2.3.6 การมีส่วนร่วมเต็มที่ของท้องถิ่นในสาขาการท่องเที่ยว (Involving Local Communities) ไม่เพียงแต่สร้างผลตอบแทนแก่ประชากรและสิ่งแวดล้อมโดยรวม แต่ยังช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวอีกด้วย

2.2.3.7 การปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอ (Consulting Stakeholders and The Public) การปรึกษาหารือกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง และมีส่วนได้ส่วนเสียหรือผลประโยชน์ร่วมกัน เช่น ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้อง มีความจำเป็นในการที่จะร่วมคิดร่วมปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งร่วมแก้ปัญหาและลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน

2.2.3.8 การฝึกอบรมบุคลากร (Training Staff) ฝึกอบรมโดยสอดคล้องกับแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืนต่อบุคลากรท้องถิ่นทุกระดับ จะช่วยยกระดับมาตรฐานการบริการการท่องเที่ยว

2.2.3.9 การตลาดที่จัดเตรียมข้อมูลข่าวสารอย่างพร้อมมูล (Marketing Tourism Responsibly) เพื่อสร้างความเข้าใจ การสื่อความหมายให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและเคารพในสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว และจะช่วยยกระดับความพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย

2.2.3.10 การวิจัยและการติดตามตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ (Undertaking Research) จำเป็นต่อการช่วยแก้ปัญหาและเพิ่มผลประโยชน์ต่อแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และนักลงทุน

หากดำเนินการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้ง 10 หลักการข้างต้น จะทำให้เกิดผลต่อท้องถิ่น คือ ท้องถิ่นมีเศรษฐกิจ การเงิน รายได้ดี มีการพัฒนาตามแผนอย่างมีความรับผิดชอบ มีแหล่งท่องเที่ยวสวยงาม มีสิ่งอำนวยความสะดวก มีความเจริญ ประชาชนในท้องถิ่นมีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมดี ชุมชนมีความพร้อมและพึ่งตนเองได้ และก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมน้อยที่สุด สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมโดยรวมดี มีสมดุล

2.2.4 การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืน

การบริหารจัดการ การส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จะบรรลุตามเป้าหมายได้นั้น จะต้องดำเนินการ ดังนี้

2.2.4.1 จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการ ประกอบด้วย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีผู้แทนจากหน่วยงานรัฐบาล ธุรกิจเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบัน ผู้แทนกลุ่มชุมชน และองค์ความรู้ท้องถิ่น กำหนดหน้าที่รับผิดชอบ

2.2.4.2 กำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับนโยบายหลัก นโยบายการตลาดของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)

2.2.4.3 กำหนดพื้นที่ในการพัฒนา (Zoning)

2.2.4.4 กำหนดแผนพัฒนาโครงข่าย

2.2.4.5 กำหนดแผนฟื้นฟูบูรณะแหล่งท่องเที่ยว

2.2.4.6 กำหนดแผนสร้างจิตสำนึกและการพัฒนาบุคลากร

2.2.4.7 กำหนดแผนการตลาดและการประชาสัมพันธ์

2.2.4.8 กำหนดแผนและมาตรการการประเมินผล

การบริหารจัดการการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่แต่ละแห่งนั้น ย่อมเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แต่ภารกิจหลักนั้นก็คือ ทำให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด เกิดประโยชน์สูงสุด โดยทุกหน่วยงานและประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ให้นำผลมาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

2.2.5 การจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาประเทศ แม้ในยุคแรกของการพัฒนาประเทศ การท่องเที่ยวมิได้ถูกมองว่าเป็นปัจจัยในการพัฒนา แต่ต่อมาการท่องเที่ยวมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นและได้เป็นแหล่งนำเงินตราเข้าประเทศ แม้ภายในประเทศเองก็มีการส่งเสริมสนับสนุนให้คนไทยท่องเที่ยวภายในประเทศ เพื่อเพิ่มการหมุนเวียนเงินตราภายในประเทศ แต่การท่องเที่ยวก็เช่นเดียวกับนวัตกรรมทางสังคมอื่นที่เป็น หรือเรียกได้ว่าเป็นดาบสองคม นั่นคือก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสีย ผลดีที่มักได้รับการกล่าวถึง คือ การท่องเที่ยวจะเป็นการเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ได้จากการใช้จ่ายเงินของนักท่องเที่ยว อีกด้านหนึ่งคือ ผลกระทบในเชิงลบทั้งในแง่สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม (จามะรี เชียงทอง. 2541: 7)

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการท่องเที่ยว เนื่องมาจากกิจกรรมทางการท่องเที่ยว บริการที่พัก อาหาร ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันไปตามลักษณะพื้นที่และความเปราะบางหรือความสามารถ ในการรองรับของพื้นที่นั้นๆ ซึ่งมาตรการในการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่ จะอยู่ในรูปของกฎหมาย กฎระเบียบ พระราชบัญญัติ หรือมาตรฐานคุณภาพต่างๆ โดยทำหน้าที่เป็นตัวควบคุมแหล่งกำเนิดมลพิษ หรือควบคุมกิจกรรมให้เหมาะสม

เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด จึงต้องมีมาตรการจัดการสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีวิธีดำเนินการ 4 ประการ คือ

2.2.5.1 การกำหนดเขตควบคุมอาคาร เป็นการกำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง หรือเปลี่ยนแปลงการใช้อาคารบางประเภท รวมถึงการกำหนดความสูงและประเภทของอาคารที่สามารถก่อสร้างได้บริเวณริมลำน้ำในระยะห่างจากริมน้ำเป็นระยะทางต่างที่กัน

2.2.5.2 การกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมและเขตควบคุมมลพิษ เป็นเขตที่มีการคุ้มครองเรื่องการใช้อยู่อาศัยที่ดิน เพื่อก่อสร้างหรือการอุตสาหกรรมในการดำเนินโครงการ

2.2.5.3 ประโยชน์ที่ดินให้มีประสิทธิภาพ สามารถรองรับและสอดคล้องกับการขยายตัวของชุมชนในอนาคตเพื่อส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจและโครงข่ายบริการสาธารณะ ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์ส่วนหนึ่งเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.2.5.4 กำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำทั้งจากอาคารประเภทต่างๆ เพื่อเป็นการควบคุมการปล่อยน้ำเสียจากอาคารประเภทต่างๆ ลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะหรือออกสู่สิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ มาตรการในการป้องกันและลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่รัฐใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินการในปัจจุบัน ประกอบด้วย การกำหนดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ (Carrying capacity) การวางแผน การประเมินผลกระทบเบื้องต้น (Internal Environmental Examination: IEE) การประเมินผลกระทบระดับโครงการ (Environmental Impact Assessment: EIA) รวมทั้งการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA)

สำหรับการลดผลกระทบในการท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืนนั้น ควรใช้มาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ควบคู่กับวิธี ดังต่อไปนี้

1. การควบคุมกิจกรรม
2. การจำกัดพื้นที่หรือการควบคุมการพัฒนา
3. การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว
4. การควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยว
5. การจำกัดเวลาในการท่องเที่ยว

กล่าวได้ว่าผลกระทบที่เกิดขึ้น มีทั้งทางบวกและทางลบ ผลกระทบทางบวก คือ ประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ ส่วนผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้นได้ เช่น การขยายตัวของชุมชน และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการบริหาร หากไม่มีการจัดการที่ดี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนอาจถูกกลืนหรือเปลี่ยนแปลงไปตามอิทธิพลของวัฒนธรรมภายนอกที่เข้ามาสู่ชุมชนได้ ถ้าเราสามารถสร้างโอกาสและการพัฒนาเข้าสู่ชุมชนได้อย่างแท้จริง ก็จะช่วยลดผลกระทบในทางลบได้บ้าง ดังนั้น การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น จึงเป็นเป้าหมายสำคัญของกระบวนการท่องเที่ยวแนวใหม่ อันเป็นพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน

การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ต้องตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีกิจกรรมและมีการใช้ประโยชน์ โดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เริ่มตั้งแต่การให้ข้อมูล การเตรียมการจัดการ การวางแผน การควบคุมดูแลการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การมีส่วนร่วมในการบริการ และการได้รับประโยชน์จากการบริการ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องพึ่งพาสิ่งแวดล้อม เมื่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีการพัฒนาย่อมต้องมีการใช้สิ่งแวดล้อมเหล่านี้มากขึ้นตามไปด้วย และถ้าสิ่งแวดล้อมเกิดผลกระทบ ก็จะก่อให้เกิดปัญหาต่อการท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน เพื่อให้การท่องเที่ยวของไทยเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่มีปัญหาและความยั่งยืน จึงสมควรสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว ควรจะให้ความร่วมมือช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรเหล่านั้นให้คงอยู่อย่างยั่งยืนสืบไป

3. การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามแนวคิดโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม

7 Greens

โครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม ตามแนวคิด 7 Greens เป็นโครงการที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ดำเนินการขึ้นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในทิศทางที่ยั่งยืน ติดตามความเคลื่อนไหวของทรัพยากรสิ่งแวดล้อม เพื่อนำมาเป็นข้อมูลมาแลกเปลี่ยนความรู้และมุมมองใหม่สำหรับการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของโลก ให้แก่ผู้ประกอบการและบุคลากรในภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ททท. จึงได้กำหนดแนวคิดการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก โดยกำหนดขึ้นตามองค์ประกอบและรูปแบบของการท่องเที่ยว ซึ่งแนวทางการ

ดำเนินงานในการรักษาสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย แนวคิด 7 ประการ ดังนี้

3.1 Green Heart: หัวใจสีเขียว หมายถึง นักท่องเที่ยว ประชาชน ผู้เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนมีความใส่ใจ และเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม ช่วยกันดูแลปกป้องรักษาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว

3.2 Green Logistics: รูปแบบการเดินทางสีเขียว หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวแบบประหยัดพลังงาน เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการใช้พลังงานเชื้อเพลิง เช่น การเดินทางท่องเที่ยวโดยใช้รถจักรยาน เดินเท้าท่องเที่ยว เป็นต้น

3.3 Green Attraction: แหล่งท่องเที่ยวสีเขียว หมายถึง การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามกรอบนโยบายการดำเนินงานในทิศทางของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่เห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม สังคม และชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว

3.4 Green Community: ชุมชนสีเขียว หมายถึง การบริหารจัดการชุมชนที่มีการดำเนินงานที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีการจัดการการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในชุมชน

3.5 Green Activity: กิจกรรมสีเขียว หมายถึง การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เห็นถึงคุณค่าทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เป็นกิจกรรมที่สามารถเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยว มีการคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ความเหมาะสมของจำนวนนักท่องเที่ยว โดยส่งผลกระทบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

3.6 Green Service: การบริการสีเขียว หมายถึง การให้บริการของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านอาหาร ที่พัก ร้านขายของที่ระลึก ให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจจากมาตรฐานการบริการและคุณภาพที่ดี โดยมีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม

3.7 Green Plus: ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การเข้าร่วมกิจกรรมที่ตอบแทนสังคม ให้ความร่วมมือกับผู้ประกอบการ หน่วยงานต่างๆ ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ให้การสนับสนุน แรงกาย สติปัญญา ทุนทรัพย์ เพื่อร่วมกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ความยั่งยืนของชุมชน และสังคม

โครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อสร้างกระแสและการกระตุ้นการมีส่วนร่วมให้ทุกภาคส่วนตระหนักและให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม

2. สร้าง Brand สินค้าทางการท่องเที่ยวของประเทศในการรักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อไปสู่การส่งเสริมภาพลักษณ์ด้านการตลาดที่มีจุดยืนและความเข้มแข็งในการรักษาสิ่งแวดล้อม อันจะเป็นการเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขัน ตลอดจนเป็นการขยายฐานตลาดใหม่ไปสู่กลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพทั้งนักท่องเที่ยวและต่างประเทศ

4. การวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว (SWOT Analysis)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 เน้นการให้ความสำคัญกับการจัดการในทุกมิติเพื่อมุ่งสู่การท่องเที่ยวเชิงคุณภาพที่ยั่งยืน มีการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มมูลค่าของทุนทรัพยากรท่องเที่ยว ผสมผสานกับสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว โดยเน้นความสมดุลทั้งทางสังคม เศรษฐกิจและการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การจัดทำแผนพัฒนาในทุกๆ ด้าน ต้องอาศัยข้อมูลพื้นฐานเพื่อการพัฒนา เพื่อให้การวางแผนดำเนินการไปตามกรอบที่กำหนด การใช้เทคนิค SWOT Analysis จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ประกอบการวิเคราะห์ศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี ทำให้เราสามารถวางแผนได้ว่าควรจะทำเนิงานไปในทิศทางใด จึงจะประสบความสำเร็จได้ SWOT Analysis ประกอบด้วย การวิเคราะห์ปัจจัยภายใน ได้แก่ จุดแข็ง (Strength: S) จุดอ่อน (Weakness: W) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ โอกาส (Opportunity: O) อุปสรรค (Threat: T)

การวิเคราะห์ SWOT คือ การประเมินค่าสภาพการณ์ของบริษัทหรือสิ่งที่เราต้องการจะประเมิน เป็นการค้นหาจุดได้เปรียบ เสริมสร้างความแข็งแกร่ง การวิเคราะห์โอกาสและการวิเคราะห์อุปสรรคต่างๆ ที่อาจเป็นสิ่งที่ขัดขวางกลยุทธ์ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2545: 30-33)

สมยศ นาวิการ (2535: 161) ได้นิยามความหมายของ SWOT มาจากคำดังต่อไปนี้

1. จุดแข็ง (Strength: S) คือ สภาวะภายในองค์กรที่เป็นข้อได้เปรียบเหนือคู่แข่ง จะ เป็นความสามารถหรือทรัพยากรพิเศษที่ทำให้องค์กรมีความได้เปรียบทางการแข่งขันภายในตลาด การมีวัตถุประสงค์ที่มีคุณภาพสูง ความสัมพันธ์ทางการเงินที่ดี ภาพพจน์ที่เข้มแข็ง การเป็นเจ้าของสิทธิบัตร ช่องทางการจัดจำหน่ายที่กว้างขวาง หรือผู้บริหารที่มีความสามารถสูง

2. จุดอ่อน (Weakness: W) คือ สภาวะภายในองค์กรที่เป็นข้อเสียเปรียบคู่แข่ง อาจ เป็นการขาดทักษะหรือทรัพยากรที่จำเป็น ภาพพจน์การบริการที่ไม่ดี ทำเลที่ตั้งไม่ดี หรือผู้บริหารมีความสามารถเชิงกลยุทธ์ไม่เพียงพอ

3. โอกาส (Opportunity: O) คือ สภาวะภายนอกองค์กรที่เอื้ออำนวยในการดำเนินงานของ องค์กรในขณะนี้หรือในอนาคต สภาวะที่เอื้ออำนวย อาจจะเป็นการเปลี่ยนแปลงของกฎหมายทำให้ องค์กรมีความได้เปรียบทางการแข่งขัน มีผู้มารับบริการเพิ่มสูงขึ้น มีพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ที่เป็น ประโยชน์ต่อองค์กรการและอื่นๆ

4. อุปสรรค (Threat: T) คือ สภาวะภายนอกองค์กรที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานของ องค์กรในขณะนี้หรือในอนาคต สภาวะที่เป็นของคู่แข่ง จำนวนลูกค้าหรือผู้รับบริการลดลง การ พัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ทำให้ผลิตภัณฑ์ขององค์กรล้าสมัย หรือการออกกฎหมายที่จำกัด ความสามารถในการแข่งขันขององค์กร

วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์; และคนอื่นๆ (2546: 90) ให้ความหมายของการวิเคราะห์ SWOT ว่าหมายถึง การวิเคราะห์ Strength, Weakness, Opportunity, Threat โดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผลการประเมินสถานภาพของสภาพแวดล้อมภายในระหว่างจุดแข็งและจุดอ่อน และผลการประเมินสถานภาพของสภาพแวดล้อมภายนอกระหว่างโอกาสและอุปสรรค โดยกำหนดสถานภาพของสภาพแวดล้อมภายในระหว่างจุดแข็งและจุดอ่อนว่ามีสถานภาพโน้มเอียงไปในทางเด่นหรือด้อย และกำหนดสถานภาพของสภาพแวดล้อมภายนอกระหว่างโอกาสและอุปสรรคว่ามีสภาพโน้มเอียงไปในทางเอื้อหรือไม่เอื้อ

เทคนิค SWOT Analysis เป็นเครื่องมือวิเคราะห์ ดังนี้

1. การวิเคราะห์จุดแข็ง (Strength: S) เป็นการพิจารณาปัจจัยภายในพื้นที่ โดยการประเมินข้อได้เปรียบหรือจุดเด่นของทรัพยากรทางการบริหารการพัฒนาพื้นที่ที่คาดว่าจะสนับสนุนให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จ
2. การวิเคราะห์จุดอ่อน (Weakness: W) เป็นการพิจารณาปัจจัยภายในพื้นที่ โดยการประเมินข้อเสียเปรียบหรือจุดด้อยของทรัพยากรทางการบริหารการพัฒนาพื้นที่ ซึ่งเป็นปัญหาอุปสรรคที่ขัดขวางมิให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จ
3. การวิเคราะห์โอกาส (Opportunity: O) เป็นการพิจารณาปัจจัยภายนอกพื้นที่ โดยการประเมินโอกาสหรือเงื่อนไขที่คาดว่าจะเอื้ออำนวยต่อการบริหารการพัฒนาพื้นที่ให้บรรลุผลสำเร็จ
4. การวิเคราะห์อุปสรรค (Threat: T) เป็นการพิจารณาปัจจัยภายนอกพื้นที่ โดยการประเมินภาวะคุกคามหรือเงื่อนไขที่เป็นข้อจำกัดต่อการบริหารการพัฒนาพื้นที่ให้บรรลุผลสำเร็จ

5. กรุงเทพมหานครและสถานที่สำคัญบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์

กรุงเทพมหานคร หรือบางกอก เมืองหลวงของประเทศไทย เริ่มก่อตั้งภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงครองราชย์ปราบดาภิเษกเป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี พระองค์ได้โปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระราชวังทางฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาปากตะวันตก เนื่องจากเป็นชัยภูมิที่ดีกว่ากรุงธนบุรีเพราะมีแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นแนวคูเมืองทางด้านตะวันตกและด้านใต้

อาณาเขตของกรุงเทพมหานคร ในขั้นแรกถือเอาแนวคูเมืองเดิมฝั่งตะวันออกของกรุงธนบุรี คือ แนวคลองหลอด ตั้งแต่ปากคลองตลาด จนออกสู่แม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณสะพานพระปิ่นเกล้า เป็นบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ มีพื้นที่ประมาณ 1.8 ตารางกิโลเมตร

บริเวณที่สร้างพระราชวัง เดิมเป็นที่อยู่อาศัยของพระยาราชเศรษฐี และชาวจีน ซึ่งได้โปรดเกล้าฯ ให้ย้ายไปอยู่ที่สำเพ็ง ในการก่อสร้างพระราชวังโปรดเกล้าฯ ให้พระยาธรรมาธิบดี กับพระยาวิจิตรนาวิ เป็นแม่กองคุมการก่อสร้าง ได้ตั้งพิธียกเสาหลักเมือง เมื่อวันอาทิตย์ เดือน 6 ขึ้น 10 ค่ำ ย่ำรุ่งแล้ว 54 นาที (21 เมษายน พ.ศ. 2325) พระราชวังแล้วเสร็จ เมื่อ พ.ศ. 2328 จึงได้จัดให้มีพิธีบรมราชาภิเษกตามแบบแผน รวมทั้งงานเฉลิมฉลองพระนคร โดยพระราชทานนามพระนครใหม่ว่า “กรุงเทพมหานคร บวรรัตนโกสินทร์ มหินทรายุธยา มหาดิลกภพ นพรัตนราชธานีบูรีรมย์ อุดมราชนิเวศน์มหาสถาน อมรินทร์ดุสิต นนทบุรีสถลมาศ”

นิเวศน์มหาสถาน อมรพิมานอวตารสถิต สักกะทัตติยวิษณุกรรมประสิทธิ์” ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเปลี่ยนคำว่า “บวรรัตนโกสินทร์” เป็น “อมรรัตนโกสินทร์” และในสมัยจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรี ได้รวมจังหวัดธนบุรีเข้าไว้ด้วยกันกับกรุงเทพฯ แล้วเปลี่ยนชื่อเป็น “กรุงเทพมหานคร” เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2515

5.1 อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	จังหวัดนนทบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	จังหวัดสมุทรปราการ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	จังหวัดฉะเชิงเทรา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	จังหวัดนครปฐม

5.2 การคมนาคม

5.2.1 การคมนาคมในกรุงเทพมหานคร

5.2.1.1 ทางบก มีรถประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) และรถร่วมบริการ วิ่งบริการในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ให้บริการตั้งแต่เวลา 04.00-23.00 น. และในบางสายเปิดบริการตลอด 24 ชั่วโมง นอกจากนี้ยังมีรถรับจ้างอื่นๆ บริการอีกด้วย ติดต่อสอบถามเส้นทาง การเดินทางในกรุงเทพฯ และปริมณฑลในที่หมายเลข โทร. 184 นอกจากการเดินทางโดยรถโดยสารประจำทางแล้ว ในกรุงเทพฯ ยังมีรถไฟฟ้าบีทีเอส ให้บริการเส้นทางถนนพหลโยธิน (เริ่มจากสถานีจตุจักร) ถนนสุขุมวิท ถนนสีลม สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมเส้นทางรถ ไฟฟ้าบีทีเอส โทร. 0 2617 7340, 0 2617 7300 หรือ www.bts.co.th และมีรถไฟฟ้าใต้ดินให้บริการเส้นทางสถานีรถไฟใต้ดินจากสถานีบางซื่อ ผ่านลาดพร้าว ถนนรัชดาภิเษก สามย่าน สิ้นสุดที่สถานีรถไฟหัวลำโพง ตั้งแต่เวลา 06.00-24.00 น. สอบถามรายละเอียดได้ที่ โทร. 0 2354 2000 หรือ www.bangkokmetro.co.th

5.2.1.2 ทางน้ำ มีบริการเรือโดยสารข้ามฟากบริเวณท่าช้าง ท่าพระจันทร์ ท่าเตียน ท่าเทเวศร์ ท่าคลองสาน ท่าสี่พระยา ฯลฯ และบริการเรือด่วนเจ้าพระยาไปจังหวัดนนทบุรีทุกวัน ตั้งแต่เวลาประมาณ 06.00-18.00 น. ติดต่อสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ บริษัท เรือด่วนเจ้าพระยา โทร. 0 2225 3003, 0 2623 6001-3, 0 2222 5330 หรือ www.chaophrayaboat.co.th นอกจากนี้ยังมีเรือหางยาววิ่งไปตามคลองแสนแสบ คลองบางกอกน้อย และวิ่งไปตามคลองต่างๆ เป็นต้น

5.2.1.3 ทางรถไฟ การรถไฟแห่งประเทศไทย มีบริการเดินรถไฟไปตามสถานีรถไฟชานเมืองภายในเขตกรุงเทพฯ ได้แก่ สายเหนือ และสายอีสาน วิ่งไปสถานีรถไฟดอนเมือง สายตะวันออกวิ่งไปถึงสถานีรถไฟหัวตะเข้ และสายใต้ วิ่งไปสถานีรถไฟตลิ่งชัน ติดต่อสอบถามตารางเวลาและรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่หน่วยบริการเดินทางสถานีรถไฟหัวลำโพง โทร. 1690, 0 2220 4334 หรือ www.railway.co.th

5.2.2 การคมนาคมในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์

ในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์แบ่งลักษณะการคมนาคมได้ 2 ลักษณะ คือ การคมนาคมทางบกและทางน้ำ ดังนี้

ทางบก เส้นทางคมนาคมในเกาะรัตนโกสินทร์ มีถนนจำนวนทั้งสิ้น 61 สาย ความยาวรวมกันประมาณ 25 กิโลเมตร ระบบถนนในเกาะรัตนโกสินทร์บางสายเป็นถนนที่สร้างขึ้นในยุคกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ผิวการจราจรจึงมีขนาดเล็กและแคบมากอีกทั้งยังมีอาคารและสิ่งก่อสร้างต่างๆ สร้างขนาบทั้งสองข้าง ทำให้โอกาสที่ถนนเหล่านี้จะมีการเปลี่ยนแปลงหรือขยายแนวออกไปมีน้อยมาก การเดินทางเป็นแบบทางเดียวและแบบสองทางแล้วแต่เส้น

ระบบขนส่งมวลชน มีรถโดยสารประจำทางทั้งรถธรรมดา รถปรับอากาศ และรถร่วมบริการ วิ่งผ่านเขตเกาะรัตนโกสินทร์จำนวนมาก รถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพมหานครที่มีต้นทางหรือปลายทางในเขตเกาะรัตนโกสินทร์ แบ่งตามเขตการเดินทาง ได้ดังนี้

เขตที่ 1 ได้แก่ 39, 59, 503

เขตที่ 2 ได้แก่ 60, 96, 501, 512

เขตที่ 3 ได้แก่ 2, 25, 508

เขตที่ 4 ได้แก่ 1, 47

เขตที่ 5 ได้แก่ 15, 42, 82

เขตที่ 6 ได้แก่ 80, 91

เขตที่ 7 ได้แก่ 5, 32, 65, 70, 203

ทางน้ำ มีบริการเรือโดยสารข้ามฟากบริเวณท่าช้าง ท่าพระจันทร์ ท่าพระอาทิตย์ ท่าเตียน

5.3 แหล่งท่องเที่ยวบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์

เกาะรัตนโกสินทร์ อุดมไปด้วยศิลปสถาปัตยกรรมปราสาทราชวัง ตลอดจนจวนวัดวาอาราม ซึ่งแต่ละแห่งมีความสวยงามโดดเด่นด้วยเอกลักษณ์เฉพาะตัวของศิลปกรรมไทยที่ใช้เวลาสั่งสมนานนับหลายร้อยปี อีกทั้งยังมีความหลากหลายของขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตของผู้คนที่แตกต่างกัน

เกาะรัตนโกสินทร์ มีพื้นที่ประมาณ 1.8 ตารางกิโลเมตร หรือเท่ากับ 1,125 ไร่ พื้นที่ทั้งหมดถือเป็นแขวงพระบรมมหาราชวัง ในเขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร บริเวณส่วนที่เรียกว่าเกาะรัตนโกสินทร์ แบ่งออกเป็น 2 ชั้น คือ เกาะรัตนโกสินทร์ชั้นใน และเกาะรัตนโกสินทร์ชั้นนอก ประกอบไปด้วยวัด วัง โบราณสถาน บ้านเรือน ดึกแถว ที่มีประวัติความเป็นมาและความสำคัญต่อกรุงเทพมหานครและชาวไทยเป็นอย่างมาก แบ่งพื้นที่ได้ดังนี้

5.3.1 เกาะรัตนโกสินทร์ชั้นใน คือ พื้นที่ในบริเวณระหว่างคลองคูเมืองเดิม หรือคลองหลอดกับแม่น้ำเจ้าพระยา ได้แก่ แขวงพระบรมมหาราชวัง ในเขตพระนคร

พื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ชั้นในนี้ เป็นเขตที่มีอาคารสถานที่ซึ่งมีความสำคัญมากตั้งอยู่ เช่น พระบรมมหาราชวัง วัดที่มีชื่อเสียงและมีความสำคัญ สถานที่ราชการ สถานศึกษารุ่นเก่า ซึ่ง

ล้วนแต่เป็นอาคารสถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และมีรูปแบบสถาปัตยกรรมที่น่าสนใจ นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ว่างสาธารณะ และอนุสรณ์สถานต่างๆ หลายแห่ง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการตั้งถิ่นฐานของชุมชนในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ช่วงแรก โดยเริ่มจากพระบรมมหาราชวัง อันเป็นเหตุให้เกิดวังเจ้านาย และบ้านเรือนขุนนางเสนาบดีที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง ต่อมาภายหลัง วังและบ้านเรือนเหล่านี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงประโยชน์ใช้สอยมาเป็นสถานที่ทำการของทางราชการและสถานศึกษาเป็นจำนวนมาก

แหล่งท่องเที่ยวบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ชั้นใน ได้แก่

1. พระบรมมหาราชวัง พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงสร้างขึ้นพร้อมสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อแรกสร้างประกอบด้วย 3 ส่วนคือ พระมหาปราสาท พระราชมณเฑียรสถาน และวัดพระศรีรัตนศาสดาราม มีเนื้อที่ 132 ไร่ ในอดีตพระบรมมหาราชวังเป็นที่ประทับของพระมหากษัตริย์ ลักษณะแบบแผนการก่อสร้างคล้ายคลึงกับพระบรมมหาราชวังเก่าในสมัยกรุงศรีอยุธยา คือ มีวัดพระศรีรัตนศาสดารามอยู่ในบริเวณวังเหมือนกับวัดพระศรีสรรเพชญ์ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ต่อมาในรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 เริ่มรับอิทธิพลจากตะวันตกทำให้สถาปัตยกรรมมีลักษณะผสมผสานกับทางตะวันตกมากขึ้น หมู่พระที่นั่งที่สำคัญมีดังนี้

พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท เดิมชื่อพระที่นั่งอินทราภิเษกมหาปราสาท เป็นพระมหาปราสาทองค์แรกที่สร้างขึ้นในพระราชวัง เป็นที่ประดิษฐานพระบรมศพพระมหากษัตริย์ สมเด็จพระอัครมเหสี และพระบรมวงศานุวงศ์ใช้ประกอบพระราชพิธีสำคัญ เช่น พระราชพิธีการมงคล และบำเพ็ญพระราชกุศลต่างๆ

พระที่นั่งอาภรณ์พิโมกข์ปราสาท อยู่ใกล้กับพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทใช้เป็นที่พักทรงพระราชพาหนะ และประทับเปลี่ยนเครื่องในนางพระราชพิธีที่มีขบวนแห่

พระที่นั่งพิมานรัตยา สร้างเมื่อ พ.ศ. 2332 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงใช้เป็นที่บรรทม และทรงใช้เป็นที่พักผ่อนสำหรับพระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการฝ่ายในเข้ารับพระราชทานเครื่องอิสริยยศ และเครื่องราชอิสริยาภรณ์ นอกจากนี้ยังเป็นที่ตั้งของพระบรมศพพระบรมวงศานุวงศ์ก่อนที่จะประดิษฐานพระบรมโกศในพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท

2. วัดพระศรีรัตนศาสดาราม หรือ วัดพระแก้ว เป็นพระอารามหลวง ตั้งอยู่ตรงมุมด้านตะวันออกเฉียงเหนือของพระบรมมหาราชวัง เป็นที่ประดิษฐานพระมหามณีรัตนปฏิมากร (พระแก้วมรกต) และใช้เป็นที่พักของพระราชพิธีทางศาสนาที่สำคัญ วัดพระแก้ว สร้างแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2327 และได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์มาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-9 ตลอดทุกรัชกาล ภายในพระอุโบสถและระเบียงรอบวัดมีภาพจิตรกรรมฝาผนังสวยงาม สิ่งที่น่าสนใจอื่นๆ ภายในวัดได้แก่ พระปรางค์ 8 องค์ พระศรีรัตนเจดีย์ ปราสาทนครวัดจำลอง ปราสาทพระเทพบิดร ฯลฯ

3. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม หรือที่เรียกว่า วัดโพธิ์ ตั้งอยู่ที่ถนนมหาธาตุ ข้างพระบรมมหาราชวัง เป็นวัดเก่าแก่ซึ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสงฆ์ได้เล่าเรียนพระปริยัติธรรม วัดนี้ถือเป็นวัดประจำรัชกาลที่ 1 ครั้นถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดเกล้าฯ ให้บูรณะวัดโพธิ์ใหม่ทั้งหมด และได้นำเอาตำราวิชาการด้านต่าง ๆ มาจารึกไว้โดยรอบ เพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชน ถือได้ว่าวัดโพธิ์เป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของไทย นอกจากนี้ที่วัดโพธิ์ยังมีพระพุทธรูปไสยาสน์องค์ใหญ่สร้างในสมัยรัชกาลที่ 3 ก่ออิฐถือปูน ปิดทองทั้งองค์ ยาว 46 เมตร สูง 15 เมตร ที่ฝ่าพระบาทแต่ละข้างมีลวดลายประดับมุกเป็นภาพมงคล 108 ประการ อันเป็นลักษณะอย่างหนึ่งของมหาบุรุษตามคติของอินเดีย

4. ศาลเจ้าพ่อหอกลอง สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2509 ตั้งอยู่ภายในกรมการรักษาดินแดน เพื่อไว้เคารพสักการะและระลึกถึงเจ้าพ่อหอกลอง ซึ่งเป็นผู้แจ้งข่าว และบอกเวลาด้วยการตีกลอง ในสมัยรัชกาลที่ 1 หอกลองตั้งอยู่หน้าวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม แต่ถูกรื้อออกไปในสมัยรัชกาลที่ 5 ปัจจุบัน ได้มีการรื้อฟื้นความเป็นมาของกลองแจ้งเหตุ 3 ใบ คือ ย่ำพระสุริย์ สำหรับบอกเวลาอัคคีพิณาศ แฉ่งเหตุเพลิงไหม้ และพิฆาตไฟรี แฉ่งเหตุสงคราม

5. ศาลหลักเมือง ตั้งอยู่ในบริเวณใกล้กับวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เมื่อจะสร้างบ้านเมืองต้องมีการฝังเสาหลักเมือง ซึ่งเป็นประเพณีเก่าแก่ของชาติไทย รัชกาลที่ 1 โปรดเกล้าฯ ให้จัดการพระราชพิธีฝังเสาหลักเมืองกรุงเทพฯ เมื่อวันอาทิตย์ที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2325 บรรจุดวงชะตาของกรุงเทพฯ ไว้ภายใน เสาหลักเมืองเดิมทำด้วยไม้ราชพฤกษ์ เส้นผ่าศูนย์กลาง 75 เซนติเมตร สูง 27 เซนติเมตร แต่สร้างใหม่ในรัชกาลที่ 4 แทนของเดิมที่ชำรุด เป็นไม้ชัยพฤกษ์สูง 108 นิ้ว ฐานเป็นแท่นกว้าง 70 นิ้ว ตั้งอยู่ภายในอาคารยอดพระปราสาท ภายในศาลหลักเมืองยังมีเทวรูปสำคัญ คือ เทพารักษ์ เจ้าพ่อหอกลอง พระเสื้อเมือง พระทรงเมือง เจ้าพ่อเจตคุปต์ และพระกาฬไชยศรี ปัจจุบันอยู่ในความดูแลขององค์การทหารผ่านศึก

6. วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร เป็นพระอารามหลวงฝ่ายมหานิกายชั้นเอกขนิตรราชวรมหาวิหาร ซึ่งกรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานสำคัญของชาติ ตั้งแต่ พ.ศ. 2492 วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร เป็นวัดเก่าแก่ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งชื่อเดิมของวัด คือ วัดสลัก ต่อมาในสมัยกรุงธนบุรีได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นพระอารามหลวง ในสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ได้โปรดเกล้าฯ ให้ใช้วัดนี้เป็นที่สังคายนาพระไตรปิฎก พระองค์จึงพระราชทานชื่อใหม่ให้แก่วัดว่า "วัดพระศรีสรรเพชญ์" จนกระทั่ง ในปี พ.ศ. 2346 พระองค์ได้พระราชทานชื่อใหม่ให้แก่วัดอีกครั้งว่า "วัดมหาธาตุ" ตามชื่อพระอารามในสมัยอยุธยา ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ และเป็นที่ประทับของสมเด็จพระสังฆราชเจ้าในสมัยนั้น ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ได้โปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งบาลีวิทยาลัยขึ้นที่วัดแห่งนี้ คือ มหาธาตุวิทยาลัย และโปรดเกล้าฯ ให้สร้างสังฆิกเสนาสน์ราชวิทยาลัย เพื่อใช้ในงานพระศพของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร และให้เป็นที่ยี่เรียนพระปริยัติธรรมชั้นสูง โดยพระราชทานนามว่า "มหาจุฬา

ลงกรณราชวิทยาลัย" (แต่อาคารหลังนี้สร้างเสร็จในสมัยรัชกาลที่ 6) และเพื่อเป็นเฉลิมพระเกียรติแด่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ พระองค์จึงพระราชทานสร้อยนามของวัดเพิ่มเป็น "วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์"

7. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร เดิมเป็นส่วนหนึ่งของวังหน้าหรือพระราชวังบวรสถานมงคล สร้างในสมัยรัชกาลที่ 1 เมื่อปี พ.ศ. 2325 ตั้งอยู่ที่ถนนหน้าพระธาตุ ใกล้วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เมื่อกรมพระราชวังบวรวิไชยชาญทิวงคตลง รัชกาลที่ 5 ทรงยุบตำแหน่งกรมพระราชวังบวรสถานมงคล วังหน้าจึงว่างลง และได้โปรดเกล้าฯ ให้ย้ายพิพิธภัณฑ์สถาน ซึ่งเดิมอยู่ที่คลองหอยโข่งคอคอดเคียว (ศาลาสหทัยสมาคม) มาอยู่ที่วังหน้าในปี พ.ศ. 2430 งานพิพิธภัณฑ์เริ่มมีมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 แต่มิได้เปิดให้ประชาชนเข้าชม ปัจจุบันพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ได้ใช้พระที่นั่งต่างๆ จัดแสดงวัตถุโบราณและสิ่งของอันมีค่ามากมาย ถือว่าทันสมัยแห่งหนึ่งในเอเชียอาคเนย์ ประกอบด้วยพระที่นั่งศิวโมกซ์พิมาน พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ พระที่นั่งอิสราวิจิตร พระตำหนักแดง เก๋งจีนนุกิจราชบริหาร

8. กรมศิลปากร ตั้งอยู่ริมถนนหน้าพระธาตุ ซึ่งเป็นบริเวณหน้าประตูวิเศษไชยศรี ทางเข้าพระบรมมหาราชวัง เดิมเคยเป็นวังของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาบำราบปรปักษ์ และได้ใช้เป็นโรงงานช่างสิบหมู่ต่อมา ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ทำการของกรมศิลปากร ลักษณะที่ทำการแห่งนี้มีลักษณะรูปทรงเรียบง่ายเป็นอาคารคอนกรีต 2 ชั้น บริเวณคอสองต่อจากชายคามีภาพเขียนสีแบบปูนเปียก (Fresco) เป็นลายแจกัน และลายปูนปั้นประดับผาด้านนอกผนังชั้นบนฉาบปูน ส่วนผนังชั้นล่างตกแต่งลวดลาย เป็นลายเขาร่องพื้นตามแนวตั้งของผนังระหว่างรอยต่อของชั้นล่างและชั้นบน มีกันสาดเป็นรางระบายน้ำฝนคอนกรีตแบบฝรั่ง ทำเป็นหน้าสิงห์ และเจาะรูที่ปากของสิงห์เพื่อระบายน้ำออก

9. กระทรวงกลาโหม เป็นอาคารใหญ่ สูง 3 ชั้น ด้านหน้าอาคารมีรูปหน้าจั่วระเบียงด้านหน้ามีเสากลมทรงโรมันรองรับ หน้าบันชั้น 3 ประดับลายปูนปั้นปิดทองตราราชวัลลภ ตัวอาคารตกแต่งด้วยปูนใหญ่โบราณ แต่เดิมเป็นวังของพระเจ้าลูกยาเธอในรัชกาลที่ 1 ต่อมาถูกทิ้งร้างกลายเป็นฉางเก็บข้าวหลวง ในสมัยรัชกาลที่ 5 โปรดเกล้าฯ ให้ก่อสร้างเพิ่มเติมโดย เจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี (เจิม แสงชูโต) เป็นผู้ควบคุมการก่อสร้าง

10. สวนสาธารณะ เป็นพื้นที่ส่วนหน้าของพระราชวังสนามจันทร์ สร้างในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อ พ.ศ. 2417 ปัจจุบันใช้เป็นสวนสาธารณะ อยู่ในความดูแลของกรุงเทพมหานคร ภายในพระราชอุทยานมีพระอนุสาวรีย์สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ หรือพระนางเรือล่มประดิษฐานอยู่

11. สนามหลวง เป็นลานโล่งอยู่ใกล้กับกำแพงพระราชวังหลวง และติดกับกำแพงวังหน้าด้านทิศตะวันออก เมื่อแรกสร้างกรุงเทพฯ บริเวณนี้เป็นที่ทำนาของประชาชน และยังใช้เป็นที่ตั้งพระเมรุเผาศพของเจ้านาย เรียกกันติดปากว่า "ทุ่งพระเมรุ" พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริว่านามนี้ไม่เป็นมงคล จึงโปรดเกล้าฯ ให้เรียกใหม่ว่า "ท้องสนามหลวง" และยกเลิกการทำนาบริเวณนี้ สืบมาจนในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรง

โปรดเกล้าฯ ให้รื้อกำแพงป้อมปราการของวังหน้าด้านทิศตะวันออกลง และขยายพื้นที่สนามหลวงให้กว้างดังเช่นปัจจุบัน สนามหลวงมีเนื้อที่ 78 ไร่ ใช้เป็นที่ประกอบพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพพระเจ้าแผ่นดิน พระราชวงศ์ และเจ้านายชั้นสูง รวมทั้งเป็นที่ประกอบพระราชพิธีการกีฬา ทั้งยังทรงโปรดเกล้าฯ ให้ปลูกต้นมะขามไว้โดยรอบสนามหลวง จำนวน 365 ต้น อีกด้วย

12. ท่าเตียน เดิมบริเวณท่าเตียนเคยเป็นวังที่ประทับของเจ้านายในสมัยรัชกาลที่ 1 ต่อมาเกิดเพลิงไหม้จนเตียนโล่ง จึงเรียกกันติดปากว่า "ท่าเตียน" จนกระทั่งในรัชกาลที่ 4 ได้มีการสร้างศาลต่างประเทศและที่พำนักชาวต่างชาติ ท่าเตียนอยู่ใกล้กับท่าโรงโม เป็นท่าที่เป็นจุดรับส่งทั้งคนและสินค้าที่สำคัญมากอีกแห่งหนึ่ง โดยเฉพาะเมื่อมีการขยายพระบรมมหาราชวังและตลาดท้ายสนามมารวมกันที่ตลาดท่าเตียน ปัจจุบันเป็นท่าเรือข้ามฟากไปท่าวัดอรุณราชวรารามและท่าเรือด่วนประจำแม่น้ำเจ้าพระยา

13. โรงละครแห่งชาติ เดิมเคยเป็นที่แสดงนาฏศิลป์และดนตรีของชาวไทยและต่างประเทศที่สำคัญของกรุงเทพมหานคร ปัจจุบันหลังจากที่มีการก่อสร้างอาคารประเภทนี้เพิ่มขึ้นหลายแห่ง โรงละครแห่งนี้ก็เริ่มคลายความสำคัญลง แต่ก็ยังมีการแสดงจากกรมศิลปากรเป็นประจำที่เห็นในปัจจุบันนับเป็นโรงที่สอง โรงละครแห่งแรกนั้นตั้งอยู่บริเวณพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครติดกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แต่เกิดเพลิงไหม้เสียหายหมด ต่อมาในปี พ.ศ. 2502 จึงได้ก่อสร้างใหม่ที่เชิงสะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้าฝั่งพระนคร ใช้เวลาก่อสร้างนาน 5 ปี มีความจุ 1,319 ที่นั่ง ทางด้านขวามีโรงละครขนาด 350 ที่นั่ง เรียกกันว่า โรงละครเล็ก ลักษณะสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์

14. บ้านจักรพงษ์ และมูลนิธิโลกสีเขียว บ้านจักรพงษ์ เดิมเป็นวังของพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ ปัจจุบันเป็นที่พักอาศัยของ ม.ร.ว. นริศรา จักรพงษ์ พระธิดา (สร้างในสมัยรัชกาลที่ 5) บ้านจักรพงษ์เป็นบ้านพักอาศัยส่วนบุคคล และในบริเวณบ้านยังเป็นที่ตั้งของสำนักพิมพ์ริเวอร์บุ๊คส์ และมูลนิธิโลกสีเขียว ในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนากรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ จัดตั้งโดย ม.ร.ว. นริศรา จักรพงษ์ และดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น หนังสือโลกสีเขียว ศูนย์ข้อมูลค้นคว้าเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

15. ตลาดพระท่าพระจันทร์ ตลาดพระเครื่องท่าพระจันทร์แต่เดิม ตลาดพระเครื่องนั้นขายกันอยู่ริมคลองหลอด เป็นรูปแบบวางขายแบกะดิน ต่อมามีการย้ายเข้ามาวางขายในเขตรั้วกำแพงวัดมหาธาตุ มีลักษณะเป็นแผงลอยและซุ้มขายพระอยู่ภายในเขตวัด ต่อมาได้ย้ายออกมาขายบริเวณฝั่งท่าเรือท่าพระจันทร์ บางส่วนได้ย้ายไปตั้งขายที่ตลาดพระเครื่องวัดราชนัดดาราม ปัจจุบันตลาดพระเครื่องท่าพระจันทร์ ตั้งอยู่บริเวณ ท่าเรือท่าพระจันทร์ ริมแม่น้ำท่าพระจันทร์เป็นแนวยาวมาถึงบริเวณหน้าวัดมหาธาตุ มีรูปแบบทั้งเป็นร้านห้องแถว ซุ้ม และแผงลอย เป็นตลาดพระเครื่องแหล่งใหญ่ที่สุดในกรุงเทพมหานคร

5.3.2 เกาะรัตนโกสินทร์ชั้นนอก คือ พื้นที่ในบริเวณระหว่างคลองหลอดกับคลองบางลำพูต่อคลองโอ่งอ่าง หรือ 8 แขวงของเขตพระนคร ได้แก่ แขวงวังบูรพาภิรมย์ แขวงวัดราชบพิธ

แขวงสำราญราษฎร์ แขวงศาลเจ้าพ่อเสือ แขวงเสาชิงช้า แขวงวัดบวรนิเวศ แขวงตลาดยอด และแขวงชนะสงคราม

ในเขตเกาะรัตนโกสินทร์ชั้นนอก เป็นบริเวณที่มีวัดและสถานที่สำคัญๆ อยู่มากมายหลายแห่ง แต่มีความสำคัญน้อยกว่าบริเวณเขตชั้นใน จะเน้นไปในด้านขององค์ประกอบเมืองประเภทสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เช่น ถนน และสถานที่ทำงานเพื่องานบริการของรัฐ

แหล่งท่องเที่ยวบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ชั้นนอก ได้แก่

1. **วัดมหรณพาราม** ตั้งอยู่ริมถนนบ้านตะนาว สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 โดยกรมหมื่นอดิศัยดิพัทธ์ (พระนามเดิมพระองค์เจ้าธรรณพ) พระโอรสในรัชกาลที่ 3 การก่อสร้างแล้วเสร็จในรัชกาลที่ 4 พระราชทานนามว่า วัดมหรณพาราม พระประธานในพระวิหารเป็นพระพุทธรูปสมัยสุโขทัยมีนามว่า หลวงพ่อพระร่วง

2. **วัดราชบพิธสถิตมหาสีมารามราชวรวิหาร** ตั้งอยู่ที่ถนนเฟื่องนคร รัชกาลที่ 5 โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นเป็นวัดแรกหลังจากทรงเสด็จขึ้นครองราชย์เพื่อเป็นที่ระลึกแก่พระอัครมเหสี พระราชเทวีและเจ้าจอมพระสนมเอกของพระองค์ สร้างเสร็จในปี พ.ศ. 2412 แล้วนิมนต์พระสงฆ์จากวัดโสมนัสวรวิหารมาจำพรรษาอยู่ พร้อมกับอัญเชิญพระพุทธรูปนันทราชมาประดิษฐานไว้ในพระอุโบสถ วัดแห่งนี้ถือเป็นวัดประจำรัชกาลที่ 7 พระอุโบสถภายนอกเป็นศิลปะไทยแต่ภายในเป็นแบบฝรั่งลวดลายจำลองเครื่องราชอิสริยาภรณ์ประดับมุกที่บานประตูยกย่องกันว่าเป็น “ศิลปะชั้นสำคัญของกรุงรัตนโกสินทร์”

3. **วัดเทพธิดาราม** ตั้งอยู่ที่ถนนมหาไชย เดิมชื่อวัดบ้านพระยาไกรสวนหลวง วัดนี้เป็นวัดที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นเพื่อพระราชทานแก่กรมหมื่นอัปสรสุดาเทพ เมื่อปี พ.ศ. 2379 เสร็จในปี พ.ศ. 2382 สถาปัตยกรรมที่สำคัญ คือ พระปรางค์ทิศทั้งสี่ เป็นฝีมือช่างในสมัยรัชกาลที่ 3 บุษบกที่รองรับพระประธานภายในโบสถ์ประดิษฐานอย่างสวยงาม และที่ผนังพระอุโบสถมีภาพเขียนเป็นรูปพุ่มข้าวบิณฑ์แบบอย่างในรัชกาลที่ 3 นอกจากนี้ระหว่าง พ.ศ. 2383-2385 วัดนี้เคยเป็นที่พำนักของสุนทรภู่กวีเอกแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อคราวบวชเป็นพระ ภิกษุ ปัจจุบันยังมีกุฏิหลังหนึ่งเรียกว่า “บ้านกวี” เปิดเป็นพิพิธภัณฑ์ให้ผู้สนใจเข้าชมได้ทุกวัน

4. **ศาลเจ้าพ่อเสือ** หรือคนจีนเรียกกันว่า “ตัวเล่าเอี้ย” เป็นศาลเจ้าเก่าแก่ เดิมตั้งอยู่ริมถนนบำรุงเมือง เป็นศาลขนาดใหญ่ต่อมาเมื่อรัชกาลที่ 5 ขยายถนนได้โปรดให้ย้ายศาลมาไว้ที่ถนนตะนาวในปัจจุบัน เป็นที่ประดิษฐาน “เจ้าพ่อเสือ” “เจ้าพ่อกวนอู” “เจ้าแม่ทับทิม” ฯลฯ เป็นที่เคารพนับถือของชาวจีน ชาวไทยเป็นอย่างมาก

5. **อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย** ตั้งอยู่กลางสี่แยกถนนราชดำเนินกลาง ติดกับถนนบ้านดินสอ สร้างในปี พ.ศ. 2482 เพื่อเป็นที่ระลึกในการที่คณะราษฎรปฏิวัติการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 และเพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้เห็นความสามัคคีของประชาชน และเตือนให้รำลึกถึงหน้าที่ที่จะช่วยกันพิทักษ์รักษารัฐธรรมนูญให้เป็นหลักของการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย ลักษณะของอนุสาวรีย์เป็นพานรัฐธรรมนูญทำด้วยทอง

สัมฤทธิ์ มีปิ่นใหญ่ 75 กระบอกฝังปากกระบอกลงดิน รอบอนุสาวรีย์มีพระบวรค์ 6 เล่ม ติดอยู่กับ ประติมากรรมทั้ง 6 ด้าน พร้อมภาพแสดงประวัติของคณะราษฎรในการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็น ปูนปั้นแบบนูนสูงประกอบติดที่ฐานล่างของปึกทั้ง 4 ด้าน

6. เสาชิงช้า สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2327 ตั้งอยู่ด้านหน้าวัดสุทัศน์ เป็นสถานที่ประกอบ พระราชพิธีตรียัมปวาย (โล้ชิงช้า) อันถือเป็นการฉลองการเสด็จลงมาเยี่ยมโลกของพระอิศวร และ พระนารายณ์ในศาสนาพราหมณ์ รัชกาลที่ 1 โปรดเกล้าฯ ให้สร้างเสาชิงช้าขึ้น มีความสูง 21.15 เมตร ปลายเสาดอนบนหันทัน 4.05 เมตร ตอนล่างห่างกัน 45.70 เมตร การโล้ชิงช้ามีติดต่อกันมา หลายรัชกาลจนถึงรัชกาลที่ 7 เศรษฐกิจของประเทศตกต่ำ จึงได้มีการยกเลิกการโล้ชิงช้า เสาชิงช้า ได้มีการบูรณะหลายครั้ง ครั้งหลังสุดในปี พ.ศ. 2550

7. วัดสุทัศน์เทพวรารามราชวรมหาวิหาร ตั้งอยู่ที่ถนนบำรุงเมือง พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงมีพระราชประสงค์ที่จะสร้างพระวิหารให้มีขนาดใหญ่เท่ากับ พระวิหารวัดพนัญเชิง เป็นศรีสง่าแก่พระนคร ได้พระราชทานนามไว้ว่า “วัดมหาสุทธาวาส” แต่สร้าง ยังมีทันสำเร็จ ได้เสด็จสวรรคตเสียก่อน พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยได้ทรงดำเนิงาน ต่อและพระราชทานนามวัดใหม่ว่า “วัดสุทัศน์เทพวราราม” สร้างเสร็จสมบูรณ์ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่วัดสุทัศน์ไม่มีเจดีย์เหมือนวัดอื่นๆ เพราะมีสถูปมหาสถานเป็นอุเทสิกเจดีย์ (ต้นไม้สำคัญในพุทธศาสนา 7 ชนิด) แทนที่อยู่แล้ว สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด ได้แก่ พระศรีศากยมุนี (หลวงพ่อโต) พระประธานของวัดที่ได้ชะลอมาจากวิหารหลวงวัดมหาธาตุเมืองสุโขทัย และบาน ประติมากรรมวิหาร ซึ่งเป็นศิลปกรรมชั้นเยี่ยมทางด้านการแกะสลักในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

8. วัดราชบพิธราชมัย ตั้งอยู่ที่ถนนมหาไชย สร้างเมื่อ พ.ศ. 2389 เป็นวัดที่รัชกาลที่ 3 โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นเพื่อเป็นเกียรติแด่พระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าโสมนัสวัฒนาวดี มีเจ้าพระยา ยมราชเป็นแม่กองออกแบบ เจ้าพระยาศรีพิพัฒน์เป็นแม่กองสร้างโลหะปราสาท วัดนี้แปลกกว่าวัดอื่น คือ โปรดเกล้าฯ ให้สร้างธรรมเจดีย์ปราสาทแทนการสร้างพระเจดีย์ (นับเป็นแห่งที่ 3 ของโลก) มีความสูง 36 เมตร ประกอบด้วย เจดีย์ล้อมรอบ 37 องค์ เพื่อให้เท่ากับ “โพธิปักขิยธรรม 37 ประการ” ปัจจุบันโลหะปราสาทแห่งนี้เหลืออยู่เพียงแห่งเดียวในโลก เนื่องจากโลหะปราสาทที่ประเทศอินเดีย และศรีลังกาได้ปรักหักพังไปหมดแล้ว

9. วัดสระเกศ-กุฎาทอง ตั้งอยู่นอกกำแพงเมือง ริมคลองมหานคร เดิมชื่อวัดสะแก ได้รับการปฏิสังขรณ์ในสมัยรัชกาลพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก และพระราชทานนามว่า “วัดสระเกศ” สัญลักษณ์สำคัญคือ สุวรรณบรรพต หรือ กุฎาทอง เริ่มสร้างในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยเลียนแบบมาจากกุฎาทองในสมัยกรุงศรีอยุธยาแล้วเสร็จในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้รับพระราชทานนามว่า สุวรรณบรรพต มีความสูง 77 เมตร บนยอด สุวรรณบรรพตเป็นที่ของพระเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุที่ขุดค้นพบที่เมืองกบิลพัสดุ์ ประเทศ อินเดีย และพิสูจน์ได้ว่าเป็นของพระสมณโคดม ซึ่งเป็นส่วนแบ่งของพระราชวงศ์ศากยราช เพราะมี คำจารึกอยู่พระองค์เจ้าปฤษฎางค์ ขณะนั้นกำลังทรงผนวชอยู่ที่ประเทศอินเดีย ได้ส่งพระบรม

สารวิริกษาคูเข้ามาถวายในฐานะที่พระมหากษัตริย์ไทยทรงเป็นกษัตริย์เพียงพระองค์เดียวที่เป็นพุทธมามกอยู่ในขณะนั้น เจดีย์ภูเขาทองเมื่อขึ้นไปถึงยอด จะสามารถชื่นชมทิวทัศน์อันงดงามของเกาะรัตนโกสินทร์ได้อย่างดี

10. วัดสังเวชวิศยาราม เป็นวัดโบราณมีมาก่อนสร้างกรุงรัตนโกสินทร์ เดิมเรียกวัดสามจีน หรือวัดบางลำพู มีตำนานว่าชาวจีนสามคน ร่วมกันสร้างวัดนี้ขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 1 ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 3 โปรดเกล้าฯ ให้บูรณะวัดสังเวชใหม่ พระอุโบสถเป็นอาคารก่ออิฐถือปูนขนาด 5 ห้อง หน้าบันประดับปูนปั้นเป็นลายดอกไม้แบบจีน

11. วัดบวรนิเวศวิหาร เป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดราชวรวิหาร ตั้งอยู่ด้านถนนตะนาว ขณะนี้ในกำแพงพระนคร สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาศักดิ์พลเสพ กรมพระราชวังบวรสถานมงคล รัชกาลที่ 3 ทรงสร้างขึ้นใหม่ ในรัชกาลนั้น ระหว่าง พ.ศ. 2367 และ พ.ศ. 2375 ปีระหว่างอุปราชภิเชกและสวรรคตของสมเด็จพระบวรราชเจ้าองค์นั้นใกล้กับวัดรังษีสุทธาวาส ที่สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนอิศราณฤกษ์ ทรงสถาปนาขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2366 ซึ่งต่อมาภายหลังพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) ทรงเห็นว่าทรุดโทรมมาก จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รวมกับวัดบวรนิเวศวิหาร เมื่อ พ.ศ. 2458 ซึ่งในปัจจุบันยังคงเรียกส่วนที่เป็นวัดรังษีสุทธาวาสมาเดิมเรียกว่า “คณะรังษี” วัดนี้เดิมเรียกว่า วัดใหม่ อยู่ในเขตฝ่ายพระราชวังบวรสถานมงคล ต่อมาเมื่อในปี พ.ศ. 2375 สมเด็จพระบวรราชเจ้าองค์นี้เสด็จสวรรคต รัชกาลที่ 3 ทรงมีพระประสงค์แต่งตั้งให้เจ้าฟ้ามงกุฎ อยู่ในฐานะกรมพระราชวังบวรสถานมงคล แต่ขณะนั้นเจ้าฟ้ามงกุฎยังทรงผนวชอยู่ จึงต้องทำโดยทางอ้อม สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ได้ทรงอาราธนาพระบาทสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ามงกุฎสมมุติเทววงศ์ ขณะทรงผนวชประทับอยู่วัดสมอราย ปัจจุบันคือ วัดราชาธิวาส ให้เสด็จมาครองที่วัดบวรนิเวศวิหาร วัดบวรนิเวศนี้เป็นวัดที่น่าสนใจมากวัดหนึ่ง เพราะเป็นวัดที่พระมหากษัตริย์ราชวงศ์จักรีรวมทั้งบรรดาพระบรมวงศานุวงศ์หลายพระองค์ต่างก็ทรงเคยมาผนวชอยู่วัดนี้

12. วัดชนะสงคราม เป็นวัดโบราณสร้างในสมัยอยุธยา ไม่ปรากฏหลักฐานการสร้าง เดิมเรียกว่าวัดกลางนา สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาทได้ทรงบูรณปฏิสังขรณ์วัดตอปลูกแล้วถวายเป็นพระอารามหลวงโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามใหม่ว่า วัดชนะสงคราม เพื่อเป็นอนุสรณ์ที่สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท ทรงมีชัยชนะต่อพม่าในการรบทั้ง 3 ครั้ง วัดชนะสงครามได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์มาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้ทรงเริ่มดำเนินการก่อสร้างที่บรรจุพระอัฐิเจ้านายฝ่ายพระราชวังบวรสถานมงคลที่เจดีย์พระอุโบสถด้านหลังตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระพันปีหลวงทรงพระราชอุทิศพระราชทรัพย์ให้พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้ากฤษดาภินิหาร กรมพระนเรศวรฤทธิ์ดำเนินการ แต่การก่อสร้างมาแล้วเสร็จในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งพระราชทานพระราชทรัพย์ให้ราชบัณฑิตยสภาดำเนินการก่อสร้าง ขณะนั้น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพเป็นนายกรัฐมนตรีสภา

และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงดำเนินการก่อสร้างจนเสร็จสิ้น ได้มีพิธีอัญเชิญพระอัฐิจากพระราชวังบวรสถานมงคลไปประดิษฐานใน พ.ศ. 2470

13. ป้อมพระสุเมรุ ป้อมพระสุเมรุสร้างเมื่อ พ.ศ. 2326 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นป้อมปราการป้องกันพระนครซึ่งได้สร้างขึ้นทั้งหมดจำนวน 14 ป้อม แต่ปัจจุบันเหลืออยู่เพียงป้อมพระสุเมรุและป้อมมหากาฬ รัชกาลที่ 1 ทรงโปรดให้สร้างวังเจ้านายไว้ที่บริเวณริมป้อมที่สำคัญด้วย สำหรับป้อมพระสุเมรุมีวังริมป้อมเป็นที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงจักรเจษฎา เพื่อให้มีหน้าที่รักษาพระนครทางด้านปากคลองบางลำพูบน ซึ่งเป็นมุมพระนครด้านเหนือ และวังริมป้อมจักรเพชรเป็นที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าหลานเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงเทพหริรักษ์ เพื่อรักษามุมพระนครด้านใต้ ป้อมพระสุเมรุตั้งอยู่บริเวณมุมที่ถนนพระอาทิตย์และถนนพระสุเมรุเชื่อมต่อกัน ติดแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณปากคลองบางลำพูหรือคลองรอบกรุงด้านเหนือ เกาะรัตนโกสินทร์ชั้นนอก ปัจจุบันได้รับการบูรณะและปรับปรุงสภาพแวดล้อมโดยรอบ จัดทำเป็นสวนสาธารณะสำหรับชุมชน ชื่อว่า "สวนสันติชัยปราการ"

14. ถนนข้าวสาร เป็นถนนที่สร้างขึ้นใน พ.ศ. 2435 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยกรมโยธาธิการได้กราบบังคมทูลให้ตัดถนนตรอกข้าวสาร เริ่มตั้งแต่ถนนหน้าวัดชนะสงคราม (ซึ่งได้นำมาว่าถนนชนะสงคราม) ตัดมาทางตะวันออกตามตรอกข้าวสารแล้วสร้างสะพานข้ามคลองมาบรรจบกับถนนเฟื่องนครตอนหน้าสวนหลวงตึกดิน พระราชทานนามถนนตามเดิมว่า "ถนนข้าวสาร" ถนนข้าวสาร เดิมเป็นย่านเก่าตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 เป็นตรอกที่ขายข้าวสาร เป็นแหล่งค้าขายข้าวสารที่ใหญ่ที่สุดของเขตพระนคร ซึ่งข้าวสารจำนวนมากจะถูกขนส่งมาจากจางข้าวหลวง สะพานข้ามโรงสี ริมคลองคูเมืองเดิม หรือปัจจุบันก็คือ คลองหลอด เลียบมาตามแม่น้ำเจ้าพระยาขึ้นที่ท่าเรือบางลำพู เพื่อนำข้าวมาขายให้แก่ชาวบ้านในชุมชนต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้ นอกจากนี้ก็ยังขายถ่านหุงข้าว ของชำ โดยถัดออกไป 1 ถนน จะเป็นคลองที่เชื่อมต่อมาจากแม่น้ำเจ้าพระยา มีการค้าขายข้าวสารมากมาย จึงเรียกว่าตรอกข้าวสาร (เพราะขนาดเล็ก) ต่อมาจึงเปลี่ยนเป็นถนนข้าวสาร หลังจากนั้นก็เริ่มเกิดชุมชนขึ้นและขยายขยายต่อไป ต่อมาเริ่มมีร้านขายของมากขึ้น เช่นร้านขายของเล่น (ขายลูกข่าง) ร้านขายก๋วยเตี๋ยวเรือ ต่อมาความเป็นอยู่ของชุมชนแห่งนี้เริ่มเปลี่ยนไป เมื่อมีนักท่องเที่ยวต่างประเทศเข้ามาในช่วงปี พ.ศ. 2525 ซึ่งเป็นปีแห่งการเฉลิมฉลองกรุงเทพมหานคร ครบรอบ 200 ปี ได้เข้ามาเช่าห้องพักอาศัยเพื่อเที่ยวชมเมืองหลวงของไทยในช่วงเทศกาลสำคัญนี้ และเริ่มมีฝรั่งเข้ามาถ่ายภาพยนตร์ฮอลลีวู้ด โดยมีทีมงานกองถ่ายมาอยู่กันจำนวนมาก ซึ่งตอนนั้นยังไม่มีก็ต้องเช่าจากบ้านที่อยู่แถวนั้นซึ่งใช้แบ่งเช่า จึงเป็นที่มาของเกสเฮาส์ เกสต์เฮาส์ของชาวต่างชาติเริ่มมีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2528-2529 ระยะเวลาเริ่มมีคนเข้ามาเรื่อยๆ จนกลายเป็นศูนย์รวมของพวกแบ็คแพ็คเกอร์ที่มาท่องเที่ยวประเทศไทย จนเป็นที่โด่งดังในที่สุด ก่อนที่จะมาปรับเปลี่ยนรูปแบบอีกทีในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา และกลายเป็นย่านบันเทิงยามราตรีที่สำคัญของกรุงเทพฯ

15. บางลำพู บางลำพูเป็นย่านที่มีความเป็นมาในระยะเวลาประมาณ 200 ปี มีความเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอด เริ่มตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ 1 เมื่อ พ.ศ. 2328 มีการขุดคลองรอบกรุง (คลองโอ่งอ่างและคลองบางลำพู) โดยมีวัตถุประสงค์คือ สร้างขึ้นเพื่อเป็นคูเมืองและใช้ในการคมนาคมเดินทางขนส่ง เริ่มตั้งแต่แม่น้ำเจ้าพระยาตะวันออกด้านเหนือตั้งแต่บางลำพูมาออกแม่น้ำเจ้าพระยาข้างใต้วัดสามปลื้ม คลองเมืองนี้เมื่อขุดแล้วทำให้เกิดเป็นทางน้ำรอบกรุง แต่ประชาชนโดยมากมักเรียกชื่อคลองแตกต่างกันเป็นตอนๆ ตามสถานที่สำคัญที่คลองผ่าน เช่น คลองตอนต้น เรียกว่า คลองบางลำพู ตามชื่อตำบล ในปัจจุบันย่านบางลำพูเป็นย่านการค้าที่สำคัญของกรุงเทพมหานครเหมือนในสมัยอดีต แต่ในด้านการค้าและสินค้าๆได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย เป็นย่านการค้าที่เกี่ยวข้องกับเสื้อผ้าเป็นส่วนใหญ่ มีการสร้างห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ขึ้นในพื้นที่ เปลี่ยนรูปแบบการค้าแบบตลาดเดิมไปอย่างสิ้นเชิง

แหล่งท่องเที่ยวบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ มีมากมายและเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวตามสถานที่ต่างๆ มีเป็นจำนวนมาก แต่ที่เป็นหลักแหล่งๆ ที่คนนิยมในการมาไหว้พระขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตามคติความเชื่อ ที่อยู่ในบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นสถานที่ที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) แนะนำ และผู้วิจัยได้เลือกมาทำการศึกษาทั้งหมด 8 แหล่ง ได้แก่ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม วัดบวรนิเวศวิหาร วัดชนะสงคราม วัดสุทัศน์เทพวราราม วัดสระเกศ ศาลหลักเมือง และศาลเจ้าพ่อเสือ ตำแหน่งที่ตั้ง ดังภาพประกอบ 3

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปที่สำคัญได้ดังนี้
งานวิจัยภายในประเทศที่เกี่ยวข้อง

สมใจ ไช้แก้ว (2548: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องการประเมินศักยภาพและความต้องการในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบางปรู จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการ ปัญหา และอุปสรรคของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากการศึกษาพบว่า ชุมชนมีความต้องการร่วมกำหนดแนวทางการแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมาย และการร่วมรับทราบปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน อีกทั้งยังต้องการเข้าร่วมจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรภายในท้องถิ่นร่วมกันจัดกิจกรรมสนับสนุนการท่องเที่ยว โดยให้เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐเข้ามาสนับสนุน ให้ความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อบรมการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว การตลาด การบริการด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้สอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

เทิดพัฒน์ พัฒนสาฎางกูร (2545: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องการวางแผนกลยุทธ์ของศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย จังหวัดลำปางในปี พ.ศ. 2546 ถึง พ.ศ. 2550 จากการศึกษพบว่า ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยมีปัจจัยหลักที่เป็นโอกาส ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ความมีเสถียรภาพของรัฐบาล กฎหมายเกี่ยวกับช้างที่มีการเสนอพิจารณาในรัฐสภา แนวนโยบายของรัฐที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง ภาวะการณ์เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การขยายตัวของตลาดการท่องเที่ยว กระแสของโลกในด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคที่สำคัญ ได้แก่ การไม่ได้ใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ จากภายนอกมาใช้ในองค์กร ภาวะการณ์เกิดโรคระบาดซึ่งส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การขาดการจดสิทธิบัตร ด้านปัจจัยภายในพบว่า ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยมีจุดแข็งในด้านผลิตภัณฑ์ โดยมีความโดดเด่นในด้านชื่อเสียง ราคาที่ต่ำ พื้นที่การให้บริการที่ใหญ่ การแสดงของช้างที่มีคุณภาพ รูปแบบการนำเสนอ ท่าเลที่ตั้งการคมนาคมสะดวก ด้านระบบการตรวจสอบที่ได้มาตรฐานโปร่งใส สดใสในการแสดงที่ดี ความสามารถของพนักงาน ส่วนจุดอ่อน ได้แก่ กลยุทธ์ที่ขาดการส่งเสริมการขายที่สามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การขาดพนักงานขาย การโฆษณา ไม่มีการให้เครดิต ส่วนลด ค่านายหน้า ระบบการทำงาน การขาดการฝึก อบรมของพนักงาน ด้านการบริหารงาน คือ ระบบการทำงาน รูปแบบโครงสร้างองค์กร กลยุทธ์ในการบริหารภายในยังไม่มีประสิทธิภาพ และความล่าช้าในการตัดสินใจสั่งการ ในการประเมินสภาวะการแข่งขันในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งวิเคราะห์โดยใช้ Five Forces Model พบว่า ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยมีความสามารถในการแข่งขันในระดับดี คู่แข่งขันใหม่มีอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดสูง ลูกค้าและผู้จำหน่ายวัตถุดิบให้กับทางศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยมีอำนาจในการต่อรองต่ำ และมีสินค้าทดแทนน้อย

วาลิกา แสนคำ (2545: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษพบว่า บ้านเปียงหลวงมีความหลากหลายด้านกลุ่มชาติพันธุ์ ความหลากหลายด้านวัฒนธรรม มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจทั้ง

ทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าบ้านเปียงหลวงมีระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานครบถ้วนเพียงพอสำหรับการรองรับการท่องเที่ยว ควรปรับปรุงด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านศูนย์บริการข้อมูล การท่องเที่ยวและห้องน้ำสาธารณะสำหรับนักท่องเที่ยว โดยมีแนวทางการพัฒนาด้านการส่งเสริมพัฒนาการจัดรายการนำเที่ยวทางวัฒนธรรมภายในชุมชนมีการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในชุมชน และจัดให้มีกิจกรรมในเทศกาลประเพณีเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

สงศรี วงษ์เวช (2545: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำปิง จากการศึกษาพบว่า สองฝั่งแม่น้ำปิงมีองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ครบถ้วน จึงเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจในการท่องเที่ยวให้สามารถจัดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ โดยแบ่งเป็น 2 รูปแบบหลักๆ คือ การท่องเที่ยวทางน้ำและทางบก โดยพบว่าในปัจจุบันยังขาดความชัดเจนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธี SWOT สรุปได้ว่าจุดแข็ง คือ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีองค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย จุดอ่อน คือ มีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ไม่เด่นชัด อุปสรรค คือ ขาดความรับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการดูแลสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์บริเวณลุ่มแม่น้ำปิง โอกาส คือ ทำการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ได้ง่าย เพราะเกิดกระแสนิยมในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเป็นเมืองท่องเที่ยวเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว สำหรับผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลได้กลยุทธ์และแนวทางในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้ 1) กลยุทธ์การจัดการ เช่น จัดหางบประมาณเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง 2) กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ เช่น สนับสนุนการจัดระบบข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารมวลชน เพื่อเป็นการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำปิงให้เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางของคนทั่วไป 3) กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดและบริการท่องเที่ยว เช่น นำเอกลักษณ์หรือจุดแข็ง และโอกาส ผสมกับกิจกรรมที่น่าสนใจเสนอขาย 4) กลยุทธ์การจัดโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม เช่น ให้ทุกหน่วยงานปฏิบัติตามกฎกระทรวงที่ว่าด้วยการควบคุมอาคารและการบำบัดของเสียลงสู่แม่น้ำ 5) กลยุทธ์การสร้างจิตสำนึก เช่น สนับสนุนให้มีการศึกษาในประวัติ ศาสตร์ล้านนาแก่เยาวชนและชุมชนท้องถิ่น เพื่อจะได้ตระหนักถึงคุณค่าและเกิดความรักภูมิใจในแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ของตน 6) กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เช่น เปิดโอกาสให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการวางแผน ดัดสนใจ และติดตามประเมินผล ตลอดจนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

สุพัทธรา วิชยประเสริฐกุล (2545: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยศึกษาถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมในเกาะเกร็ด จากการศึกษาพบว่า ความนิยมส่วนใหญ่อยู่ในหมู่ที่ 1, 6 และ 7 ซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชนชาวไทยเชื้อสายมอญ และประกอบอาชีพการทำเครื่องปั้นดินเผา เมื่อการท่องเที่ยวเข้ามาทำให้เกิดผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบต่อเกาะเกร็ด โดยส่งผลให้เกิดการสร้างงาน และอาชีพ แต่การกระจายรายได้นั้นไม่ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน ไม่สามารถป้องกันการอพยพย้ายถิ่นออก อีกทั้งทำให้วิถีชีวิตและค่านิยมของชุมชนเปลี่ยนแปลงไปจากทิศทางเดิม อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวได้

สร้างความเจริญแก่เกาะเกร็ด พื้นฟูสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรม การปรับปรุงรักษาและช่วยสิ่งแวดล้อม เพื่อศึกษาผลกระทบการท่องเที่ยวต่อเอกลักษณ์และคุณค่าของเกาะเกร็ดนั้น พบว่าเครื่องปั้นดินเผา ทั้งในรูปที่เป็นตัวชุมชนและในรูปของผลิตภัณฑ์ ได้รับผลกระทบมากที่สุดทั้งทางบวกและทางลบ ดังนั้นจึงต้องหาแนวทางในการจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวโดยแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเดิมหรือจัดสร้างใหม่ แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ การรักษาความสะอาด และพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามา แนวทางการส่งเสริมการตลาดด้านการท่องเที่ยวทั้งการประชาสัมพันธ์และการจัดด้านมาตรฐานราคาสินค้าและบริการ แนวทางสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวและแนวทางการจัดองค์กรการบริหารการท่องเที่ยว เสนอให้จัดตั้งกลุ่มเกาะเกร็ดเพื่อเข้ามาบริหารจัดการการท่องเที่ยวของเกาะเกร็ดโดยตรง เสนอเส้นทางเดินทางท่องเที่ยวแบบใหม่ให้เกิดการกระจายนักท่องเที่ยวและรายได้ และยังคงรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์และคุณค่าของเกาะเกร็ดตามกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ชีวิต เข้มเจริญ (2544: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องกระบวนการสร้างแผนการจัดการถ้ำลอดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านถ้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน จากการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวในท้องถิ่นกับชุมชนบ้านถ้ำลอดมีการพึ่งพากัน และต้องการความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ขณะเดียวกันที่ชาวบ้านในชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการนำเที่ยวถ้ำลอด โดยรวมตัวกันในกลุ่มตะเกียงและกลุ่มแพ มีการบันทึรายได้สู่หมู่บ้านในรูปของสาธารณประโยชน์ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากกระบวนการการตัดสินใจที่เกิดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่มีสาเหตุมาจากความไม่พร้อมรับต่อกระแสทุนนิยมที่เข้ามาพร้อมการท่องเที่ยวที่เติบโตขึ้น ภายหลังจากการส่งเสริมประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2541-2542

นิรุรินทร์ ไหลพันธ์ (2544: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า อุทยานแห่งชาติภูจองนายอยมีศักยภาพด้านพื้นที่ธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศและด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสูง เหมาะสมต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นสิ่งแวดล้อมศึกษามีศักยภาพปานกลาง และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวมีศักยภาพต่ำ สำหรับแนวทางในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรดำเนินการในด้านต่างๆ คือ ด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ด้านการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ด้านการส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยว ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการ และด้านการส่งเสริมการลงทุน

กองนโยบายและแผน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2542) ได้จัดทำรายงานเรื่องการตลาดการท่องเที่ยวในสหัฐวรรษใหม่ จากการศึกษาพบว่า การแข่งขันในตลาดโลกจำเป็นต้องคำนึงถึงสินค้า ราคาช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด ต้องคำนึงว่าจะนำเสนอสินค้าและบริการที่หลากหลายและขยายตลาดให้เหมาะสมกับความต้องการของลูกค้าในสถานการณ์ต่างๆ ได้

อย่างไร พร้อมกันนั้นต้องมีการจัดการส่วนประสมทางการตลาดให้กับสินค้าอย่างเหมาะสมและยกระดับมาตรฐานของสินค้าให้สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้

ธวัชชัย รัตนช้อน (2542: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนพื้นที่สูง จากการศึกษาพบว่า การจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนที่อยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมชุมชนในด้านระบบคุณค่า ระบบการผลิต และระบบความสัมพันธ์แบบดั้งเดิมที่เคยได้ปฏิบัติมา ทำให้ชุมชนสามารถร่วมกันจัดทำการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นมาได้ และทำให้ชุมชนได้เกิดการเรียนรู้ในการจัดการท่องเที่ยวอย่างสัมพันธ์กันกับวัฒนธรรมชุมชน

วรรณพร วณิชชานุกร วรรณวิภา จิตุชัย และ มาลี บุษยะมา (2541: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง 6 กลุ่ม ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ประกอบการ ผู้นำชุมชน ประชาชน นักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติ จากการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ของรัฐสอดคล้องกับแนวคิดหลักการและกรอบการดำเนินงานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ในทางตรงกันข้ามเจ้าหน้าที่ของรัฐเห็นว่า ยังไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในปัจจุบัน ส่วนความคิดเห็นของผู้ประกอบการนั้นแตกต่างไปจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่ก็ได้มีบางคนพยายามแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อม ผู้นำชุมชนและประชาชนจำนวนไม่น้อยที่มีความเห็นว่าการท่องเที่ยวได้ทำให้ชีวิตและความเป็นอยู่ดีขึ้นและต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเรื่องต่างๆ ในส่วนของนักท่องเที่ยวพบว่า นักท่องเที่ยว 2 กลุ่มมีความคิดเห็นว่านักท่องเที่ยวควรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม แต่นักท่องเที่ยวชาวไทยเห็นการทำลายสภาพแวดล้อมมากกว่า และยินดีจะบริจาคเพื่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมมากกว่านักท่องเที่ยวต่างชาติ

จิราพร กองทอง (2540: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยวบริเวณด่านช่องจอม อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ จากการศึกษาพบว่า สิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปมากที่สุด คือ สินค้าราคาถูก กลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไปเที่ยวบริเวณด่านช่องจอมเป็นครั้งแรก นอกจากนี้ยังพบว่านักท่องเที่ยวพึงพอใจในความมีมิตรไมตรีของบุคคลในท้องถิ่น ที่จอดรถเพียงพอ ห้องน้ำสะอาดพอใช้ ความซื่อสัตย์ในการคิดราคาอาหารและเครื่องดื่ม นักท่องเที่ยวส่วนมากเห็นว่ามีความปลอดภัยเมื่อไปท่องเที่ยวบริเวณด่านช่องจอม

สุทธิชัย อบอุ่น (2540: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยภายในชุมชน และปัจจัยด้านสถานการณ์สิ่งแวดล้อม และพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีการบริหารและการมีส่วนร่วมระหว่างเครือข่ายทางการท่องเที่ยวกับชุมชนและรัฐ มีศักยภาพมากกว่ากลุ่มที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ขาดการบริการ ขาดการวางแผนรองรับการท่องเที่ยวและไม่ได้มีส่วนร่วมระหว่างเครือข่ายทางการท่องเที่ยวทั้งจากชุมชนและรัฐ

งานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

ฮาร์ส (H.C. de Hass. 2002) ได้ทำการศึกษาเรื่องความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ที่มีขนาดเล็ก กรณีศึกษา เกาะ Niue ในแปซิฟิกใต้ จากการศึกษาพบว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของเกาะ Niue มีความยั่งยืนเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรมเท่านั้น ส่วนในด้านเศรษฐกิจนั้นยังไม่เกิดความยั่งยืน เนื่องจากเกาะ Niue เป็นเกาะที่อยู่ห่างไกล ทำให้ค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูงและมีเที่ยวบินที่จำกัด ดังนั้น ในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนทางเศรษฐกิจจึงจำเป็นต้องชักจูงนักท่องเที่ยวที่มีรายได้สูงให้เดินทางมาท่องเที่ยว และในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนยังต้องให้ความสำคัญกับขีดความสามารถในรองรับของพื้นที่ และต้องพยายามรักษาสสมดุลระหว่างองค์ประกอบทั้ง 3 ได้แก่ สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ

วินเซนต์ และทอมป์สัน (Vincent; & Thompson. 2002) ได้ทำการศึกษาเรื่องการประชุมชนในการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะเกิดความยั่งยืนได้ เมื่อชุมชนมีส่วนร่วมโดยตรงในการวางแผนและพัฒนาโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ผู้นำชุมชนพัฒนาและสนับสนุนโครงการต่างๆ ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในฐานะของการเป็นแหล่งรายได้ที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาชุมชน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการศึกษาตามลำดับ ดังนี้

1. การสำรวจข้อมูลทางการท่องเที่ยว
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การสำรวจข้อมูลทางการท่องเที่ยว มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 ศึกษาข้อมูลเอกสารทางการท่องเที่ยว

ค้นคว้าข้อมูลจากห้องสมุดต่างๆ ได้แก่ ห้องสมุดการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.), หอสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล, สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศิลปากร สาขาวังท่าพระ, สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กองการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นข้อมูลในด้านความหมายของการท่องเที่ยว แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประวัติสถานที่ท่องเที่ยวบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามแนวคิดโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens บทความและนโยบายต่างๆ

ค้นคว้าข้อมูลทาง Internet ได้แก่ www.bangkokfocus.com, www.bangkoktourist.com, www.ku.ac.th/e-magazine, www.thapra.lib.su.ac.th/ratanagosin, www.tatnews.org/tourism_news/3554.asp, www.thai.tourismthailand.org, www.travelandleisure.com/worldsbest/2008/results.cfm?cat=cities, www.ttresearch.org ซึ่งเป็นข้อมูลในด้านประวัติสถานที่ท่องเที่ยว เส้นทางกรเที่ยวรอบเกาะรัตนโกสินทร์ แผนที่ กิจกรรมต่างๆ ข้อมูลรางวัลที่ได้รับ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 เก็บข้อมูลภาคสนาม

1.2.1 ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ในการศึกษา จากแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมที่ ททท. แนะนำในการไหว้พระขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตามคติความเชื่อ (เฉพาะบริเวณรอบเกาะรัตนโกสินทร์) ได้แก่ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม วัดบวรนิเวศวิหาร วัดชนะสงคราม วัดสุทัศน์เทพวราราม วัดสระเกศ ศาลหลักเมือง และศาลเจ้าพ่อเสือ

1.2.2 สำรวจแหล่งท่องเที่ยว โดยให้เจ้าหน้าที่ที่ประจำอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งทำการสำรวจการจัดการในพื้นที่ของตนเอง ประเมินจากแบบสำรวจที่ปรับจากแนวคิดโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens

1.2.3 ผู้เกี่ยวข้องทางการท่องเที่ยว 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มภาครัฐ กลุ่มผู้ประกอบการ และกลุ่มนักท่องเที่ยว ประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวตามแบบประเมินของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ประกอบด้วย

2.1 ผู้วิจัยได้สร้างแบบสำรวจแหล่งท่องเที่ยว ที่ปรับจากแบบประเมินแหล่งท่องเที่ยว ตามแนวคิดโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เป็นเครื่องมือในการสำรวจ มีองค์ประกอบในการสำรวจ 7 ประการ

- 2.1.1 Green Heart
- 2.1.2 Green Logistic
- 2.1.3 Green Attraction
- 2.1.4 Green Community
- 2.1.5 Green Activity
- 2.1.6 Green Service
- 2.1.7 Green Plus

2.2 ให้กลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำนวน 3 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มภาครัฐ กลุ่มผู้ประกอบการ และกลุ่มนักท่องเที่ยว ปรับจากแบบประเมินศักยภาพของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยแบ่งแบบประเมิน เป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นชื่อแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประเมิน และวันที่ประเมิน

ส่วนที่ 2 เป็นแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

- ด้านที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว
- ด้านลักษณะการจัดการด้านการท่องเที่ยว

ส่วนที่ 3 เป็นแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว

ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด ให้เติมข้อมูล และข้อเสนอแนะ

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งเป็นข้อมูลหลายๆ ด้าน ที่ต้องเก็บรวบรวมข้อมูลมาประกอบกัน เพื่อให้ครอบคลุมตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

3.1 ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อแนะนำตัวเองและขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเข้าพบ

3.2 สำรวจแหล่งท่องเที่ยว ผู้วิจัยลงพื้นที่สำรวจแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้แบบสำรวจแหล่งท่องเที่ยวที่ปรับขึ้นใหม่ ตามกรอบแนวคิดโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens โดยให้เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในแหล่งท่องเที่ยวที่ผู้วิจัยเลือกเป็นพื้นที่ศึกษา ทำการประเมินการดำเนินงานภายใต้แนวคิด 7 Greens และให้บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

3.3 เก็บข้อมูลจากจากกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มภาครัฐ กลุ่มผู้ประกอบการ และกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย ให้ทำการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

3.4 หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.5 ประมวลผลจากแบบสำรวจ 7 Greens และแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลด้วยวิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพตามลักษณะของข้อมูลในแต่ละด้าน โดยดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

4.1 ข้อมูลจากเอกสาร

ศึกษาเอกสาร รวบรวมสาระและเนื้อหาต่างๆ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ผลสำรวจภาคสนาม

4.2 ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม ผู้วิจัยนำมาสรุปตามประเด็นเนื้อหา ดังนี้

4.2.1 แบบสำรวจแหล่งท่องเที่ยว ตามแนวคิดโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens

การประเมินเกณฑ์แต่ละ Green นั้น ถ้า Green ใดมีการดำเนินการ 3 ข้อขึ้นไป จัดได้ว่า มีการดำเนินการเป็นไปตามเกณฑ์ของโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม วิเคราะห์แยกทั้งหมดจนครบ 7 องค์ประกอบ

4.2.2 แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

เกณฑ์การให้คะแนนศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ในการกำหนดระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว จะนำคะแนนที่ได้ไปเทียบระดับมาตรฐานที่กำหนดไว้ ซึ่งระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ได้แสดงไว้ดังตาราง 2

ตาราง 1 ระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

ค่าคะแนน	ระดับมาตรฐาน	สัญลักษณ์
81 ขึ้นไป	ดีเยี่ยม	★★★★★
71-80	ดีมาก	★★★★
61-70	ดี	★★★
51-60	ปานกลาง	★★
50 หรือน้อยกว่า	ต่ำ	★

ที่มา: สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
หน้า 5-7 – 5-11

4.3 นำแบบประเมินที่เก็บข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ และให้คะแนนตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.4 นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดประมวลผล และวิเคราะห์ แล้วจึงนำไปปรับแนวทางการจัดการใหม่ เพื่อให้ได้แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามแนวคิดโครงการปฎิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens ที่มีความสมบูรณ์มากที่สุด แนวทางดังกล่าวจะเป็นแนวทางที่มีการจัดการใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างรู้คุณค่า รักษาทรัพยากรให้คงอยู่อย่างยั่งยืน ป้องกันผลกระทบต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นกับทรัพยากรท่องเที่ยวทั้งเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม อีกทั้งเป็นแนวทางในการให้บริการให้มีคุณภาพ และสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ดียิ่งขึ้น

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การศึกษาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ กรุงเทพมหานคร ตามแนวคิดโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อตรวจสอบแหล่งท่องเที่ยว และประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ตอน คือ

1. ผลการตรวจสอบและประเมินแหล่งท่องเที่ยวในภาพรวม
2. ผลการตรวจสอบและประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละแหล่ง
3. ผลการวิเคราะห์ภาพรวมของศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว
4. ผลการวิเคราะห์ SWOT ของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแหล่ง

ตอนที่ 1 ผลการตรวจสอบและประเมินแหล่งท่องเที่ยวในภาพรวม

ข้อมูลทั่วไปจากการสำรวจด้วยตนเอง และจากข้อมูลภาพถ่ายและเอกสารการท่องเที่ยวต่าง ๆ ผู้วิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์มีปัจจัยทางกายภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวและเป็นปัจจัยหลักในการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวในบริเวณรอบเกาะรัตนโกสินทร์เป็นอย่างมาก ซึ่งนอกจากจะเป็นที่ตั้งของพระบรมมหาราชวังอันเป็นที่ประทับของพระมหากษัตริย์ และวัดพระศรีรัตนศาสดารามซึ่งเป็นที่ประดิษฐานพระแก้วมรกต สิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองแล้ว บริเวณโดยรอบยังเต็มไปด้วยสถานที่สำคัญ อันทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ซึ่งมีประวัติความเป็นมาที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตอันรุ่งเรืองของคนไทยในอดีตตั้งแต่ระดับเจ้านายชั้นสูงจนถึงสามัญชนทั่วไป

เกาะรัตนโกสินทร์ มีแหล่งท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็น วัด วัง โบราณสถาน อนุสาวรีย์ ป้อมปราการ โดยมีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวมากมาย อาทิ นั่งรถรางชมเมือง เดินเท้าท่องเที่ยว ไหว้พระ 9 วัด เที่ยวพิพิธภัณฑ์ นวดแผนไทยและสปา เป็นต้น

ตอนที่ 2 ผลการตรวจสอบและประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละแหล่ง

จากการสำรวจแหล่งท่องเที่ยว ในบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยนำมาสรุปและวิเคราะห์ข้อมูล ตามประเด็นเนื้อหาในเชิงพรรณนา ดังนี้

วัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว)

ภาพประกอบ 4 วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

คติ ความมั่งคั่ง เงินทองไหลมา เทมา

ที่ตั้ง บริเวณสนามหลวง ถนนหน้าพระลาน แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร

การเดินทาง โดยรถโดยสารประจำทาง สาย 1, 3, 25, 32, 33, 59, 60, 70, 82, 91, 203

รถปรับอากาศ สาย ปอ.2, 3, 6, 25, 32, 59, 60, 70, 82, 91, 201, 203, 512

เวลาทำการ 08.30-15.30 น. ชาวไทยไม่เสียค่าเข้าชม ชาวต่างชาติ 250 บาท

ประวัติ/ความเป็นมา

วัดพระศรีรัตนศาสดาราม หรือวัดพระแก้ว เป็นพระอารามที่อยู่ในบริเวณพระบรมมหาราชวัง รัชกาลที่ 1 โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นใน พ.ศ. 2326 เพื่อความสะดวกเวลาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลตามประเพณี และเพื่อเป็นที่บรรจุพระอัฐิอายุของพระเจ้าแผ่นดินเจ้านายในราชสกุล ภายในวัดพระแก้ว มีสิ่งที่น่าสนใจอย่างมากมาย อาทิ พระอุโบสถ อันเป็นที่ประดิษฐาน พระพุทธรูปมหาณีนรัตนปฏิมากร (พระแก้วมรกต) พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของไทย ซึ่งผู้กราบไหว้เชื่อว่า “แก้วแหวนเงินทอง ไหลมาเทมา” อันหมายถึง ทำให้มีความร่ำรวย เพราะคนไทยถือว่าแก้ว เป็นสัญลักษณ์แทนความมั่งคั่ง ร่ำรวย นอกจากนี้ที่พระระเบียงยังมีจิตรกรรมฝาผนังเรื่องรามเกียรติ์ที่วิจิตรสวยงามและยาวที่สุดในโลก มีปราสาทพระเทพบิดร ซึ่งเป็นปราสาทยอดปรางค์ เป็นที่ประดิษฐานพระบรมรูปรัชกาลที่ 1-8 มีพระศรีรัตนเจดีย์ประดับกระเบื้องสีทอง ทั้งองค์

เป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ มีหอพระราชพงศานุสรณ์ เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปประจำรัชกาลของพระมหากษัตริย์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มีหอร่มซึ่งมีระฆังซึ่งตีมีเสียงดังกังวานดี มีพระบรมราชานุสาวรีย์ประจำรัชกาลของพระมหากษัตริย์กรุงรัตนโกสินทร์ และยังมีรูปยักษ์ 6 คู่ เป็นรูปยักษ์ตัวสำคัญจากเรื่องรามเกียรติ์ เป็นปูนปั้นทาสีประดับกระเบื้องเคลือบสีต่างๆ สูงประมาณ 6 เมตร ตั้งประจำที่ช่องประตูพระระเบียง

เครื่องสักการะ รูป 3 ดอก เทียน 1 เล่ม ดอกไม้

จากการตรวจสอบแหล่งท่องเที่ยวตามแนวคิดโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens ของวัดพระศรีรัตนศาสดาราม สรุปได้ดังนี้

1. **Green Heart** นักท่องเที่ยว ประชาชน ผู้เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนมีความใส่ใจ และเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม ช่วยกันดูแลปกป้องรักษาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว

ตาราง 2 Green Heart: วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. ชุมชน องค์กร หน่วยงาน มีนโยบายการจัดการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แผนการดำเนินการธุรกิจด้านการท่องเที่ยว ที่ไม่ทำให้เกิดผลกระทบจากการท่องเที่ยว	มี
2. รณรงค์ให้นักท่องเที่ยวนำขยะออกไปทิ้งนอกพื้นที่ เพื่อความสะอาดในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว และร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยว	ไม่มี
3. ปลุกจิตสำนึก/ฝึกอบรมให้คนในชุมชน องค์กร หน่วยงานของตนเห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรในพื้นที่ของตน ร่วมกันรับผิดชอบสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนให้คงอยู่	มี
4. มีการกำหนดแนวทางแก้ไขผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสังคมที่เกิดจากการท่องเที่ยว	มี
5. มีกฎระเบียบ การปฏิบัติตนในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การประหยัดไฟ ประหยัดน้ำ วิธีลดปริมาณขยะ เป็นต้น	มี

จากตาราง 2 แสดงว่า วัดพระศรีรัตนศาสดาราม มีการดำเนินการ 4 ข้อ ใน 5 ข้อ เป็นไปตามเกณฑ์ Green Heart

2. Green Logistics การเดินทางท่องเที่ยวแบบประหยัดพลังงาน เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการใช้พลังงานเชื้อเพลิง

ตาราง 3 Green Logistics: วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. รณรงค์ให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวใช้บริการระบบขนส่งมวลชน นั่งรถ ลงเรือ เพื่อลดปริมาณนํารถยนต์ส่วนตัวเข้าพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	มี
2. ส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวทางเท้า เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวแทนการใช้พาหนะติดเครื่องยนต์เข้าพื้นที่	มี
3. มีการบริการให้เช่ารถหรือให้บริการยานพาหนะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น รถจักรยาน รถสามล้อ รถราง เป็นต้น	ไม่มี
4. มีป้ายเตือนให้ดับเครื่องยนต์ เพื่อลดมลภาวะในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว	มี
5. มีหน่วยงานบริการให้ข้อมูลการวางแผนการเดินทาง เพื่อหลีกเลี่ยงเส้นทางที่มีการจราจรคับคั่ง หาเส้นทางที่เหมาะสมเพื่อลดระยะทางในการเดินทาง	มี

จากตาราง 3 แสดงว่า วัดพระศรีรัตนศาสดาราม มีการดำเนินการ 4 ข้อ ใน 5 ข้อ เป็นไปตามเกณฑ์ Green Logistics

3. Green Attraction การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามกรอบนโยบายการดำเนินงาน ในทิศทางของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่เห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม สังคม และชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว

ตาราง 4 Green Attraction: วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. มีการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว เช่น พื้นที่นันทนาการ และพื้นที่พักอาศัย	มี
2. มีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้างและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว โดยมีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม	มี
3. มีการวางแผนการจัดการร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว	มี

ตาราง 4 (ต่อ)

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
4. มีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในด้านภูมิทัศน์และความเป็นระเบียบของพื้นที่ให้สวยงาม สอดคล้องกลมกลืนกับสภาพพื้นที่ ส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวมีความโดดเด่น มีความเป็นระเบียบในระดับดี และมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	มี
5. มีการประเมินผลกระทบที่เกิดจากนักท่องเที่ยว เพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข	มี

จากตาราง 4 แสดงว่า วัดพระศรีรัตนศาสดาราม มีการดำเนินการ 5 ข้อ ใน 5 ข้อ เป็นไปตามเกณฑ์ Green Attraction

4. Green Community การบริหารจัดการชุมชนที่มีการดำเนินงานที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีการจัดการการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในชุมชน

ตาราง 5 Green Community: วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. มีการปรับปรุงและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมจากการท่องเที่ยวให้คืนสู่สภาพเดิมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน	มี
2. ชุมชนมีการทำงานร่วมกับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในการดูแลพื้นที่ชุมชนในด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว อนุรักษ์วิถีชีวิตภายในชุมชน การรักษาสีเขียว	มี
3. ชุมชนมีมาตรฐานที่มาจากข้อตกลงร่วมกันภายในชุมชน เช่น ความสะอาด ความปลอดภัย การกระจายรายได้ที่เป็นธรรม และการมีส่วนร่วมในการพิจารณาขีดความสามารถในการรองรับได้ของชุมชน	มี
4. มีการจัดประชุมร่วมกับประชาชนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ในเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและสังคม	มี
5. ชุมชนมีการศึกษาสภาพแวดล้อม กำหนดทิศทางการพัฒนาและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น เพื่อนำข้อมูลมาวางแผนทางที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ให้มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว โดยไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตประเพณีของคนในท้องถิ่น	มี

จากตาราง 5 แสดงว่า วัดพระศรีรัตนศาสดาราม มีการดำเนินการ 5 ข้อ ใน 5 ข้อ เป็นไปตามเกณฑ์ Green Community

5. Green Activity การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เห็นถึงคุณค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นกิจกรรมที่สามารถเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยว มีการคำนึง ถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ความเหมาะสมของจำนวนนักท่องเที่ยว โดยส่งผลกระทบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

ตาราง 6 Green Activity: วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมชุมชน	มี
2. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน และเป็นกิจกรรมที่ให้ข้อมูลความสำคัญของสิ่งแวดล้อม	ไม่มี
3. มีการกำหนดช่วงเวลาในการเข้าพื้นที่ที่เหมาะสม และมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้พอเหมาะกับศักยภาพของพื้นที่	มี
4. มีการควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เช่น ให้ใส่เครื่องแต่งกายที่ไม่ขัดต่อวัฒนธรรม ไม่นุ่งสั้นจนเกินไป หรือไม่แตะต้องวัตถุที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์	มี
5. มีการวิเคราะห์พฤติกรรมนักท่องเที่ยว เพื่อหาแนวทางส่งเสริมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยแทรกไปในกิจกรรมการท่องเที่ยว	มี

จากตาราง 6 แสดงว่า วัดพระศรีรัตนศาสดาราม มีการดำเนินการ 4 ข้อ ใน 5 ข้อ เป็นไปตามเกณฑ์ Green Activity

6. Green Service การให้บริการของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านอาหาร ที่พัก ร้านขายของที่ระลึก ให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจจากมาตรฐานการบริการและคุณภาพที่ดี โดยมีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม

ตาราง 7 Green Service: วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. ใช้วัสดุจากธรรมชาติ เพื่อลดปริมาณขยะสะสม เช่น ใช้ใบตองแทนโฟม	ไม่มี
2. มีการจัดแบ่งโซนเป็นสัดส่วน เช่น แยกร้านอาหารออกจากแหล่งท่องเที่ยว เพื่อรักษาความสะอาด	มี

ตาราง 7 (ต่อ)

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
3. มีการดูแลรักษาความสะอาดในบริเวณที่ทำกิจกรรม เช่น เก็บขยะที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำกิจกรรม เตรียมถังขยะไว้รอบบริเวณ	มี
4. มีที่นั่งพักผ่อน โดยมีการจัดที่นั่งเป็นจุดๆ ในระยะห่างที่เหมาะสม	มี
5. มีการจัดการด้านสาธารณสุขโรคขั้นพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว โดยมีความเหมาะสมกลมกลืนกับสภาพพื้นที่	มี

จากตาราง 7 แสดงว่า วัดพระศรีรัตนศาสดาราม มีการดำเนินการ 4 ข้อ ใน 5 ข้อ เป็นไปตามเกณฑ์ Green Service

7. Green Plus การเข้าร่วมกิจกรรมที่ตอบแทนสังคม ให้ความร่วมมือกับผู้ประกอบการ หน่วยงานต่างๆ ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ให้การสนับสนุนร่างกาย สติปัญญา ทุนทรัพย์ เพื่อร่วมกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ความยั่งยืนของชุมชน และสังคม

ตาราง 8 Green Plus: วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

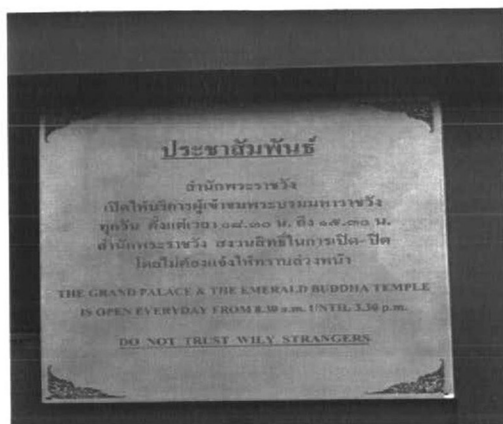
รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. ให้การสนับสนุนชุมชนท้องถิ่น เช่น จ้างคนในท้องถิ่นทำงาน หรือให้ชุมชนท้องถิ่นทำของที่ระลึกเพื่อจัดจำหน่าย	มี
2. สนับสนุนทางการเงินแก่ชุมชนที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการอนุรักษ์ ธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น	มี
3. มีการฝึกอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้กับชุมชน	ไม่มี
4. มีส่วนร่วมกับชุมชนในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชน การจัดการสิ่งแวดล้อม การกำหนดแนวทางการลดผลกระทบจากการท่องเที่ยว การปฏิบัติตนเอง รวมทั้งการรักษาวัฒนธรรม และทรัพยากรท่องเที่ยวให้คงอยู่	มี
5. ให้ความร่วมมือกับผู้ประกอบการ หน่วยงานต่างๆ ชุมชน โรงเรียน ในการสนับสนุนกิจกรรมที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	มี

จากตาราง 8 แสดงว่า วัดพระศรีรัตนศาสดาราม มีการดำเนินการ 4 ข้อ ใน 5 ข้อ เป็นไปตามเกณฑ์ Green Plus

ตาราง 9 การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

ดัชนี	เจ้าหน้าที่รัฐ คนที่ 1	เจ้าหน้าที่รัฐ คนที่ 2	ผู้ประกอบการ	นักท่องเที่ยว	รวม (เฉลี่ย)
ส่วนที่ 1 การประเมินด้านที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว					
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติ หรือเป็นพื้นที่ที่ยังคงเป็นธรรมชาติ ที่มีวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง					
- เป็นแหล่งโบราณสถาน	/	/	/	/	/
- เป็นแหล่งอนุสรณ์สถาน					
- การใช้พื้นที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย	/	/	/	/	/
ส่วนที่ 2 การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว					
- เป็นพื้นที่ที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว					
- เป็นพื้นที่ที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวอยู่ในปัจจุบัน	/	/	/	/	/
1. ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว					
1.1 แหล่งท่องเที่ยวมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้	10	10	10	10	10
1.2 ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยว	10	10	10	10	10
1.3 มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น	10	10	10	10	10
1.4 ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวในการท่องเที่ยว	2	2	4	0	2
2. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน					
2.1 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว	5	5	5	5	5
2.2 การจัดการด้านบริการนักท่องเที่ยว	5	5	5	5	5
2.3 มีการจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	5	5	5	5	5
2.4 การจัดการด้านการติดตาม และการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว	5	5	5	5	5
3. การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก					
3.1 มีศูนย์การให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	5	5	5	5	5
3.2 มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงานและ การกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี	5	4	4	4	4.25
3.3 มีการให้ความรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและอนุรักษณ์ กับพนักงานนำเที่ยว นักท่องเที่ยวและชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่	5	5	5	5	5
3.4 มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศและการอนุรักษ์ ให้บริการ ด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและชุมชน	5	5	5	5	5
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว					
4.1 ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	5	5	5	5	5
4.2 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว	5	5	5	5	5
รวม	82	81	83	79	81.25

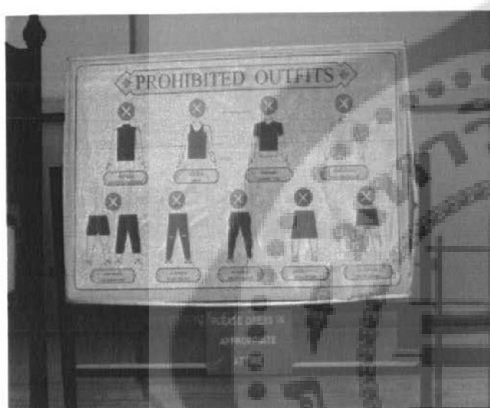
จากตาราง 9 แสดงว่า วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เป็นแหล่งโบราณสถาน ที่ใช้พื้นที่ไม่ขัดต่อ
กฎหมาย และมีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว มีศักยภาพในระดับ ดีเยี่ยม

ป้ายประชาสัมพันธ์เวลาทำการ

ป้ายประชาสัมพันธ์เวลาทำการ

การกำหนดการแต่งกาย

การกำหนดการแต่งกาย

Audio Guide

จุดจำหน่ายตัว เจาะนักท่องเที่ยวต่างชาติ

ภาพประกอบ 5 ป้ายและสิ่งอำนวยความสะดวกภายในบริเวณวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

จุดอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

แบ่งช่องทางเข้าระหว่างคนไทย และชาวต่างชาติ

ถังขยะ

ถังขยะ

ที่วางรองเท้าเฉพาะคนไทย

ที่วางรองเท้าเฉพาะชาวต่างชาติ

ภาพประกอบ 6 สิ่งอำนวยความสะดวกภายในบริเวณวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

ป้ายบอกทาง

ป้ายบอกทาง

เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์

จุดจำหน่าย ดอกไม้ รูป เทียน

พระอุโบสถ

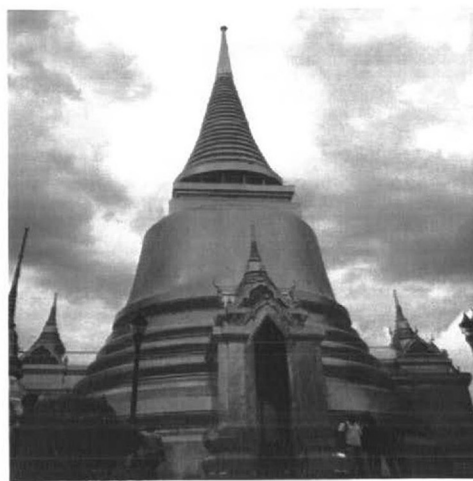

ยักษ์ทวารประตู

ภาพประกอบ 7 ป้าย การบริการ และบรรยากาศภายในบริเวณวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

บรรยากาศในวัด

พระเจดีย์

สำนักงาน

บรรยากาศภายนอกวัด

ภาพประกอบ 8 บรรยากาศโดยรอบของวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์)

ภาพประกอบ 9 วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

คติ ความร่มเย็นเป็นสุข

ที่ตั้ง ด้านหลังพระบรมมหาราชวัง ถนนสนามไชย แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร
การเดินทาง โดยรถโดยสารประจำทาง สาย 12, 44, 82, 91

รถปรับอากาศ สาย ปอ.12, 32, 44, 51, 91

เวลาทำการ 08.00-18.00 น. ชาวไทยไม่เสียค่าเข้าชม ชาวต่างชาติ 50 บาท

ประวัติ/ความเป็นมา

วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม หรือวัดโพธิ์ เป็นพระอารามหลวง เดิมชื่อวัดโพธาราม พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงบูรณะและโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระเจดีย์เพื่อบรรจุพระพุทธรูปพระศรีสรรเพชญ์ ซึ่งอัญเชิญมาจากกรุงศรีอยุธยา ต่อมาใน พ.ศ. 2377 รัชกาลที่ 3 ทรงโปรดเกล้าฯ ให้บูรณะพระเจดีย์ แล้วพระราชทานนามว่า “พระมหาเจดีย์ศรีสรรเพชญดาญาณ” และทรงสร้าง “พระมหาเจดีย์ดิลกธรรมกนิฐาน” เพื่ออุทิศถวายพระบาท สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 และทรงมีพระราชประสงค์ให้วัดโพธิ์เป็น มหาวิทยาลัยสำหรับประชาชน จึงโปรดเกล้าฯ ให้รวบรวมสรรพวิชาความรู้มาจารึกบนแผ่นศิลาติดไว้บริเวณพระอุโบสถ เพื่อให้ประชาชนมาศึกษาหาความรู้ ที่วัดโพธิ์มี พระพุทธทศปฏิมากร ประดิษฐานอยู่ในพระอุโบสถได้ฐานชุกชี บรรจุพระบรมอัฐิของรัชกาลที่ 1 มีพระวิหารเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปไสยาสน์ที่สวยงามที่สุดและองค์ใหญ่ที่สุดเป็นอันดับ 4 ในประเทศไทย เป็นพระพุทธรูปก่ออิฐถือปูน พ้นพระบาทประดับมุกเป็นภาพมงคล 108 ประการ นอกจากนี้ วัดโพธิ์ยังมีเจดีย์ทั้งสิ้น 99 องค์ ถือว่าเป็นวัดที่มีเจดีย์มากที่สุดในประเทศไทย และมีพระมหาเจดีย์ 4 รัชกาล คือ รัชกาลที่ 1-4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ใน

ปัจจุบันวัดโพธิ์เปิดอบรมเผยแพร่วิชาแพทย์แผนโบราณ โดยผู้ผ่านการอบรมจะได้รับใบประกอบโรคศิลป์จากกระทรวงสาธารณสุข

เครื่องสักการะ รูป 9 ดอก เทียนคู่ ทองคำเปลว 11 แผ่น

จากการตรวจสอบแหล่งท่องเที่ยวตามแนวคิดโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens ของวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม สรุปได้ดังนี้

1. **Green Heart** นักท่องเที่ยว ประชาชน ผู้เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนมีความใส่ใจ และเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม ช่วยกันดูแลปกป้องรักษาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว

ตาราง 10 Green Heart: วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. ชุมชน องค์กร หน่วยงาน มีนโยบายการจัดการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แผนการดำเนินการธุรกิจด้านการท่องเที่ยว ที่ไม่ทำให้เกิดผลกระทบจากการท่องเที่ยว	มี
2. รมรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวนำขยะออกไปทิ้งนอกพื้นที่ เพื่อความสะอาดในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว และร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยว	ไม่มี
3. ปลุกจิตสำนึก/ฝึกอบรมให้คนในชุมชน องค์กร หน่วยงานของตนเห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรในพื้นที่ของตน ร่วมกันรับผิดชอบสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนให้คงอยู่	มี
4. มีการกำหนดแนวทางแก้ไขผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสังคมที่เกิดจากการท่องเที่ยว	มี
5. มีกฎระเบียบ การปฏิบัติตนในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การประหยัดไฟ ประหยัดน้ำ วิถีลดปริมาณขยะ เป็นต้น	มี

จากตาราง 10 แสดงว่า วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีการดำเนินการ 4 ข้อ ใน 5 ข้อ เป็นไปตามเกณฑ์ Green Heart

2. Green Logistics การเดินทางท่องเที่ยวแบบประหยัดพลังงาน เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการใช้พลังงานเชื้อเพลิง

ตาราง 11 Green Logistics: วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. รณรงค์ให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวใช้บริการระบบขนส่งมวลชน นั่งรถ ลงเรือ เพื่อลดปริมาณรถยนต์ส่วนตัวเข้าพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	มี
2. ส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวทางเท้า เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวแทนการใช้พาหนะติดเครื่องยนต์เข้าพื้นที่	มี
3. มีการบริการให้เช่ารถหรือให้บริการยานพาหนะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น รถจักรยาน รถสามล้อ รถราง เป็นต้น	ไม่มี
4. มีป้ายเตือนให้ดับเครื่องยนต์ เพื่อลดมลภาวะในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว	ไม่มี
5. มีหน่วยงานบริการให้ข้อมูลการวางแผนการเดินทาง เพื่อหลีกเลี่ยงเส้นทางที่มีการจราจรคับคั่ง หาเส้นทางที่เหมาะสมเพื่อลดระยะทางในการเดินทาง	มี

จากตาราง 11 แสดงว่า วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีการดำเนินการ 3 ข้อ ใน 5 ข้อ เป็นไปตามเกณฑ์ Green Logistics

3. Green Attraction การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามกรอบนโยบายการดำเนินงาน ในทิศทางของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่เห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม สังคม และชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว

ตาราง 12 Green Attraction: วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. มีการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว เช่น พื้นที่นันทนาการ และพื้นที่พักอาศัย	มี
2. มีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้างและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว โดยมีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม	มี
3. มีการวางแผนการจัดการร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว	มี

ตาราง 12 (ต่อ)

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
4. มีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในด้านภูมิทัศน์และความเป็นระเบียบของพื้นที่ให้สวยงาม สอดคล้องกลมกลืนกับสภาพพื้นที่ ส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวมีความโดดเด่น มีความเป็นระเบียบในระดับดี และมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	มี
5. มีการประเมินผลกระทบที่เกิดจากนักท่องเที่ยว เพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข	มี

จากตาราง 12 แสดงว่า วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีการดำเนินการ 5 ข้อ ใน 5 ข้อ เป็นไปตามเกณฑ์ Green Attraction

4. Green Community การบริหารจัดการชุมชนที่มีการดำเนินงานที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีการจัดการการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในชุมชน

ตาราง 13 Green Community: วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. มีการปรับปรุงและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมจากการท่องเที่ยวให้คืนสู่สภาพเดิมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน	มี
2. ชุมชนมีการทำงานร่วมกับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในการดูแลพื้นที่ชุมชนในด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว อนุรักษ์วิถีชีวิตภายในชุมชน การรักษาสีเขียว	มี
3. ชุมชนมีมาตรฐานที่มาจากข้อตกลงร่วมกันภายในชุมชน เช่น ความสะอาด ความปลอดภัย การกระจายรายได้ที่เป็นธรรม และการมีส่วนร่วมในการพิจารณาขีดความสามารถในการรองรับได้ของชุมชน	มี
4. มีการจัดประชุมร่วมกับประชาชนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ในเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและสังคม	มี
5. ชุมชนมีการศึกษาสภาพแวดล้อม กำหนดทิศทางการพัฒนาและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น เพื่อนำข้อมูลมาวางแผนทางที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ให้มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว โดยไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตประเพณีของคนในท้องถิ่น	มี

จากตาราง 13 แสดงว่า วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีการดำเนินการ 5 ข้อ ใน 5 ข้อ เป็นไปตามเกณฑ์ Green Community

5. Green Activity การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เห็นถึงคุณค่าทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เป็นกิจกรรมที่สามารถเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยว มีการคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ความเหมาะสมของจำนวนนักท่องเที่ยว โดยส่งผลกระทบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

ตาราง 14 Green Activity: วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม ชุมชน	มี
2. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน และเป็นกิจกรรมที่ให้ข้อมูลความสำคัญของสิ่งแวดล้อม	มี
3. มีการกำหนดช่วงเวลาในการเข้าพื้นที่ที่เหมาะสม และมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้พอเหมาะกับศักยภาพของพื้นที่	มี
4. มีการควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เช่น ให้ใส่เครื่องแต่งกายที่ไม่ขัดต่อวัฒนธรรม ไม่นุ่งสั้นจนเกินไป หรือไม่ตะคองวัดถุที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์	มี
5. มีการวิเคราะห์พฤติกรรมนักท่องเที่ยว เพื่อหาแนวทางส่งเสริมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยแทรกไปในกิจกรรมการท่องเที่ยว	มี

จากตาราง 14 แสดงว่า วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีการดำเนินการ 5 ข้อ ใน 5 ข้อ เป็นไปตามเกณฑ์ Green Activity

6. Green Service การให้บริการของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านอาหาร ที่พัก ร้านขายของที่ระลึก ให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจจากมาตรฐานการบริการและคุณภาพที่ดี โดยมีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม

ตาราง 15 Green Service: วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. ใช้วัสดุจากธรรมชาติ เพื่อลดปริมาณขยะสะสม เช่น ใช้ใบตองแทนโฟม	ไม่มี
2. มีการจัดแบ่งโซนเป็นสัดส่วน เช่น แยกร้านอาหารออกจากแหล่งท่องเที่ยว เพื่อรักษาความสะอาด	มี
3. มีการดูแลรักษาความสะอาดในบริเวณที่ทำกิจกรรม เช่น เก็บขยะที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำกิจกรรม เตรียมถังขยะไว้รอบบริเวณ	มี
4. มีที่นั่งพักผ่อน โดยมีการจัดที่นั่งเป็นจุดๆ ในระยะห่างที่เหมาะสม	มี
5. มีการจัดการด้านสาธารณสุขไปรษณีย์ขั้นพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว โดยมีความเหมาะสมกลมกลืนกับสภาพพื้นที่	มี

จากตาราง 15 แสดงว่า วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีการดำเนินการ 4 ข้อ ใน 5 ข้อ เป็นไปตามเกณฑ์ Green Service

7. Green Plus การเข้าร่วมกิจกรรมที่ตอบแทนสังคม ให้ความร่วมมือกับผู้ประกอบการ หน่วยงานต่างๆ ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ให้การสนับสนุนร่างกาย สติปัญญา ทุนทรัพย์ เพื่อร่วมกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ความยั่งยืนของชุมชน และสังคม

ตาราง 16 Green Plus: วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. ให้การสนับสนุนชุมชนท้องถิ่น เช่น จ้างคนในท้องถิ่นทำงาน หรือให้ชุมชนท้องถิ่นทำของที่ระลึกเพื่อจัดจำหน่าย	มี
2. สนับสนุนทางการเงินแก่ชุมชนที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น	ไม่มี
3. มีการฝึกอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้กับชุมชน	ไม่มี
4. มีส่วนร่วมกับชุมชนในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชน การจัดการสิ่งแวดล้อม การกำหนดแนวทางการลดผลกระทบจากการท่องเที่ยว การปฏิบัติตนเอง รวมทั้งการรักษาวัฒนธรรม และทรัพยากรท่องเที่ยวให้คงอยู่	มี
5. ให้ความร่วมมือกับผู้ประกอบการ หน่วยงานต่างๆ ชุมชน โรงเรียน ในการสนับสนุนกิจกรรมที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	มี

จากตาราง 16 แสดงว่า วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีการดำเนินการ 3 ข้อ ใน 5 ข้อ เป็นไปตามเกณฑ์ Green Plus

ตาราง 17 การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

ดัชนี	เจ้าหน้าที่รัฐ คนที่ 1	เจ้าหน้าที่รัฐ คนที่ 2	ผู้ประกอบการ	นักท่องเที่ยว	รวม (เฉลี่ย)
ส่วนที่ 1 การประเมินด้านที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว					
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติ หรือเป็นพื้นที่ที่ยังคงเป็นธรรมชาติที่มีวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง					
- เป็นแหล่งโบราณสถาน	/	/	/	/	/
- เป็นแหล่งอนุสรณ์สถาน					
- การใช้พื้นที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย	/	/	/	/	/
ส่วนที่ 2 การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว					
- เป็นพื้นที่ที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว					
- เป็นพื้นที่ที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวอยู่ในปัจจุบัน	/	/	/	/	/
1. ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว					
1.1 แหล่งท่องเที่ยวมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้	10	10	10	10	10
1.2 ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยว	6	4	6	6	5.5
1.3 มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น	8	6	8	8	7.5
1.4 ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวในการท่องเที่ยว	2	0	2	0	1
2. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน					
2.1 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว	5	5	5	5	5
2.2 การจัดการด้านบริการนักท่องเที่ยว	3	4	4	3	3.5
2.3 มีการจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	4	4	3	3	3.5
2.4 การจัดการด้านการติดตาม และการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว	4	5	4	4	4.25
3. การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก					
3.1 มีศูนย์การให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	5	5	5	5	5
3.2 มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี	2	3	2	2	2.25
3.3 มีการให้ความรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์กับพนักงานนำเที่ยว นักท่องเที่ยวและชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่	5	4	3	4	4
3.4 มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศและการอนุรักษ์ ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและชุมชน	3	4	4	4	3.75
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว					
4.1 ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	5	4	5	5	4.75
4.2 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว	5	5	5	5	5
รวม	67	63	66	64	65

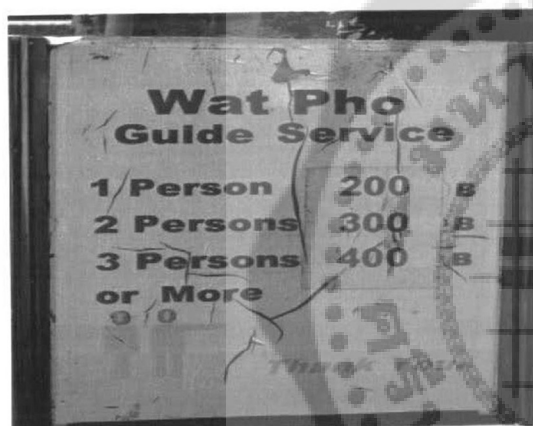
จากตาราง 17 แสดงว่า วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เป็นแหล่งโบราณสถาน ที่ใช้พื้นที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย และมีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว มีระดับศักยภาพในระดับดี

ป้ายบอกประวัติพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

ป้ายอธิบายสัญลักษณ์

อัตราค่าบริการมัคคุเทศก์

ป้ายบอกทาง

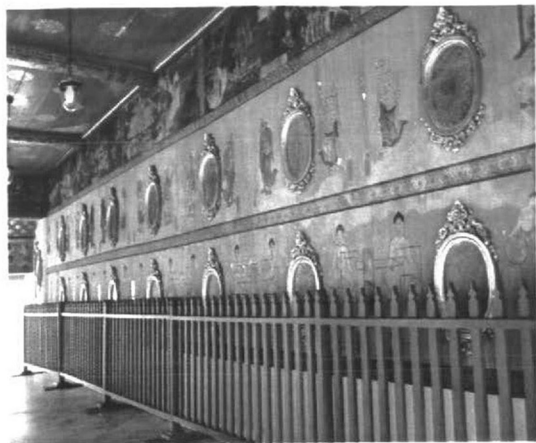

จุดจำหน่ายตั๋วสำหรับชาวต่างชาติ

ป้ายบอกทาง

ภาพประกอบ 10 ป้ายบอกทางของวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

จิตรกรรมภายในวัดพระเชตุพนฯ

บรรยากาศภายในวัด

รอบๆ บริเวณวัด

พระพุทธรูปไสยาสน์

จุดจำหน่ายตั๋ว

ร้านขายของที่ระลึก

ภาพประกอบ 11 บรรยากาศภายในบริเวณวัดและจุดบริการนักท่องเที่ยว

ศาลานวดแผนโบราณ

สำนักงานแผนกบำเพ็ญกุศล

บรรยากาศรอบๆ วัด

สุขา

บรรยากาศภายนอกวัด

บรรยากาศภายนอกวัด

ภาพประกอบ 12 จุดบริการนักท่องเที่ยว และบรรยากาศภายนอก

วัดบวรนิเวศวิหาร

ภาพประกอบ 13 วัดบวรนิเวศวิหาร

คติ พบแต่สิ่งดีงามในชีวิต

ที่ตั้ง ตั้งอยู่ริมถนนบวรนิเวศ และถนนพระสุเมรุ แขวงบวรนิเวศ เขตพระนคร

การเดินทาง โดยรถโดยสารประจำทาง สาย 10, 12, 56, 68

ประวัติ/ความเป็นมา

วัดบวรนิเวศวิหาร เป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดราชวรวิหาร สมเด็จพระบวรราชเจ้า กรมพระราชวังบวรมหาดัศดุสิตพลเสพ กรมพระราชวังบวรสถานมงคลในรัชกาลที่ 3 ทรงสร้างขึ้นใหม่ ระหว่าง พ.ศ. 2367-2375 เดิมมีชื่อเรียกว่า วัดใหม่ ได้รับพระราชทานชื่อใหม่ เมื่อรัชกาลที่ 3 ทรงอาราธนาสมเด็จพระอนุชาธิราชเจ้าฟ้ามงกุฎเสด็จมาประทับเมื่อ พ.ศ. 2375 นอกจากนี้ยังเป็นวัดที่ รัชกาลที่ 6 รัชกาลที่ 7 และรัชกาลปัจจุบันทรงผนวช เป็นวัดของคณะสงฆ์ฝ่ายคามวาสีของพระธรรมยุติกนิกาย สิ่งสำคัญภายในวัดบวรนิเวศวิหาร ได้แก่ พระอุโบสถ เป็นอาคารแบบตรีมุข หน้าบันประดับกระเบื้องเคลือบ ตรงกลางมีตรามหามงกุฎ พระประธานในพระอุโบสถ และพระพุทธรูปชินสีห์ วิหารพระศาสดาพระเจดีย์ใหญ่ และพระตำหนักปั้นหย่า สถานที่ประทับของพระมหากษัตริย์และเจ้าฟ้าที่ทรงผนวช

เครื่องสักการะ รูป 9 ดอก เทียน 1 เล่ม ดอกบัว 3 ดอก

จากการตรวจสอบแหล่งท่องเที่ยวตามแนวคิดโครงการอนุรักษ์รักษาสีเขียว 7 Greens ของวัดบวรนิเวศวิหาร สรุปได้ดังนี้

1. **Green Heart** นักท่องเที่ยว ประชาชน ผู้เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนมีความใส่ใจ และเห็นความสำคัญของสีเขียว ช่วยกันดูแลปกป้องรักษาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว

ตาราง 18 Green Heart: วัดบวรนิเวศวิหาร

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. ชุมชน องค์กร หน่วยงาน มีนโยบายการจัดการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แผนการดำเนินการธุรกิจด้านการท่องเที่ยว ที่ไม่ทำให้เกิดผลกระทบจากการท่องเที่ยว	ไม่มี
2. รมรณค้ให้นักท่องเที่ยวนำขยะออกไปทิ้งนอกพื้นที่ เพื่อความสะอาดในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว และร่วมกันรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยว	ไม่มี
3. ปลุกจิตสำนึก/ฝึกอบรมให้คนในชุมชน องค์กร หน่วยงานของตนเห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรในพื้นที่ของตน ร่วมกันรับผิดชอบสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนให้คงอยู่	อาจมีในอนาคต
4. มีการกำหนดแนวทางแก้ไขผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสังคมที่เกิดจากการท่องเที่ยว	ไม่มี
5. มีกฎระเบียบ การปฏิบัติตนในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การประหยัดไฟ ประหยัดน้ำ วัสดุปริมาณขยะ เป็นต้น	ไม่มี

จากตาราง 18 แสดงว่า วัดบวรนิเวศวิหาร ไม่มีการดำเนินการตามเกณฑ์ Green Heart

2. **Green Logistics** การเดินทางท่องเที่ยวแบบประหยัดพลังงาน เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการใช้พลังงานเชื้อเพลิง

ตาราง 19 Green Logistics: วัดบวรนิเวศวิหาร

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. รมรณค้ให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวใช้บริการระบบขนส่งมวลชน นั่งรถ ลงเรือ เพื่อลดปริมาณนํารถยนต์ส่วนตัวเข้าพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	มี
2. ส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวทางเท้า เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวแทนการใช้พาหนะติดเครื่องยนต์เข้าพื้นที่	มี

ตาราง 19 (ต่อ)

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
3. มีการบริการให้เช่ารถหรือให้บริการยานพาหนะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น รถจักรยาน รถสามล้อ รถราง เป็นต้น	มี
4. มีป้ายเตือนให้ดับเครื่องยนต์ เพื่อลดมลภาวะในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว	ไม่มี
5. มีหน่วยงานบริการให้ข้อมูลการวางแผนการเดินทาง เพื่อหลีกเลี่ยงเส้นทางที่มีการจราจรคับคั่ง หาเส้นทางที่เหมาะสมเพื่อลดระยะทางในการเดินทาง	มี

จากตาราง 19 แสดงว่า วัดบวรนิเวศวิหาร มีการดำเนินการ 3 ข้อ ใน 5 ข้อ เป็นไปตามเกณฑ์ Green Logistics

3. Green Attraction การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามกรอบนโยบายการดำเนินงาน ในทิศทางของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่เห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม สังคม และชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว

ตาราง 20 Green Attraction: วัดบวรนิเวศวิหาร

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. มีการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว เช่น พื้นที่นันทนาการ และพื้นที่พักอาศัย	อาจมีในอนาคต
2. มีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้างและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว โดยมีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม	ไม่มี
3. มีการวางแผนการจัดการร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว	ไม่มี
4. มีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในด้านภูมิทัศน์และความเป็นระเบียบของพื้นที่ให้สวยงาม สอดคล้องกลมกลืนกับสภาพพื้นที่ ส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวมีความโดดเด่น มีความเป็นระเบียบในระดับดี และมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	มี
5. มีการประเมินผลกระทบที่เกิดจากนักท่องเที่ยว เพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข	ไม่มี

จากตาราง 20 แสดงว่า วัดบวรนิเวศวิหาร มีการดำเนินการ 1 ข้อ ใน 5 ข้อ ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ Green Attraction

4. Green Community การบริหารจัดการชุมชนที่มีการดำเนินงานที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีการจัดการการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในชุมชน

ตาราง 21 Green Community: วัดบวรนิเวศวิหาร

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. มีการปรับปรุงและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมจากการท่องเที่ยวให้คืนสู่สภาพเดิมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน	อาจมีในอนาคต
2. ชุมชนมีการทำงานร่วมกับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในการดูแลพื้นที่ชุมชนในด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว อนุรักษ์วิถีชีวิตภายในชุมชน การรักษาสิ่งแวดล้อม	ไม่มี
3. ชุมชนมีมาตรฐานที่มาจากข้อตกลงร่วมกันภายในชุมชน เช่น ความสะอาด ความปลอดภัย การกระจายรายได้ที่เป็นธรรม และการมีส่วนร่วมในการพิจารณาขีดความสามารถในการรองรับได้ของชุมชน	ไม่มี
4. มีการจัดประชุมร่วมกับประชาชนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ในเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและสังคม	ไม่มี
5. ชุมชนมีการศึกษาสภาพแวดล้อม กำหนดทิศทางการพัฒนาและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น เพื่อนำข้อมูลมาวางแผนทางที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ให้มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว โดยไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตประเพณีของคนในท้องถิ่น	ไม่มี

จากตาราง 21 แสดงว่า วัดบวรนิเวศวิหาร ไม่มีการดำเนินการตามเกณฑ์ Green Community

5. Green Activity การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เห็นถึงคุณค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นกิจกรรมที่สามารถเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยว มีการคำนึง ถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ความเหมาะสมของจำนวนนักท่องเที่ยว โดยส่งผลกระทบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

ตาราง 22 Green Activity: วัดบวรนิเวศวิหาร

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมชุมชน	อาจมี ในอนาคต
2. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน และเป็นกิจกรรมที่ให้ข้อมูลความสำคัญของสิ่งแวดล้อม	อาจมี ในอนาคต
3. มีการกำหนดช่วงเวลาในการเข้าพื้นที่ที่เหมาะสม และมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้พอเหมาะกับศักยภาพของพื้นที่	ไม่มี
4. มีการควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เช่น ให้ใส่เครื่องแต่งกายที่ไม่ขัดต่อวัฒนธรรม ไม่นั่งส้นจนเกินไป หรือไม่แตะต้องวัตถุที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์	อาจมี ในอนาคต
5. มีการวิเคราะห์พฤติกรรมนักท่องเที่ยว เพื่อหาแนวทางส่งเสริมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยแทรกไปในกิจกรรมการท่องเที่ยว	ไม่มี

จากตาราง 22 แสดงว่า วัดบวรนิเวศวิหาร ไม่มีการดำเนินการตามเกณฑ์ Green Activity

6. Green Service การให้บริการของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านอาหาร ที่พัก ร้านขายของที่ระลึก ให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจจากมาตรฐานการบริการและคุณภาพที่ดี โดยมีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม

ตาราง 23 Green Service: วัดบวรนิเวศวิหาร

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. ใช้วัสดุจากธรรมชาติ เพื่อลดปริมาณขยะสะสม เช่น ใช้ใบตองแทนโฟม	ไม่มี
2. มีการจัดแบ่งโซนเป็นสัดส่วน เช่น แยกร้านอาหารออกจากแหล่งท่องเที่ยว เพื่อรักษาความสะอาด	อาจมี ในอนาคต
3. มีการดูแลรักษาความสะอาดในบริเวณที่ทำกิจกรรม เช่น เก็บขยะที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำกิจกรรม เตรียมถังขยะไว้รอบบริเวณ	ไม่มี
4. มีที่นั่งพักผ่อน โดยมีการจัดที่นั่งเป็นจุดๆ ในระยะห่างที่เหมาะสม	มี
5. มีการจัดการด้านสาธารณสุขปลอดภัยขั้นพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว โดยมีความเหมาะสมกลมกลืนกับสภาพพื้นที่	อาจมี ในอนาคต

จากตาราง 23 แสดงว่า วัดบวรนิเวศ มีการดำเนินการ 1 ข้อ ใน 5 ข้อ ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ Green Service

7. Green Plus การเข้าร่วมกิจกรรมที่ตอบแทนสังคม ให้ความร่วมมือกับผู้ประกอบการ หน่วยงานต่างๆ ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ให้การสนับสนุนร่างกาย สติปัญญา ทุนทรัพย์ เพื่อร่วมกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ความยั่งยืนของชุมชน และสังคม

ตาราง 24 Green Plus: วัดบวรนิเวศวิหาร

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. ให้การสนับสนุนชุมชนท้องถิ่น เช่น จ้างคนในท้องถิ่นทำงาน หรือให้ชุมชนท้องถิ่นทำของที่ระลึกเพื่อจัดจำหน่าย	อาจมี ในอนาคต
2. สนับสนุนทางการเงินแก่ชุมชนที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น	ไม่มี
3. มีการฝึกอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้กับชุมชน	ไม่มี
4. มีส่วนร่วมกับชุมชนในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชน การจัดการสิ่งแวดล้อม การกำหนดแนวทางการลดผลกระทบจากการท่องเที่ยว การปฏิบัติตนเอง รวมทั้งการรักษาวัฒนธรรม และทรัพยากรท่องเที่ยวให้คงอยู่	ไม่มี
5. ให้ความร่วมมือกับผู้ประกอบการ หน่วยงานต่างๆ ชุมชน โรงเรียน ในการสนับสนุนกิจกรรมที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	อาจมี ในอนาคต

จากตาราง 24 แสดงว่า วัดบวรนิเวศวิหาร ไม่มีการดำเนินการตามเกณฑ์ Green Plus

ตาราง 25 การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของวัดบวรนิเวศวิหาร

ดัชนี	เจ้าหน้าที่รัฐ คนที่ 1	เจ้าหน้าที่รัฐ คนที่ 2	ผู้ประกอบการ	นักท่องเที่ยว	รวม (เฉลี่ย)
ส่วนที่ 1 การประเมินด้านที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว					
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติ หรือเป็นพื้นที่ที่ยังคงเป็นธรรมชาติ ที่มีวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง					
- เป็นแหล่งโบราณสถาน	/	/	/	/	/
- เป็นแหล่งอนุสรณ์สถาน					
- การใช้พื้นที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย	/	/	/	/	/
ส่วนที่ 2 การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว					
- เป็นพื้นที่ที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว					
- เป็นพื้นที่ที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวอยู่ในปัจจุบัน	/	/	/	/	/
1. ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว					
1.1 แหล่งท่องเที่ยวมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้	8	10	8	10	9
1.2 ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยว	8	8	8	6	7.5
1.3 มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น	6	8	8	8	7.5
1.4 ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวในการท่องเที่ยว	2	0	2	4	2
2. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน					
2.1 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว	5	4	4	4	4.25
2.2 การจัดการด้านบริการนักท่องเที่ยว	3	4	3	2	3
2.3 มีการจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	4	5	4	2	3.75
2.4 การจัดการด้านการติดตาม และการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว	4	5	4	3	4
3. การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก					
3.1 มีศูนย์การให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	4	5	5	4	4.5
3.2 มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงานและ การกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี	3	4	3	2	3
3.3 มีการให้ความรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์ กับพนักงานนำเที่ยว นักท่องเที่ยวและชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่	4	3	4	3	3.5
3.4 มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศและการอนุรักษ์ ให้บริการ ด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและชุมชน	4	5	3	2	3.5
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว					
4.1 ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	5	5	5	5	5
4.2 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว	5	5	5	5	5.75
รวม	65	71	66	60	65.5

จากตาราง 25 แสดงว่า วัดบวรนิเวศวิหาร เป็นแหล่งโบราณสถาน ที่ใช้พื้นที่ไม่ขัดต่อ
กฎหมาย และมีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว มีระดับศักยภาพในระดับดี

ป้ายวัดบวรนิเวศวิหาร

เจดีย์

พระอุโบสถ

พระประธานและพระพุทธรูปชินสีห์

พระไพรีพินาศ (องค์จำลอง)

นักท่องเที่ยวสักการะหลักศิลา

ภาพประกอบ 14 ภายในบริเวณวัดบวรนิเวศวิหาร

นักท่องเที่ยวสักการะหลวงพ่อดำ

แม่ค้าขายดอกไม้ภายในวัด

สุขา

บรรยากาศภายในวัด

ริมกำแพงวัด

พ่อค้าแม่ค้าขายดอกไม้ภายนอกวัด

ภาพประกอบ 15 บรรยากาศโดยรอบบริเวณวัดบวรนิเวศวิหาร

วัดชนะสงคราม

ภาพประกอบ 16 วัดชนะสงคราม

คติ มีชัยชนะต่ออุปสรรคทั้งปวง

ที่ตั้ง ถนนจักรพงษ์ แขวงบางลำพู เขตพระนคร

การเดินทาง โดยรถโดยสารประจำทาง สาย 33, 64, 65

รถปรับอากาศ สาย ปอ.3, 32, 33, 64, 65

ประวัติ/ความเป็นมา

วัดชนะสงคราม เป็นพระอารามหลวงชั้นโท สร้างสมัยก่อนกรุงรัตนโกสินทร์ สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงสร้างวัดขึ้นใหม่ และรัชกาลที่ 1 โปรดเกล้าฯ ให้เป็นวัดพระสงฆ์ฝ่ายรามัญ เพื่อเป็นการให้เกียรติแก่ทหารรามัญในกองทัพของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ต่อมาเมื่อมีชัยชนะต่อกองทหารข้าศึกถึง 3 ครั้ง จึงพระราชทานนามใหม่ว่า “วัดชนะสงคราม” วัดชนะสงคราม มีพระพุทธรูปปูนปั้นลงรักปิดทองปางมารวิชัย เป็นพระประธาน มีพระนามว่า “พระพุทธรูปสิริไตรโลกเชษฐ มหะธีศักดิ์บุชนียะชยันตะโคดมบรมศาสดา อนาวรญาณ” ประดิษฐาน ณ พระอุโบสถ

เครื่องสักการะ รูป 3 ดอก เทียน 1 เล่ม ดอกบัว 1 ดอก สำหรับพระประธานในโบสถ์

รูป 5 ดอก เทียน 1 เล่ม ดอกบัว 1 ดอก สำหรับรูปเคารพสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

พระนารายณ์มหาราช

จากการตรวจสอบแหล่งท่องเที่ยวตามแนวคิดโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens ของวัดชนะสงคราม สรุปได้ดังนี้

1. **Green Heart** นักท่องเที่ยว ประชาชน ผู้เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนมีความใส่ใจ และเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม ช่วยกันดูแลปกป้องรักษาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว

ตาราง 26 Green Heart: วัดชนะสงคราม

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. ชุมชน องค์กร หน่วยงาน มีนโยบายการจัดการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แผนการดำเนินการธุรกิจด้านการท่องเที่ยว ที่ไม่ทำให้เกิดผลกระทบจากการท่องเที่ยว	ไม่มี
2. รมรณคเีให้นักท่องเที่ยวพาขะออกป้ท้งนอกพ้ท้ที่ เพื่อความสะอาดในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว และร่วท้กันรักษาสิ่งแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยว	ไม่มี
3. ปลุกจิตสำนึก/ฝึกอบรมให้คนในชุมชน องค์กร หน่วยงานของตนเห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรในพื้นที่ของตน ร่วท้กันรับผิดชอบสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนให้คงอยู่	มี
4. มีการกำหนดแนวทางแก้ไขผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสังคมที่เกิดจากการท่องเที่ยว	ไม่มี
5. มีกฎระเบียบ การปฏิบัติตนในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การประหยัดไฟ ประหยัดน้ำ วิธัลดปริมาณขยะ เป็นต้น	มี

จากตาราง 26 แสดงว่า วัดชนะสงคราม มีการดำเนินการ 2 ข้อ ใน 5 ข้อ ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ Green Heart

2. **Green Logistics** การเดินทางท่องเที่ยวแบบประหยัดพลังงาน เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการใช้พลังงานเชื้อเพลิง

ตาราง 27 Green Logistics: วัดชนะสงคราม

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. รมรณคเีให้ประชาชนและนักท่องเที๋ยวใช้บริการระบบขนส่งมวลชน น้ัรกด ลงเรื่อเพื่อลดปริมาณน้ัารถยนต์ส่วนตัวเข้าพ้ท้ที่แหล่งท่องเที่ยว	ไม่มี
2. ส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวทางเท้า เพื่อให้นักท่องเที๋ยวเดินทางท่องเที่ยวแทนการใช้พาหนะติดเครื่องยนต์เข้าพ้ท้ที่	มี

ตาราง 27 (ต่อ)

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
3. มีการบริการให้เช่ารถหรือให้บริการยานพาหนะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น รถจักรยาน รถสามล้อ รถราง เป็นต้น	ไม่มี
4. มีป้ายเตือนให้ดับเครื่องยนต์ เพื่อลดมลภาวะในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว	ไม่มี
5. มีหน่วยงานบริการให้ข้อมูลการวางแผนการเดินทาง เพื่อหลีกเลี่ยงเส้นทางที่มีการจราจรคับคั่ง หาเส้นทางที่เหมาะสมเพื่อลดระยะทางในการเดินทาง	ไม่มี

จากตาราง 27 แสดงว่า วัดชนะสงคราม มีการดำเนินการ 1 ข้อ ใน 5 ข้อ ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ Green Logistics

3. Green Attraction การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามกรอบนโยบายการดำเนินงานในทิศทางของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่เห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม สังคม และชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว

ตาราง 28 Green Attraction: วัดชนะสงคราม

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. มีการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว เช่น พื้นที่นันทนาการ และพื้นที่พักผ่อน	มี
2. มีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้างและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว โดยมีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม	ไม่มี
3. มีการวางแผนการจัดการร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว	ไม่มี
4. มีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในด้านภูมิทัศน์และความเป็นระเบียบของพื้นที่ให้สวยงาม สอดคล้องกลมกลืนกับสภาพพื้นที่ ส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวมีความโดดเด่น มีความเป็นระเบียบในระดับดี และมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	ไม่มี
5. มีการประเมินผลกระทบที่เกิดจากนักท่องเที่ยว เพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข	ไม่มี

จากตาราง 28 แสดงว่า วัดชนะสงคราม มีการดำเนินการ 1 ข้อ ใน 5 ข้อ ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ Green Attraction

4. Green Community การบริหารจัดการชุมชนที่มีการดำเนินงานที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีการจัดการการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในชุมชน

ตาราง 29 Green Community: วัดชนะสงคราม

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. มีการปรับปรุงและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมจากการท่องเที่ยวให้คืนสู่สภาพเดิมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน	มี
2. ชุมชนมีการทำงานร่วมกับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในการดูแลพื้นที่ชุมชนในด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว อนุรักษ์วิถีชีวิตภายในชุมชน การรักษาสีงแวดล้อม	ไม่มี
3. ชุมชนมีมาตรฐานที่มาจากข้อตกลงร่วมกันภายในชุมชน เช่น ความสะอาด ความปลอดภัย การกระจายรายได้ที่เป็นธรรม และการมีส่วนร่วมในการพิจารณาขีดความสามารถในการรองรับได้ของชุมชน	ไม่มี
4. มีการจัดประชุมร่วมกับประชาชนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ในเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและสังคม	ไม่มี
5. ชุมชนมีการศึกษาสภาพแวดล้อม กำหนดทิศทางการพัฒนาและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น เพื่อนำข้อมูลมาวางแผนทางที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ให้มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว โดยไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตประเพณีของคนในท้องถิ่น	ไม่มี

จากตาราง 29 แสดงว่า วัดชนะสงคราม พบว่า มีการดำเนินการ 1 ข้อ ใน 5 ข้อ ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ Green Community

5. Green Activity การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เห็นถึงคุณค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นกิจกรรมที่สามารถเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยว มีการคำนึง ถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ความเหมาะสมของจำนวนนักท่องเที่ยว โดยส่งผลกระทบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

ตาราง 30 Green Activity: วัดชนะสงคราม

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมชุมชน	มี
2. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน และเป็นกิจกรรมที่ให้ข้อมูลความสำคัญของสิ่งแวดล้อม	ไม่มี
3. มีการกำหนดช่วงเวลาในการเข้าพื้นที่ที่เหมาะสม และมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้พอเหมาะกับศักยภาพของพื้นที่	ไม่มี
4. มีการควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เช่น ให้ใส่เครื่องแต่งกายที่ไม่ขัดต่อวัฒนธรรม ไม่นุ่งสั้นจนเกินไป หรือไม่แต่งตัวตลกที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์	ไม่มี
5. มีการวิเคราะห์พฤติกรรมนักท่องเที่ยว เพื่อหาแนวทางส่งเสริมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยแทรกไปในกิจกรรมการท่องเที่ยว	ไม่มี

จากตาราง 30 แสดงว่า วัดชนะสงคราม มีการดำเนินการ 1 ข้อ ใน 5 ข้อ ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ Green Activity

6. **Green Service** การให้บริการของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านอาหาร ที่พัก ร้านขายของที่ระลึก ให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจจากมาตรฐานการบริการและคุณภาพที่ดี โดยมีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม

ตาราง 31 Green Service: วัดชนะสงคราม

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. ใช้วัสดุจากธรรมชาติ เพื่อลดปริมาณขยะสะสม เช่น ใช้ใบตองแทนโฟม	ไม่มี
2. มีการจัดแบ่งโซนเป็นสัดส่วน เช่น แยกร้านอาหารออกจากแหล่งท่องเที่ยว เพื่อรักษาความสะอาด	ไม่มี
3. มีการดูแลรักษาความสะอาดในบริเวณที่ทำการกิจกรรม เช่น เก็บขยะที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำการกิจกรรม เตรียมถังขยะไว้รอบบริเวณ	มี
4. มีที่นั่งพักผ่อน โดยมีการจัดที่นั่งเป็นจุดๆ ในระยะห่างที่เหมาะสม	มี
5. มีการจัดการด้านสาธารณสุขปลอดภัยขั้นพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว โดยมีความเหมาะสมกลมกลืนกับสภาพพื้นที่	ไม่มี

จากตาราง 31 แสดงว่า วัดชนะสงคราม มีการดำเนินการ 2 ข้อ ใน 5 ข้อ ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ Green Service

7. Green Plus การเข้าร่วมกิจกรรมที่ตอบแทนสังคม ให้ความร่วมมือกับผู้ประกอบการ หน่วยงานต่างๆ ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ให้การสนับสนุนร่างกาย สติปัญญา ทุนทรัพย์ เพื่อร่วมกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ความยั่งยืนของชุมชน และสังคม

ตาราง 32 Green Plus: วัดชนะสงคราม

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. ให้การสนับสนุนชุมชนท้องถิ่น เช่น จ้างคนในท้องถิ่นทำงาน หรือให้ชุมชนท้องถิ่นทำของที่ระลึกเพื่อจัดจำหน่าย	ไม่มี
2. สนับสนุนทางการเงินแก่ชุมชนที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น	ไม่มี
3. มีการฝึกอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้กับชุมชน	ไม่มี
4. มีส่วนร่วมกับชุมชนในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชน การจัดการสิ่งแวดล้อม การกำหนดแนวทางการลดผลกระทบจากการท่องเที่ยว การปฏิบัติตนเอง รวมทั้งการรักษาวัฒนธรรม และทรัพยากรท่องเที่ยวให้คงอยู่	มี
5. ให้ความร่วมมือกับผู้ประกอบการ หน่วยงานต่างๆ ชุมชน โรงเรียน ในการสนับสนุนกิจกรรมที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	มี

จากตาราง 32 แสดงว่า วัดชนะสงคราม มีการดำเนินการ 2 ข้อ ใน 5 ข้อ ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ Green Plus

ตาราง 33 การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของวัดชนะสงคราม

ดัชนี	เจ้าหน้าที่รัฐ คนที่ 1	เจ้าหน้าที่รัฐ คนที่ 2	ผู้ประกอบการ	นักท่องเที่ยว	รวม (เฉลี่ย)
ส่วนที่ 1 การประเมินด้านที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว					
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติ หรือเป็นพื้นที่ที่ยังคงเป็นธรรมชาติ ที่มีวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง					
- เป็นแหล่งโบราณสถาน	/	/	/	/	/
- เป็นแหล่งอนุสรณ์สถาน					
- การใช้พื้นที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย	/	/	/	/	/
ส่วนที่ 2 การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว					
- เป็นพื้นที่ที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว					
- เป็นพื้นที่ที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวอยู่ในปัจจุบัน	/	/	/	/	/
1. ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว					
1.1 แหล่งท่องเที่ยวมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้	10	10	10	10	8.5
1.2 ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยว	6	6	10	8	6.5
1.3 มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น	10	10	10	10	10
1.4 ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวในการท่องเที่ยว	0	2	0	0	0
2. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน					
2.1 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว	4	4	4	3	3
2.2 การจัดการด้านบริการนักท่องเที่ยว	3	4	3	1	1
2.3 มีการจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	5	5	4	2	0.75
2.4 การจัดการด้านการติดตาม และการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว	4	4	3	2	1.25
3. การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก					
3.1 มีศูนย์การให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	1	2	1	1	1.25
3.2 มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงานและ การกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี	2	3	2	0	1.75
3.3 มีการให้ความรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์ กับพนักงานนำเที่ยว นักท่องเที่ยวและชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่	2	3	1	3	2.25
3.4 มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศและการอนุรักษ์ ให้บริการ ด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและชุมชน	4	4	3	2	1.75
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว					
4.1 ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	4	4	3	2	2
4.2 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว	5	4	5	5	4.75
รวม	60	65	56	49	57.5

จากตาราง 33 แสดงว่า วัดชนะสงคราม เป็นแหล่งโบราณสถาน ที่ใช้พื้นที่ไม่ขัดต่อ
กฎหมาย และมีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว มีศักยภาพในระดับ ปานกลาง

ป้ายประวัติวัดชนะสงคราม

ลานจอดรถ

จุดขายเครื่องสักการบูชา

จุดขายเครื่องสักการบูชา

ภายในบริเวณโรงครัว

ภายในบริเวณโรงครัว

ภาพประกอบ 17 ป้ายและสิ่งอำนวยความสะดวกภายในวัด

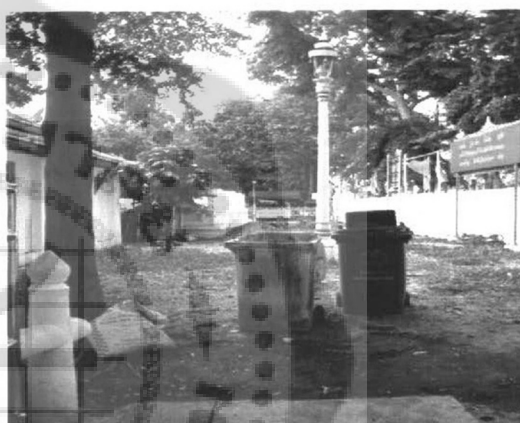
บริเวณที่สักการะ

บริเวณที่สักการะ

จุดทิ้งขยะ

ถังขยะเปียก-แห้ง

บรรยากาศหน้าวัดชนะสงคราม

บรรยากาศหน้าวัดชนะสงคราม

ภาพประกอบ 18 ระบบการจัดการภายในวัด และบรรยากาศรอบๆ บริเวณวัด

วัดสุทัศน์เทพวราราม

ภาพประกอบ 19 วัดสุทัศน์เทพวราราม

คติ วิสัยทัศน์กว้างไกล มีเสน่ห์แก่คนทั่วไป

ที่ตั้ง บริเวณเสาชิงช้า ตรงข้ามศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร แขวงเสาชิงช้า เขตพระนคร

การเดินทาง โดยรถโดยสารประจำทาง สาย 10, 12, 42

รถปรับอากาศ สาย ปอ.10, 12, 42

เวลาทำการ 08.30-21.00 น. ค่าเข้าชม คนไทยไม่เสียค่าเข้าชม ชาวต่างชาติ 20 บาท

ประวัติ/ความเป็นมา

วัดสุทัศน์เทพวราราม เป็นพระอารามหลวงชั้นเอก และเป็นวัดประจำรัชกาลที่ 8 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เดิมชื่อ “วัดมหาสุทธาราม” วันนีเริ่มสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2350 เสร็จสมบูรณ์ พ.ศ. 2390 ในสมัยรัชกาลที่ 3 และได้รับพระราชทานนามใหม่ว่า “วัดสุทัศน์เทพวราราม” ที่พระวิหารมี “พระศรีศากยมุนี” เป็นพระประธานซึ่งอัญเชิญมาจากสุโขทัยเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยหล่อด้วยสำริด ถอดแบบมาจากพระวิหารพระมงคลบพิตร กรุงศรีอยุธยา บานประตูใหญ่ของพระวิหารสลักไม้สวยงาม รอบพระวิหารมีถะ หรือเจดีย์ศิลาแบบจีนตั้งอยู่บนฐานทักษิณ เป็นถะ 6 ชั้น จำนวน 28 องค์ มีพระอุโบสถเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปปางสมาธิ เป็นพระประธานปางมารวิชัย ใหญ่กว่าพระที่หล่อในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์องค์อื่นๆ มีภาพจิตรกรรมฝาผนังอันเป็นฝีมือช่างชั้นครูในสมัยรัชกาลที่ 3 ที่งดงามมาก พระอุโบสถนี้นับว่ายาวที่สุดในประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีศาลาการเปรียญ ที่มีพระพุทธรูปปางสมาธิ เป็นพระประธานที่หล่อด้วยกลี้นเมื่อ พ.ศ. 2382 ในสมัยรัชกาลที่ 3 เช่นกัน

เครื่องสักการะ รูป 3 ดอก เทียน 1 เล่ม

จากการตรวจสอบแหล่งท่องเที่ยวตามแนวคิดโครงการปฎิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens ของวัดสุทัศนเทพวราราม สรุปได้ดังนี้

1. **Green Heart** นักท่องเที่ยว ประชาชน ผู้เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนมีความใส่ใจ และเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม ช่วยกันดูแลปกป้องรักษาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว

ตาราง 34 Green Heart: วัดสุทัศนเทพวราราม

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. ชุมชน องค์กร หน่วยงาน มีนโยบายการจัดการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แผนการดำเนินการธุรกิจด้านการท่องเที่ยว ที่ไม่ทำให้เกิดผลกระทบจากการท่องเที่ยว	มี
2. หน่วยงานให้นักท่องเที่ยวนำขยะออกไปทิ้งนอกพื้นที่ เพื่อความสะอาดในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว และร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยว	ไม่มี
3. ปลุกจิตสำนึก/ฝึกอบรมให้คนในชุมชน องค์กร หน่วยงานของตนเห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรในพื้นที่ของตน ร่วมกันรับผิดชอบสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนให้คงอยู่	มี
4. มีการกำหนดแนวทางแก้ไขผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสังคมที่เกิดจากการท่องเที่ยว	มี
5. มีกฎระเบียบ การปฏิบัติตนในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การประหยัดไฟ ประหยัดน้ำ วิธีลดปริมาณขยะ เป็นต้น	มี

จากตาราง 34 แสดงว่า วัดสุทัศนเทพวราราม มีการดำเนินการ 4 ข้อ ใน 5 ข้อ เป็นไปตามเกณฑ์ Green Heart

2. **Green Logistics** การเดินทางท่องเที่ยวแบบประหยัดพลังงาน เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการใช้พลังงานเชื้อเพลิง

ตาราง 35 Green Logistics: วัดสุทัศนเทพวราราม

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. หน่วยงานให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวใช้บริการระบบขนส่งมวลชน นั่งรถ ลงเรือ เพื่อลดปริมาณรถยนต์ส่วนตัวเข้าพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	มี
2. ส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวทางเท้า เพื่อให้ นักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวแทนการใช้พาหนะติดเครื่องยนต์เข้าพื้นที่	มี

ตาราง 35 (ต่อ)

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
3. มีการบริการให้เช่ารถหรือให้บริการยานพาหนะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น รถจักรยาน รถสามล้อ รถราง เป็นต้น	ไม่มี
4. มีป้ายเตือนให้ดับเครื่องยนต์ เพื่อลดมลภาวะในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว	ไม่มี
5. มีหน่วยงานบริการให้ข้อมูลการวางแผนการเดินทาง เพื่อหลีกเลี่ยงเส้นทางที่มีการจราจรคับคั่ง หาเส้นทางที่เหมาะสมเพื่อลดระยะทางในการเดินทาง	มี

จากตาราง 35 แสดงว่า วัดสุทัศนเทพวราราม มีการดำเนินการ 3 ข้อ ใน 5 ข้อ เป็นไปตามเกณฑ์ Green Logistics

3. Green Attraction การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามกรอบนโยบายการดำเนินงาน ในทิศทางของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่เห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม สังคม และชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว

ตาราง 36 Green Attraction: วัดสุทัศนเทพวราราม

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. มีการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว เช่น พื้นที่นันทนาการ และพื้นที่พักอาศัย	มี
2. มีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้างและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว โดยมีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม	มี
3. มีการวางแผนการจัดการร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว	มี
4. มีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในด้านภูมิทัศน์และความเป็นระเบียบของพื้นที่ให้สวยงาม สอดคล้องกลมกลืนกับสภาพพื้นที่ ส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวมีความโดดเด่น ความเป็นระเบียบในระดับดี และมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	มี
5. มีการประเมินผลกระทบที่เกิดจากนักท่องเที่ยว เพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข	มี

จากตาราง 36 แสดงว่า วัดสุทัศนเทพวราราม มีการดำเนินการ 5 ข้อ ใน 5 ข้อ เป็นไปตามเกณฑ์ Green Attraction

4. Green Community การบริหารจัดการชุมชนที่มีการดำเนินงานที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีการจัดการการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในชุมชน

ตาราง 37 Green Community: วัดสุทัศน์เทพวราราม

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. มีการปรับปรุงและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมจากการท่องเที่ยวให้คืนสู่สภาพเดิมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน	มี
2. ชุมชนมีการทำงานร่วมกับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในการดูแลพื้นที่ชุมชนในด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว อนุรักษ์วิถีชีวิตภายในชุมชน การรักษาสีงแวดล้อม	ไม่มี
3. ชุมชนมีมาตรฐานที่มาจากข้อตกลงร่วมกันภายในชุมชน เช่น ความสะอาด ความปลอดภัย การกระจายรายได้ที่เป็นธรรม และการมีส่วนร่วมในการพิจารณาขีดความสามารถในการรองรับได้ของชุมชน	มี
4. มีการจัดประชุมร่วมกับประชาชนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ในเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและสังคม	มี
5. ชุมชนมีการศึกษาสภาพแวดล้อม กำหนดทิศทางการพัฒนาและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น เพื่อนำข้อมูลมาวางแนวทางที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ให้มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว โดยไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตประเพณีของคนในท้องถิ่น	มี

จากตาราง 37 แสดงว่า วัดสุทัศน์เทพวราราม มีการดำเนินการ 4 ข้อ ใน 5 ข้อ เป็นไปตามเกณฑ์ Green Community

5. Green Activity การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เห็นถึงคุณค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นกิจกรรมที่สามารถเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยว มีการคำนึง ถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ความเหมาะสมของจำนวนนักท่องเที่ยว โดยส่งผลกระทบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

ตาราง 38 Green Activity: วัดสุทัศนเทพวราราม

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมชุมชน	มี
2. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน และเป็นกิจกรรมที่ให้ข้อมูลความสำคัญของสิ่งแวดล้อม	มี
3. มีการกำหนดช่วงเวลาในการเข้าพื้นที่ที่เหมาะสม และมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้พอเหมาะกับศักยภาพของพื้นที่	มี
4. มีการควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เช่น ให้ใส่เครื่องแต่งกายที่ไม่ขัดต่อวัฒนธรรม ไม่นุ่งสั้นจนเกินไป หรือไม่แต่งตัววัตถุที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์	ไม่มี
5. มีการวิเคราะห์พฤติกรรมนักท่องเที่ยว เพื่อหาแนวทางส่งเสริมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยแทรกไปในกิจกรรมการท่องเที่ยว	ไม่มี

จากตาราง 38 แสดงว่า วัดสุทัศนเทพวราราม มีการดำเนินการ 3 ข้อ ใน 5 ข้อ เป็นไปตามเกณฑ์ Green Activity

6. Green Service การให้บริการของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านอาหาร ที่พัก ร้านขายของที่ระลึก ให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจจากมาตรฐานการบริการและคุณภาพที่ดี โดยมีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม

ตาราง 39 Green Service: วัดสุทัศนเทพวราราม

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. ใช้วัสดุจากธรรมชาติ เพื่อลดปริมาณขยะสะสม เช่น ใช้ใบตองแทนโฟม	ไม่มี
2. มีการจัดแบ่งโซนเป็นสัดส่วน เช่น แยกร้านอาหารออกจากแหล่งท่องเที่ยว เพื่อรักษาความสะอาด	มี
3. มีการดูแลรักษาความสะอาดในบริเวณที่ทำกิจกรรม เช่น เก็บขยะที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำกิจกรรม เตรียมถังขยะไว้รอบบริเวณ	มี
4. มีที่นั่งพักผ่อน โดยมีการจัดที่นั่งเป็นจุดๆ ในระยะห่างที่เหมาะสม	มี
5. มีการจัดการด้านสาธารณสุขปลอดภัยขั้นพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว โดยมีความเหมาะสมกลมกลืนกับสภาพพื้นที่	ไม่มี

จากตาราง 39 แสดงว่า วัดสุทัศน์เทพวราราม มีการดำเนินการ 3 ข้อ ใน 5 ข้อ
เป็นไปตามเกณฑ์ Green Service

7. Green Plus การเข้าร่วมกิจกรรมที่ตอบแทนสังคม ให้ความร่วมมือกับผู้ประกอบการ
หน่วยงานต่างๆ ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ให้การสนับสนุนร่างกาย สติปัญญา ทุนทรัพย์
เพื่อร่วมกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ความยั่งยืนของชุมชน และสังคม

ตาราง 40 Green Plus: วัดสุทัศน์เทพวราราม

รายการตรวจสอบ	ผลการ ตรวจสอบ
1. ให้การสนับสนุนชุมชนท้องถิ่น เช่น จ้างคนในท้องถิ่นทำงาน หรือให้ชุมชน ท้องถิ่นทำของที่ระลึกเพื่อจัดจำหน่าย	ไม่มี
2. สนับสนุนทางการเงินแก่ชุมชนที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการอนุรักษ์ ธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น	มี
3. มีการฝึกอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้กับ ชุมชน	ไม่มี
4. มีส่วนร่วมกับชุมชนในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชน การจัดการ สิ่งแวดล้อม การกำหนดแนวทางการลดผลกระทบจากการท่องเที่ยว การปฏิบัติ ตนเอง รวมทั้งการรักษาวัฒนธรรม และทรัพยากรท่องเที่ยวให้คงอยู่	มี
5. ให้ความร่วมมือกับผู้ประกอบการ หน่วยงานต่างๆ ชุมชน โรงเรียน ในการ สนับสนุนกิจกรรมที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	มี

จากตาราง 40 แสดงว่า วัดสุทัศน์เทพวราราม มีการดำเนินการ 3 ข้อ ใน 5 ข้อ เป็นไปตามเกณฑ์
Green Plus

ตาราง 41 การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของวัดสุทัศนเทพวราราม

ดัชนี	เจ้าหน้าที่รัฐ คนที่ 1	เจ้าหน้าที่รัฐ คนที่ 2	ผู้ประกอบการ	นักท่องเที่ยว	รวม (เฉลี่ย)
ส่วนที่ 1 การประเมินด้านที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว					
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติ หรือเป็นพื้นที่ที่ยังคงเป็นธรรมชาติ ที่มีวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง					
- เป็นแหล่งโบราณสถาน	/	/	/	/	/
- เป็นแหล่งอนุสรณ์สถาน					
- การใช้พื้นที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย	/	/	/	/	/
ส่วนที่ 2 การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว					
- เป็นพื้นที่ที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว					
- เป็นพื้นที่ที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวอยู่ในปัจจุบัน	/	/	/	/	/
1. ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว					
1.1 แหล่งท่องเที่ยวมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้	6	8	8	10	8
1.2 ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยว	8	8	8	8	8
1.3 มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น	8	8	10	10	9
1.4 ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวในการท่องเที่ยว	2	4	6	2	3.5
2. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน					
2.1 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว	5	4	4	4	4.25
2.2 การจัดการด้านบริการนักท่องเที่ยว	4	3	3	2	3
2.3 มีการจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	5	5	4	3	4.25
2.4 การจัดการด้านการติดตาม และการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว	4	5	4	3	4
3. การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก					
3.1 มีศูนย์การให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	4	5	4	4	4.25
3.2 มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงานและ การกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี	3	4	3	2	3
3.3 มีการให้ความรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์ กับพนักงานนำเที่ยว นักท่องเที่ยวและชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่	5	5	4	4	4.5
3.4 มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศและการอนุรักษ์ ให้บริการ ด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและชุมชน	4	3	3	2	3
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว					
4.1 ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	5	5	5	5	5
4.2 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว	5	5	5	5	5
รวม	68	72	71	64	68.75

จากตาราง 41 แสดงว่า วัดสุทัศนเทพวราราม เป็นแหล่งโบราณสถาน ที่ใช้พื้นที่ไม่ขัดต่อ
กฎหมาย และมีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว มีระดับศักยภาพในระดับดี

พระศรีศากยมุนี

แผนผังวัด

ป้ายแจ้งการเข้าและออกประตู

ป้ายแจ้งการเก็บค่าเข้าชม

จุดจำหน่ายตั๋ว

ศาลาโหรี (ที่เข้าพระ ขยายของที่ระลึก)

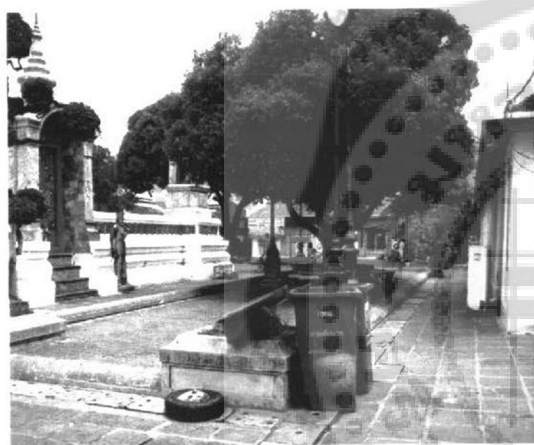
ภาพประกอบ 20 พระพุทธรูป ป้ายและจุดบริการนักท่องเที่ยว

ศูนย์เผยแพร่พระพุทธศาสนา

ศูนย์ประชาสัมพันธ์

จุดทิ้งขยะ

ที่นั่งพักผ่อนภายในวัด

ป้ายแจ้งจุดพื้นที่จอดรถสำหรับผู้มาวัด

สุขา

ภาพประกอบ 21 จุดบริการนักท่องเที่ยว ที่นั่งพักผ่อน และสิ่งอำนวยความสะดวก

วัดสระเกศ

ภาพประกอบ 22 วัดสระเกศ

คติ เสริมสร้างความคิด อันเป็นสิริมงคล

ที่ตั้ง บริเวณสนามหลวง ถนนหน้าพระลาน แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร

การเดินทาง โดยรถโดยสารประจำทาง สาย 1, 3, 25, 32, 33, 59, 60, 70, 82, 91, 203

รถปรับอากาศ สาย ปอ.2, 3, 6, 25, 32, 59, 60, 70, 82, 91, 201, 203, 512

เวลาทำการ 07.30-17.30 น. ค่าเข้าชมบรมบรรพต ชาวไทยไม่เสียค่าเข้าชม ชาวต่างชาติ 10 บาท

ประวัติ/ความเป็นมา

วัดสระเกศ เป็นพระอารามหลวงชั้นโท เป็นวัดสำคัญคู่มากับการสร้างกรุงเทพมหานคร เป็นวัดโบราณสร้างมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เดิมชื่อวัดสระแก รัชกาลที่ 1 ทรงปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่ โปรดให้ขุดคลองรอบพระอารามและพระราชทานนามว่า วัดสระเกศ จนถึงสมัยรัชกาลที่ 3 โปรดให้บูรณะปฏิสังขรณ์ทั่วทั้งพระอารามและสร้างสิ่งต่างๆ เพิ่มเติม เช่น พระบรมบรรพตหรือภูเขาทอง สิ่งสำคัญภายในวัดสระเกศ ได้แก่ พระบรมบรรพตหรือภูเขาทอง ซึ่งสร้างเป็นพระปรางค์ในสมัยรัชกาลที่ 3 แต่เกิดทรุดพังลง รัชกาลที่ 4 โปรดให้ซ่อมแซม โดยแปลงเป็นภูเขาและก่อพระเจดีย์ไว้บนยอด ภายในบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ สร้างแล้วเสร็จในสมัยรัชกาลที่ 5 นอกจากนี้ภายในพระอุโบสถที่ภายในมีภาพเขียนจิตรกรรมฝีมือช่าง สมัยรัชกาลที่ 3 และหอไตร ศิลปะสมัยอยุธยา บานหน้าต่างเป็นลายรดน้ำ

เครื่องสักการะ รูป 9 ดอก เทียน 1 เล่ม ดอกบัว 3 ดอก

จากการตรวจสอบแหล่งท่องเที่ยวตามแนวคิดโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens ของวัดสระเกศ สรุปได้ดังนี้

1. Green Heart นักท่องเที่ยว ประชาชน ผู้เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนมีความใส่ใจ และเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม ช่วยกันดูแลปกป้องรักษาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว

ตาราง 42 Green Heart: วัดสระเกศ

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. ชุมชน องค์กร หน่วยงาน มีนโยบายการจัดการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แผนการดำเนินการธุรกิจด้านการท่องเที่ยว ที่ไม่ทำให้เกิดผลกระทบจากการท่องเที่ยว	มี
2. รมรณงค์ให้นักท่องเที่ยวนำขยะออกไปทิ้งนอกพื้นที่ เพื่อความสะอาดในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว และร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยว	ไม่มี
3. ปลุกจิตสำนึก/ฝึกอบรมให้คนในชุมชน องค์กร หน่วยงานของตนเห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรในพื้นที่ของตน ร่วมกันรับผิดชอบสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนให้คงอยู่	มี
4. มีการกำหนดแนวทางแก้ไขผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสังคมที่เกิดจากการท่องเที่ยว	มี
5. มีกฎระเบียบ การปฏิบัติตนในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การประหยัดไฟ ประหยัดน้ำ วิธีลดปริมาณขยะ เป็นต้น	มี

จากตาราง 42 แสดงว่า วัดสระเกศ มีการดำเนินการ 4 ข้อ ใน 5 ข้อ เป็นไปตามเกณฑ์ Green Heart

2. Green Logistics การเดินทางท่องเที่ยวแบบประหยัดพลังงาน เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการใช้พลังงานเชื้อเพลิง

ตาราง 43 Green Logistics: วัดสระเกศ

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. รมรณงค์ให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวใช้บริการระบบขนส่งมวลชน นั่งรถ ลงเรือ เพื่อลดปริมาณนำรถยนต์ส่วนตัวเข้าพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	ไม่มี
2. ส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวทางเท้า เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวแทนการใช้พาหนะติดเครื่องยนต์เข้าพื้นที่	มี

ตาราง 43 (ต่อ)

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
3. มีการบริการให้เช่ารถหรือให้บริการยานพาหนะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น รถจักรยาน รถสามล้อ รถราง เป็นต้น	ไม่มี
4. มีป้ายเตือนให้ดับเครื่องยนต์ เพื่อลดมลภาวะในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว	ไม่มี
5. มีหน่วยงานบริการให้ข้อมูลการวางแผนการเดินทาง เพื่อหลีกเลี่ยงเส้นทางที่มีการจราจรคับคั่ง หาเส้นทางที่เหมาะสมเพื่อลดระยะทางในการเดินทาง	ไม่มี

จากตาราง 43 แสดงว่า วัดสระเกศ มีการดำเนินการ 1 ข้อ ใน 5 ข้อ ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ Green Logistics

3. Green Attraction การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามกรอบนโยบายการดำเนินงาน ในทิศทางของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่เห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม สังคม และชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว

ตาราง 44 Green Attraction: วัดสระเกศ

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. มีการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว เช่น พื้นที่นันทนาการ และพื้นที่พักผ่อน	มี
2. มีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้างและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว โดยมีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม	มี
3. มีการวางแผนการจัดการร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว	มี
4. มีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในด้านภูมิทัศน์และความเป็นระเบียบของพื้นที่ให้สวยงาม สอดคล้องกลมกลืนกับสภาพพื้นที่ ส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวมีความโดดเด่น มีความเป็นระเบียบในระดับดี และมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	มี
5. มีการประเมินผลกระทบที่เกิดจากนักท่องเที่ยว เพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข	มี

จากตาราง 44 แสดงว่า วัดสระเกศ มีการดำเนินการ 5 ข้อ ใน 5 ข้อ เป็นไปตามเกณฑ์ Green Attraction

4. Green Community การบริหารจัดการชุมชนที่มีการดำเนินงานที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีการจัดการการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในชุมชน

ตาราง 45 Green Community: วัดสระเกศ

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. มีการปรับปรุงและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมจากการท่องเที่ยวให้คืนสู่สภาพเดิมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน	มี
2. ชุมชนมีการทำงานร่วมกับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในการดูแลพื้นที่ชุมชนในด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว อนุรักษ์วิถีชีวิตภายในชุมชน การรักษาสีเขียว	มี
3. ชุมชนมีมาตรฐานที่มาจากข้อตกลงร่วมกันภายในชุมชน เช่น ความสะอาด ความปลอดภัย การกระจายรายได้ที่เป็นธรรม และการมีส่วนร่วมในการพิจารณาขีดความสามารถในการรองรับได้ของชุมชน	มี
4. มีการจัดประชุมร่วมกับประชาชนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ในเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและสังคม	มี
5. ชุมชนมีการศึกษาสภาพแวดล้อม กำหนดทิศทางการพัฒนาและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น เพื่อนำข้อมูลมาวางแผนทางที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ให้มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว โดยไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตประเพณีของคนในท้องถิ่น	มี

จากตาราง 45 แสดงว่า วัดสระเกศ มีการดำเนินการ 5 ข้อ 5 ข้อ เป็นไปตามเกณฑ์ Green Community

5. Green Activity การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เห็นถึงคุณค่าทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เป็นกิจกรรมที่สามารถเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยว มีการคำนึง ถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ความเหมาะสมของจำนวนนักท่องเที่ยว โดยส่งผลกระทบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

ตาราง 46 Green Activity: วัดสระเกศ

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมชุมชน	มี
2. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน และเป็นกิจกรรมที่ให้ข้อมูลความสำคัญของสิ่งแวดล้อม	ไม่มี
3. มีการกำหนดช่วงเวลาในการเข้าพื้นที่ที่เหมาะสม และมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้พอเหมาะกับศักยภาพของพื้นที่	มี
4. มีการควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เช่น ให้ใส่เครื่องแต่งกายที่ไม่ขัดต่อวัฒนธรรม ไม่รบกวนสันติสุขเกินไป หรือไม่แตะต้องวัตถุที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์	ไม่มี
5. มีการวิเคราะห์พฤติกรรมนักท่องเที่ยว เพื่อหาแนวทางส่งเสริมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยแทรกไปในกิจกรรมการท่องเที่ยว	ไม่มี

จากตาราง 46 แสดงว่า วัดสระเกศ มีการดำเนินการ 2 ข้อ ใน 5 ข้อ ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ Green Activity

6. Green Service การให้บริการของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านอาหาร ที่พัก ร้านขายของที่ระลึก ให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจจากมาตรฐานการบริการและคุณภาพที่ดี โดยมีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม

ตาราง 47 Green Service: วัดสระเกศ

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. ใช้วัสดุจากธรรมชาติ เพื่อลดปริมาณขยะสะสม เช่น ใช้ใบตองแทนโฟม	ไม่มี
2. มีการจัดแบ่งโซนเป็นสัดส่วน เช่น แยกร้านอาหารออกจากแหล่งท่องเที่ยว เพื่อรักษาความสะอาด	มี
3. มีการดูแลรักษาความสะอาดในบริเวณที่ทำกิจกรรม เช่น เก็บขยะที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำกิจกรรม เตรียมถังขยะไว้รอบบริเวณ	มี
4. มีที่นั่งพักผ่อน โดยมีการจัดที่นั่งเป็นจุดๆ ในระยะห่างที่เหมาะสม	มี
5. มีการจัดการด้านสาธารณสุขปลอดภัยขั้นพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว โดยมีความเหมาะสมกลมกลืนกับสภาพพื้นที่	มี

จากตาราง 47 แสดงว่า วัดสระเกศ มีการดำเนินการ 4 ข้อ ใน 5 ข้อ เป็นไปตามเกณฑ์ Green Service

7. Green Plus การเข้าร่วมกิจกรรมที่ตอบแทนสังคม ให้ความร่วมมือกับผู้ประกอบการ หน่วยงานต่างๆ ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ให้การสนับสนุนร่างกาย สติปัญญา ทุนทรัพย์ เพื่อร่วมกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ความยั่งยืนของชุมชน และสังคม

ตาราง 48 Green Plus: วัดสระเกศ

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. ให้การสนับสนุนชุมชนท้องถิ่น เช่น จ้างคนในท้องถิ่นทำงาน หรือให้ชุมชนท้องถิ่นทำของที่ระลึกเพื่อจัดจำหน่าย	มี
2. สนับสนุนทางการเงินแก่ชุมชนที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น	ไม่มี
3. มีการฝึกอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้กับชุมชน	ไม่มี
4. มีส่วนร่วมกับชุมชนในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชน การจัดการสิ่งแวดล้อม การกำหนดแนวทางการลดผลกระทบจากการท่องเที่ยว การปฏิบัติตนเอง รวมทั้งการรักษาวัฒนธรรม และทรัพยากรท่องเที่ยวให้คงอยู่	มี
5. ให้ความร่วมมือกับผู้ประกอบการ หน่วยงานต่างๆ ชุมชน โรงเรียน ในการสนับสนุนกิจกรรมที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	มี

จากตาราง 48 แสดงว่า วัดสระเกศ มีการดำเนินการ 3 ข้อ ใน 5 ข้อ เป็นไปตามเกณฑ์ Green Plus

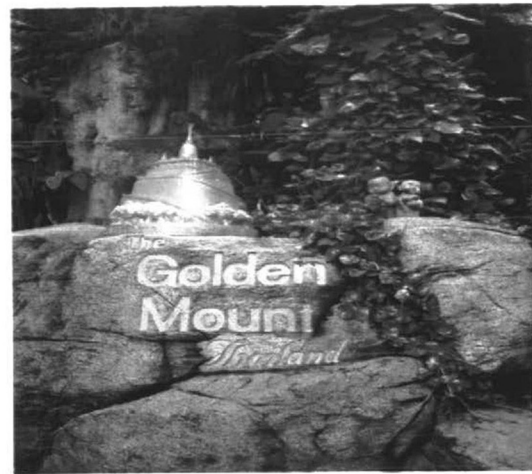
ตาราง 49 การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของวัดสระเกศ

ดัชนี	เจ้าหน้าที่รัฐ คนที่ 1	เจ้าหน้าที่รัฐ คนที่ 2	ผู้ประกอบการ	นักท่องเที่ยว	รวม (เฉลี่ย)
ส่วนที่ 1 การประเมินด้านที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว					
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติ หรือเป็นพื้นที่ที่ยังคงเป็นธรรมชาติ ที่มีวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง					
- เป็นแหล่งโบราณสถาน	/	/	/	/	/
- เป็นแหล่งอนุสรณ์สถาน					
- การใช้พื้นที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย	/	/	/	/	/
ส่วนที่ 2 การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว					
- เป็นพื้นที่ที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว					
- เป็นพื้นที่ที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวอยู่ในปัจจุบัน	/	/	/	/	/
1. ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว					
1.1 แหล่งท่องเที่ยวมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้	10	10	8	10	9.75
1.2 ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยว	8	8	6	10	8
1.3 มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น	10	8	8	6	8
1.4 ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวในการท่องเที่ยว	6	4	4	6	4
2. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน					
2.1 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว	5	4	4	5	4.5
2.2 การจัดการด้านบริการนักท่องเที่ยว	3	4	3	4	3.5
2.3 มีการจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	5	5	5	4	4.75
2.4 การจัดการด้านการติดตาม และการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว	4	5	4	3	4
3. การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก					
3.1 มีศูนย์การให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	3	4	2	2	2.75
3.2 มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงานและ การกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี	3	4	3	2	3
3.3 มีการให้ความรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและอนุรักษณ์ กับพนักงานนำเที่ยว นักท่องเที่ยวและชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่	5	5	5	5	5
3.4 มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศและการอนุรักษณ์ ให้บริการ ด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและชุมชน	4	3	2	2	2.75
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว					
4.1 ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	5	5	5	5	5
4.2 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว	5	5	5	5	5
รวม	76	74	64	69	70.5

จากตาราง 49 แสดงว่า วัดสระเกศ เป็นแหล่งโบราณสถาน ที่ใช้พื้นที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย
และมีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว มีระดับศักยภาพในระดับดี

ป้ายบอกทางขึ้นภูเขาทอง

ภูเขาทองจำลองตั้งอยู่บริเวณทางขึ้น

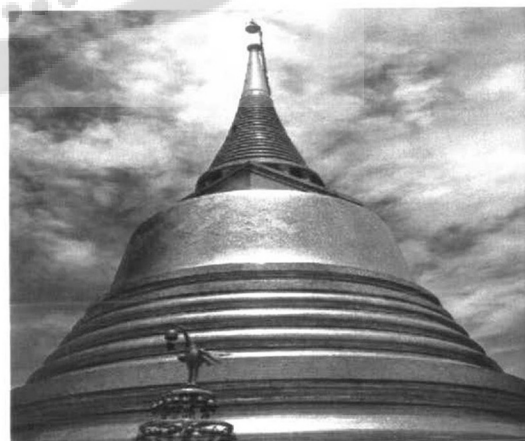
บันไดทางขึ้น

บันไดขึ้นลงเขาทอง

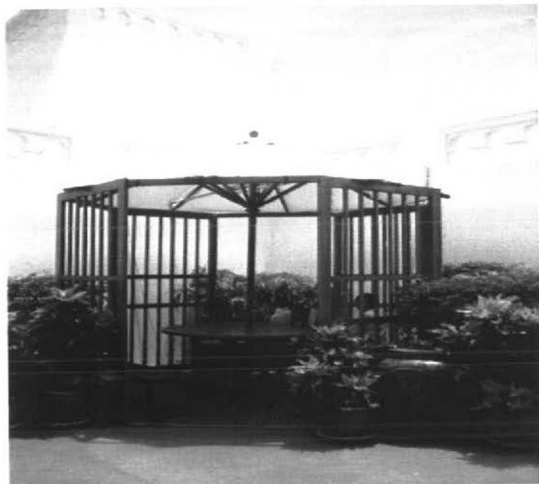

ทางขึ้นพระบรมบรรพต

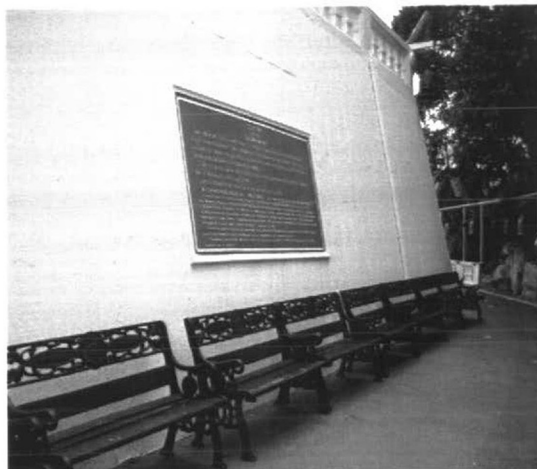

พระบรมบรรพต (ภูเขาทอง)

ภาพประกอบ 23 ป้ายบอกทางนมัสการพระบรมบรรพต (ภูเขาทอง)

มุมนั่งพักผ่อน

เก้าอี้พักผ่อน

ที่วางรองเท้า

ตู้หยอดค่าเข้าชม (เฉพาะชาวต่างชาติ)

มุมอ่านหนังสือ

มุมนิเวศประจำวันเกิด

ภาพประกอบ 24 มุมที่นั่งพักผ่อนและภายในบริเวณอาคาร

ภายในอาคาร

ร้านขายของที่ระลึก

เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำในการไหว้พระ

จุดขายน้ำดื่ม

มุมที่นั่งพักผ่อน

บรรยากาศภายในวัด

ภาพประกอบ 25 จุดบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

ป้ายบอกทาง

ป้ายบริเวณลานจอดรถ

ลานจอดรถ

สำนักงานกลาง

ป้ายแจ้งเวลาเปิด-ปิดประตู

บรรยากาศขายของบริเวณหน้าวัด

ภาพประกอบ 26 ป้ายบอกทาง และจุดบริการนักท่องเที่ยว

ศาลหลักเมือง

ภาพประกอบ 27 ศาลหลักเมือง

คติ ตัดเคราะห์ ต่อชะตา เสริมวาสนาบารมี

ที่ตั้ง อยู่บริเวณหัวมุมสวนหลวงข้างพระบรมมหาราชวัง ถนนหลักเมือง แขวงพระบรมมหาราชวัง

เขตพระนคร

การเดินทาง โดยรถโดยสารประจำทาง สาย 1, 3, 12, 32, 33, 47, 59, 60, 65, 70, 82, 203

รถปรับอากาศ สาย ปอ.3, 12, 32, 59, 60, 70, 80, 82, 91, 203, 503, 512, 516

เวลาทำการ 06.30-18.30 น. ไม่เสียค่าใช้จ่าย

ประวัติ/ความเป็นมา

ศาลหลักเมือง รัชกาลที่ 1 ได้โปรดเกล้าฯ ให้มีพระราชพิธีฝังเสาพระหลักเมืองขึ้นเมื่อวันที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2325 เวลา 06.45 น. ณ ซ้ายภูมิไจกลางพระนครใหม่ ที่พระราชทานนามว่า กรุงรัตนโกสินทร์ อินทอโยธยา ต่อมาในรัชกาลที่ 4 ได้โปรดเกล้าฯ ให้ขุดพระหลักเมืองเดิมเนื่องจากดวงพระชะตาเป็นอริแก่ลัคนาดวงเมืองกรุงเทพมหานคร โดยแปลงรูปศาลจากรูปศาลาเป็นรูปปราสาทและทรงบรรจุดวงเมืองเดิม ลงบนเสาพระหลักเมืองใหม่เพื่อเป็นการแก้เคล็ดดวงเมือง เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2395 เวลา 08.48 น. เสาหลักเมืองสร้างด้วยไม้ชัยพฤกษ์ปิดทองทึบทั้งต้น ยอดเสาเป็นรูปบัวตูม มีแผ่นทองคำจารึกดวงชะตากรุงเทพมหานครบรรจุอยู่ ฐานเสาทำด้วยไม้สักเป็นรูปบัวหกเหลี่ยมปิดทองประดับกระจกกลดลาย สูงเหนือดิน 108 นิ้ว ฝังอยู่ในดิน 79 นิ้ว เส้นผ่าศูนย์กลางที่โคนเสา 29 นิ้ว ต่อมาในปี พ.ศ. 2525 ได้เริ่มมีการปรับปรุงศาลหลักเมืองครั้งใหญ่

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีสมโภชพระหลักเมือง เมื่อ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2529 ในบริเวณนี้ยังมีหอพระพุทธรูป เป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปต่างๆ และพระเสี้ยมทวย มีศาลเทพารักษ์ประดิษฐานพระเสื้อเมือง พระทรงเมือง พระกาฬไชยศรี เจ้าพ่อหอกลอง และเจ้าพ่อเจตคุปต์ ขั้นตอนของการสักการะ คือ ไหว้พระที่หอพระพุทธรูป จากนั้นไหว้และปิดทองผูกผ้าแพร 3 สี ที่องค์หลักเมืองจำลอง และนำพวงมาลัย เข้าไปถวายที่องค์หลักเมืองจริง จากนั้นไปไหว้และถวายพวงมาลัยองค์เทพารักษ์ ทั้ง 5 แล้วเติมน้ำมันพระประจำวันเกิดและสะเดาะเคราะห์เป็นอันเสร็จสิ้นการสักการะ

จากการตรวจสอบแหล่งท่องเที่ยวตามแนวคิดโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens ของศาลหลักเมือง สรุปได้ดังนี้

1. **Green Heart** นักท่องเที่ยว ประชาชน ผู้เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนมีความใส่ใจ และเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม ช่วยกันดูแลปกป้องรักษาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว

ตาราง 50 Green Heart: ศาลหลักเมือง

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. ชุมชน องค์กร หน่วยงาน มีนโยบายการจัดการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แผนการดำเนินการธุรกิจด้านการท่องเที่ยว ที่ไม่ทำให้เกิดผลกระทบจากการท่องเที่ยว	มี
2. ธรรมชาติให้นักท่องเที่ยวนำขยะออกไปทิ้งนอกพื้นที่ เพื่อความสะอาดในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว และร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยว	อาจมี ในอนาคต
3. ปลุกจิตสำนึก/ฝึกอบรมให้คนในชุมชน องค์กร หน่วยงานของตนเห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรในพื้นที่ของตน ร่วมกันรับผิดชอบสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนให้คงอยู่	มี
4. มีการกำหนดแนวทางแก้ไขผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสังคมที่เกิดจากการท่องเที่ยว	มี
5. มีกฎระเบียบ การปฏิบัติตนในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การประหยัดไฟ ประหยัดน้ำ วัสดุปริมาณขยะ เป็นต้น	มี

จากตาราง 50 แสดงว่า ศาลหลักเมือง มีการดำเนินการ 4 ข้อ ใน 5 ข้อ เป็นไปตามเกณฑ์ Green Heart

2. Green Logistic การเดินทางท่องเที่ยวแบบประหยัดพลังงาน เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการใช้พลังงานเชื้อเพลิง

ตาราง 51 Green Logistic: ศาลหลักเมือง

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. รณรงค์ให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวใช้บริการระบบขนส่งมวลชน นั่งรถ ลงเรือ เพื่อลดปริมาณนารยนต์ส่วนตัวเข้าพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	ไม่มี
2. ส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวทางเท้า เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวแทนการใช้พาหนะติดเครื่องยนต์เข้าพื้นที่	ไม่มี
3. มีการบริการให้เช่ารถหรือให้บริการยานพาหนะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น รถจักรยาน รถสามล้อ รถราง เป็นต้น	ไม่มี
4. มีป้ายเตือนให้ดับเครื่องยนต์ เพื่อลดมลภาวะในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว	ไม่มี
5. มีหน่วยงานบริการให้ข้อมูลการวางแผนการเดินทาง เพื่อหลีกเลี่ยงเส้นทางที่มีการจราจรคับคั่ง หาเส้นทางที่เหมาะสมเพื่อลดระยะทางในการเดินทาง	ไม่มี

จากตาราง 51 แสดงว่า ศาลหลักเมือง ไม่มีการดำเนินการตามเกณฑ์ Green Logistic

3. Green Attraction การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามกรอบนโยบายการดำเนินงานในทิศทางของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่เห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม สังคม และชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว

ตาราง 52 Green Attraction: ศาลหลักเมือง

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. มีการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว เช่น พื้นดินนันทนาการ และพื้นที่พักผ่อน	มี
2. มีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้างและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว โดยมีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม	มี
3. มีการวางแผนการจัดการร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว	ไม่มี

ตาราง 52 (ต่อ)

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
4. มีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในด้านภูมิทัศน์และความเป็นระเบียบของพื้นที่ให้สวยงาม สอดคล้องกลมกลืนกับสภาพพื้นที่ ส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวมีความโดดเด่น มีความเป็นระเบียบในระดับดี และมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	มี
5. มีการประเมินผลกระทบที่เกิดจากนักท่องเที่ยว เพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข	มี

จากตาราง 52 แสดงว่า ศาลหลักเมือง มีการดำเนินการ 4 ข้อ ใน 5 ข้อ เป็นไปตามเกณฑ์ Green Attraction

4. Green Community การบริหารจัดการชุมชนที่มีการดำเนินงานที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีการจัดการการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในชุมชน

ตาราง 53 Green Community: ศาลหลักเมือง

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. มีการปรับปรุงและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมจากการท่องเที่ยวให้คืนสู่สภาพเดิมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน	มี
2. ชุมชนมีการทำงานร่วมกับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในการดูแลพื้นที่ชุมชนในด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว อนุรักษ์วิถีชีวิตภายในชุมชน การรักษาสีเขียว	มี
3. ชุมชนมีมาตรฐานที่มาจากข้อตกลงร่วมกันภายในชุมชน เช่น ความสะอาด ความปลอดภัย การกระจายรายได้ที่เป็นธรรม และการมีส่วนร่วมในการพิจารณาขีดความสามารถในการรองรับได้ของชุมชน	มี
4. มีการจัดประชุมร่วมกับประชาชนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ในเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและสังคม	อาจมี ในอนาคต
5. ชุมชนมีการศึกษาสภาพแวดล้อม กำหนดทิศทางการพัฒนาและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น เพื่อนำข้อมูลมาวางแผนทางที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ให้มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว โดยไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตประเพณีของคนในท้องถิ่น	มี

จากตาราง 53 แสดงว่า ศาลหลักเมือง มีการดำเนินการ 4 ข้อ ใน 5 ข้อเป็นไปตามเกณฑ์ Green Community

5. Green Activity การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เห็นถึงคุณค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นกิจกรรมที่สามารถเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยว มีการคำนึง ถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ความเหมาะสมของจำนวนนักท่องเที่ยว โดยส่งผลกระทบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

ตาราง 54 Green Activity: ศาลหลักเมือง

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมชุมชน	ไม่มี
2. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน และเป็นกิจกรรมที่ให้ข้อมูลความสำคัญของสิ่งแวดล้อม	ไม่มี
3. มีการกำหนดช่วงเวลาในการเข้าพื้นที่ที่เหมาะสม และมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้พอเหมาะกับศักยภาพของพื้นที่	มี
4. มีการควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เช่น ให้ใส่เครื่องแต่งกายที่ไม่ขัดต่อวัฒนธรรม ไม่นุ่งสั้นจนเกินไป หรือไม่แตะต้องวัตถุที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์	มี
5. มีการวิเคราะห์พฤติกรรมนักท่องเที่ยว เพื่อหาแนวทางส่งเสริมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยแทรกไปในกิจกรรมการท่องเที่ยว	ไม่มี

จากตาราง 54 แสดงว่า ศาลหลักเมือง มีการดำเนินการ 2 ข้อ ใน 5 ข้อ ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ Green Activity

6. Green Service การให้บริการของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านอาหาร ที่พัก ร้านขายของที่ระลึก ให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจจากมาตรฐานการบริการและคุณภาพที่ดี โดยมีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม

ตาราง 55 Green Service: ศาลหลักเมือง

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. ใช้วัสดุจากธรรมชาติ เพื่อลดปริมาณขยะสะสม เช่น ใช้ใบตองแทนโฟม	มี
2. มีการจัดแบ่งโซนเป็นสัดส่วน เช่น แยกร้านอาหารออกจากแหล่งท่องเที่ยว เพื่อรักษาความสะอาด	มี
3. มีการดูแลรักษาความสะอาดในบริเวณที่ทำกิจกรรม เช่น เก็บขยะที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำกิจกรรม เตรียมถังขยะไว้รอบบริเวณ	มี
4. มีที่นั่งพักผ่อน โดยมีการจัดที่นั่งเป็นจุดๆ ในระยะห่างที่เหมาะสม	มี
5. มีการจัดการด้านสาธารณสุขปลอดภัยขั้นพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว โดยมีความเหมาะสมกลมกลืนกับสภาพพื้นที่	มี

จากตาราง 55 แสดงว่า ศาลหลักเมือง มีการดำเนินการ 5 ข้อ ใน 5 ข้อ เป็นไปตามเกณฑ์ Green Service

7. Green Plus การเข้าร่วมกิจกรรมที่ตอบแทนสังคม ให้ความร่วมมือกับผู้ประกอบการหน่วยงานต่างๆ ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ให้การสนับสนุนร่างกาย สติปัญญา ทุนทรัพย์ เพื่อร่วมกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ความยั่งยืนของชุมชน และสังคม

ตาราง 56 Green Plus: ศาลหลักเมือง

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. ให้การสนับสนุนชุมชนท้องถิ่น เช่น จ้างคนในท้องถิ่นทำงาน หรือให้ชุมชนท้องถิ่นทำของที่ระลึกเพื่อจัดจำหน่าย	ไม่มี
2. สนับสนุนทางการเงินแก่ชุมชนที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น	ไม่มี
3. มีการฝึกอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้กับชุมชน	ไม่มี
4. มีส่วนร่วมกับชุมชนในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชน การจัดการสิ่งแวดล้อม การกำหนดแนวทางการลดผลกระทบจากการท่องเที่ยว การปฏิบัติตนเอง รวมทั้งการรักษาวัฒนธรรม และทรัพยากรท่องเที่ยวให้คงอยู่	มี
5. ให้ความร่วมมือกับผู้ประกอบการ หน่วยงานต่างๆ ชุมชน โรงเรียน ในการสนับสนุนกิจกรรมที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	มี

จากตาราง 56 แสดงว่า ศาลหลักเมือง มีการดำเนินการ 2 ข้อ ใน 5 ข้อ ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ Green Plus

ตาราง 57 การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของศาลหลักเมือง

ดัชนี	เจ้าหน้าที่รัฐ คนที่ 1	เจ้าหน้าที่รัฐ คนที่ 2	ผู้ประกอบการ	นักท่องเที่ยว	รวม (เฉลี่ย)
ส่วนที่ 1 การประเมินด้านที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว					
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติ หรือเป็นพื้นที่ที่ยังคงเป็นธรรมชาติที่มีวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง					
- เป็นแหล่งโบราณสถาน	/	/	/	/	/
- เป็นแหล่งอนุสรณ์สถาน					
- การใช้พื้นที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย	/	/	/	/	/
ส่วนที่ 2 การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว					
- เป็นพื้นที่ที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว					
- เป็นพื้นที่ที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวอยู่ในปัจจุบัน	/	/	/	/	/
1. ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว					
1.1 แหล่งท่องเที่ยวมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้	10	10	10	10	10
1.2 ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยว	8	8	8	8	8
1.3 มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น	6	8	10	8	8
1.4 ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวในการท่องเที่ยว	6	8	8	8	7.5
2. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน					
2.1 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว	5	4	5	5	4.75
2.2 การจัดการด้านบริการนักท่องเที่ยว	4	5	4	4	4.25
2.3 มีการจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	5	4	5	5	4.75
2.4 การจัดการด้านการติดตาม และการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว	4	5	4	3	4
3. การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก					
3.1 มีศูนย์การให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	4	5	5	4	4.5
3.2 มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี	3	4	4	2	3.25
3.3 มีการให้ความรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์กับพนักงานนำเที่ยว นักท่องเที่ยวและชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่	4	4	4	3	3.75
3.4 มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศและการอนุรักษ์ ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและชุมชน	3	4	4	2	3.25
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว					
4.1 ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	4	3	3	2	3
4.2 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว	5	5	5	5	5
รวม	71	77	79	69	74

จากตาราง 57 แสดงว่า วัดสระเกศ เป็นแหล่งโบราณสถาน ที่ใช้พื้นที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย และมีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว มีระดับศักยภาพในระดับดีมาก

ศาลหลักเมือง

ทางเข้า-ออก

จุดขายเครื่องสักการะบูชา

จุดบริการแลกเงิน

บริเวณสักการะบูชา

บริเวณถวายน้ำมันตะเกียง

ภาพประกอบ 28 บรรยากาศภายในศาลหลักเมือง

รำลึกแก่บ้าน

มุมพักผ่อน

จุดจอดรถ

เจ้าหน้าที่ดูแลความสะดวก

ภาพประกอบ 29 บรรยากาศภายในศาลหลักเมือง และจุดอำนวยความสะดวก

ศาลเจ้าพ่อเสือ

ภาพประกอบ 30 ศาลเจ้าพ่อเสือ

คติ มีอำนาจบารมี ให้คนเกรงขาม

ที่ตั้ง บริเวณถนนตะนาว แขวงเจ้าพ่อเสือ เขตพระนคร

การเดินทาง โดยรถโดยสารประจำทาง สาย 10, 12, 42

รถปรับอากาศ สาย 10, 12, 42

ประวัติ/ความเป็นมา

ศาลเจ้าพ่อเสือ ศาลเจ้าจีนที่เก่าแก่ เป็นที่นับถือบูชาของทั้งชาวจีนและชาวไทย แต่เดิมตั้งอยู่ที่ถนนบำรุงเมือง เมื่อมีการขยายถนนในสมัยรัชกาลที่ 5 เพื่อทำการสร้างทางรถและสร้างตึกแถวริมถนนจึงโปรดฯให้พระยาโชฎีกกราชเศรษฐี (เขียน) รื้อมาสร้างใหม่ในที่ดินที่ทรงพระราชทานให้คือถนนตะนาวในปัจจุบัน ศาลเจ้าจีนแห่งนี้มีอายุและประวัติศาสตร์มายาวนานและเป็นที่เคารพนับถือของชาวจีนเป็นจำนวนมาก ซึ่งนิยมไปกราบไหว้บนบานขอสิ่งต่างๆ ภายในศาลมีรูปเคารพเจ้าพ่อเสือ เจ้าพ่อกวนพลู และเจ้าแม่ทับทิม การสร้างศาลประดิษฐานรูปเสือ ผู้คนสละทรัพย์ สละแรงงาน ร่วมแรงร่วมใจกันเป็นจำนวนมาก สร้างใกล้ๆ บริเวณหน้าวัดมหรณพาราม เอากระดูกเสือบรรจุในแท่นบันรูปประดิษฐานบนแท่นอย่างสง่าผ่าเผยเกรงขาม อัญเชิญดวงวิญญาณเสือ ขอให้เป็นเทพเจ้าสิงสถิต ณ ศาลวิมานทองแห่งนี้ตลอดกาลปีเป็นนิรันดร์ ขอให้ปกป้องรักษาประชาราษฎร์ให้อยู่ร่มเย็นเป็นสุข ทำมาหากินซื้อขายคล่อง เจริญสุขทุกทิวาราตรี เมื่อฉลองเสร็จแล้วติดแผ่นป้ายไว้ที่หน้าศาลจารึกชื่อว่า ศาลเจ้าพ่อเสือ

เครื่องสักการะ ธูป 18 ดอก เทียนแดงคู่

จากการตรวจสอบแหล่งท่องเที่ยวตามแนวคิดโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens ของศาลเจ้าพ่อเสือ สรุปได้ดังนี้

1. **Green Heart** นักท่องเที่ยว ประชาชน ผู้เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนมีความใส่ใจ และเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม ช่วยกันดูแลปกป้องรักษาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว

ตาราง 58 Green Heart: ศาลเจ้าพ่อเสือ

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. ชุมชน องค์กร หน่วยงาน มีนโยบายการจัดการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แผนการดำเนินการธุรกิจด้านการท่องเที่ยว ที่ไม่ทำให้เกิดผลกระทบจากการท่องเที่ยว	ไม่มี
2. ธรรมชาติให้นักท่องเที่ยวสามารถไปพักผ่อนในพื้นที่ เพื่อความสะอาดในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว และร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยว	ไม่มี
3. ปลุกจิตสำนึก/ฝึกอบรมให้คนในชุมชน องค์กร หน่วยงานของตนเห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรในพื้นที่ของตน ร่วมกันรับผิดชอบสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนให้คงอยู่	มี
4. มีการกำหนดแนวทางแก้ไขผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสังคมที่เกิดจากการท่องเที่ยว	ไม่มี
5. มีกฎระเบียบ การปฏิบัติตนในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การประหยัดไฟ ประหยัดน้ำ วิธีลดปริมาณขยะ เป็นต้น	มี

จากตาราง 58 แสดงว่า ศาลเจ้าพ่อเสือ มีการดำเนินการ 2 ข้อ ใน 5 ข้อ ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ Green Heart

2. **Green Logistic** การเดินทางท่องเที่ยวแบบประหยัดพลังงาน เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการใช้พลังงานเชื้อเพลิง

ตาราง 59 Green Logistic: ศาลเจ้าพ่อเสือ

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. ธรรมชาติให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวใช้บริการระบบขนส่งมวลชน นั่งรถ ลงเรือ เพื่อลดปริมาณนำรถยนต์ส่วนตัวเข้าพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	ไม่มี
2. ส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวทางเท้า เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวแทนการใช้พาหนะติดเครื่องยนต์เข้าพื้นที่	ไม่มี

ตาราง 59 (ต่อ)

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
3. มีการบริการให้เช่ารถหรือให้บริการยานพาหนะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น รถจักรยาน รถสามล้อ รถราง เป็นต้น	ไม่มี
4. มีป้ายเตือนให้ดับเครื่องยนต์ เพื่อลดมลภาวะในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว	ไม่มี
5. มีหน่วยงานบริการให้ข้อมูลการวางแผนการเดินทาง เพื่อหลีกเลี่ยงเส้นทางที่มีการจราจรคับคั่ง หาเส้นทางที่เหมาะสมเพื่อลดระยะทางในการเดินทาง	ไม่มี

จากตาราง 59 แสดงว่า ศาลเจ้าพ่อเสือ ไม่มีการดำเนินการตามเกณฑ์ Green Logistic

3. Green Attraction การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามกรอบนโยบายการดำเนินงานในทิศทางของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่เห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม สังคม และชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว

ตาราง 60 Green Attraction: ศาลเจ้าพ่อเสือ

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. มีการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว เช่น พื้นที่นันทนาการ และพื้นที่พักผ่อน	ไม่มี
2. มีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้างและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว โดยมีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม	มี
3. มีการวางแผนการจัดการร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว	ไม่มี
4. มีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในด้านภูมิทัศน์และความเป็นระเบียบของพื้นที่ให้สวยงาม สอดคล้องกลมกลืนกับสภาพพื้นที่ ส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวมีความโดดเด่น มีความเป็นระเบียบในระดับดี และมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	ไม่มี
5. มีการประเมินผลกระทบที่เกิดจากนักท่องเที่ยว เพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข	ไม่มี

จากตาราง 60 แสดงว่า ศาลเจ้าพ่อเสือ มีการดำเนินการ 1 ข้อ ใน 5 ข้อ ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ Green Attraction

4. Green Community การบริหารจัดการชุมชนที่มีการดำเนินงานที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีการจัดการการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในชุมชน

ตาราง 61 Green Community: ศาลเจ้าพ่อเสือ

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. มีการปรับปรุงและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมจากการท่องเที่ยวให้คืนสู่สภาพเดิมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน	ไม่มี
2. ชุมชนมีการทำงานร่วมกับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในการดูแลพื้นที่ชุมชนในด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว อนุรักษ์วิถีชีวิตภายในชุมชน การรักษาสิ่งแวดล้อม	ไม่มี
3. ชุมชนมีมาตรฐานที่มาจากข้อตกลงร่วมกันภายในชุมชน เช่น ความสะอาด ความปลอดภัย การกระจายรายได้ที่เป็นธรรม และการมีส่วนร่วมในการพิจารณาขีดความสามารถในการรองรับได้ของชุมชน	ไม่มี
4. มีการจัดประชุมร่วมกับประชาชนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ในเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและสังคม	ไม่มี
5. ชุมชนมีการศึกษาสภาพแวดล้อม กำหนดทิศทางการพัฒนาและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น เพื่อนำข้อมูลมาวางแนวทางที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ให้มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว โดยไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตประเพณีของคนในท้องถิ่น	มี

จากตาราง 61 แสดงว่า ศาลเจ้าพ่อเสือ มีการดำเนินการ 1 ข้อ ใน 5 ข้อ ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ Green Community

5. Green Activity การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เห็นถึงคุณค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นกิจกรรมที่สามารถเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยว มีการคำนึง ถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ความเหมาะสมของจำนวนนักท่องเที่ยว โดยส่งผลกระทบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

ตาราง 62 Green Activity: ศาลเจ้าพ่อเสือ

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมชุมชน	มี
2. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน และเป็นกิจกรรมที่ให้ข้อมูลความสำคัญของสิ่งแวดล้อม	ไม่มี
3. มีการกำหนดช่วงเวลาในการเข้าพื้นที่ที่เหมาะสม และมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้พอเหมาะกับศักยภาพของพื้นที่	ไม่มี
4. มีการควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เช่น ให้ใส่เครื่องแต่งกายที่ไม่ขัดต่อวัฒนธรรม ไม่รบกวนสันติสุขเกินไป หรือไม่แตะต้องวัตถุที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์	ไม่มี
5. มีการวิเคราะห์พฤติกรรมนักท่องเที่ยว เพื่อหาแนวทางส่งเสริมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยแทรกไปในกิจกรรมการท่องเที่ยว	ไม่มี

จากตาราง 62 แสดงว่า ศาลเจ้าพ่อเสือ มีการดำเนินการ 1 ข้อ ใน 5 ข้อ ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ Green Activity

6. Green Service การให้บริการของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านอาหาร ที่พัก ร้านขายของที่ระลึก ให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจจากมาตรฐานการบริการและคุณภาพที่ดี โดยมีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม

ตาราง 63 Green Service: ศาลเจ้าพ่อเสือ

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. ใช้วัสดุจากธรรมชาติ เพื่อลดปริมาณขยะสะสม เช่น ใช้ใบตองแทนโฟม	ไม่มี
2. มีการจัดแบ่งโซนเป็นสัดส่วน เช่น แยกร้านอาหารออกจากแหล่งท่องเที่ยว เพื่อรักษาความสะอาด	ไม่มี
3. มีการดูแลรักษาความสะอาดในบริเวณที่ทำกิจกรรม เช่น เก็บขยะที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำกิจกรรม เตรียมถังขยะไว้รอบบริเวณ	มี
4. มีที่นั่งพักผ่อน โดยมีการจัดที่นั่งเป็นจุดๆ ในระยะห่างที่เหมาะสม	ไม่มี
5. มีการจัดการด้านสาธารณสุขปลอดภัยขั้นพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว โดยมีความเหมาะสมกลมกลืนกับสภาพพื้นที่	ไม่มี

จากตาราง 63 แสดงว่า ศาลเจ้าพ่อเสือ มีการดำเนินการ 1 ข้อ ใน 5 ข้อ ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ Green Service

7. Green Plus การเข้าร่วมกิจกรรมที่ตอบแทนสังคม ให้ความร่วมมือกับผู้ประกอบการ หน่วยงานต่างๆ ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ให้การสนับสนุนร่างกาย สติปัญญา ทุนทรัพย์ เพื่อร่วมกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ความยั่งยืนของชุมชน และสังคม

ตาราง 64 Green Plus: ศาลเจ้าพ่อเสือ

รายการตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ
1. ให้การสนับสนุนชุมชนท้องถิ่น เช่น จ้างคนในท้องถิ่นทำงาน หรือให้ชุมชนท้องถิ่นทำของที่ระลึกเพื่อจัดจำหน่าย	ไม่มี
2. สนับสนุนทางการเงินแก่ชุมชนที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น	ไม่มี
3. มีการฝึกอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้กับชุมชน	ไม่มี
4. มีส่วนร่วมกับชุมชนในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชน การจัดการสิ่งแวดล้อม การกำหนดแนวทางการลดผลกระทบจากการท่องเที่ยว การปฏิบัติตนเอง รวมทั้งการรักษาวัฒนธรรม และทรัพยากรท่องเที่ยวให้คงอยู่	ไม่มี
5. ให้ความร่วมมือกับผู้ประกอบการ หน่วยงานต่างๆ ชุมชน โรงเรียน ในการสนับสนุนกิจกรรมที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	ไม่มี

จากตาราง 64 แสดงว่า ศาลเจ้าพ่อเสือ ไม่มีการดำเนินการตามเกณฑ์ Green Plus

ตาราง 65 การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของศาลเจ้าพ่อเสือ

ดัชนี	เจ้าหน้าที่รัฐ คนที่ 1	เจ้าหน้าที่รัฐ คนที่ 2	ผู้ประกอบการ	นักท่องเที่ยว	รวม (เฉลี่ย)
ส่วนที่ 1 การประเมินด้านที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว					
- เป็นพื้นที่ธรรมชาติ หรือเป็นพื้นที่ที่ยังคงเป็นธรรมชาติ ที่มีวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง					
- เป็นแหล่งโบราณสถาน					
- เป็นแหล่งอนุสรณ์สถาน	/	/	/	/	/
- การใช้พื้นที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย	/	/	/	/	/
ส่วนที่ 2 การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว					
- เป็นพื้นที่ที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว	/	/	/	/	/
- เป็นพื้นที่ที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวอยู่ในปัจจุบัน					
1. ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว					
1.1 แหล่งท่องเที่ยวมีจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้	8	8	6	8	7.5
1.2 ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยว	6	4	4	6	5
1.3 มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น	10	8	8	6	8
1.4 ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวในการท่องเที่ยว	0	2	2	0	1
2. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน					
2.1 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว	1	2	1	1	1.25
2.2 การจัดการด้านบริการนักท่องเที่ยว	3	2	2	1	2
2.3 มีการจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	4	4	3	2	3.25
2.4 การจัดการด้านการติดตาม และการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว	3	4	2	1	2.5
3. การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก					
3.1 มีศูนย์การให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	2	2	1	1	3
3.2 มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงานและ การกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี	3	3	2	1	2.25
3.3 มีการให้ความรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์ กับพนักงานนำเที่ยว นักท่องเที่ยวและชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่	2	2	3	2	2.25
3.4 มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศและการอนุรักษ์ ให้บริการ ด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและชุมชน	2	2	2	1	1.75
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว					
4.1 ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	2	2	0	1	1.25
4.2 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว	4	4	4	3	3.75
รวม	50	49	40	34	43.25

จากตาราง 65 แสดงว่า ศาลเจ้าพ่อเสือ เป็นแหล่งอนุสรณ์สถาน ที่ใช้พื้นที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย และไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว มีระดับศักยภาพในระดับต่ำ

เจ้าพ่อเสือ

จุดบริการขายรูปเทียนภายในศาล

บริเวณทำบุญน้ำมันตะเกียง

เตาเผารูป (ไร่คว้น)

ผู้ช่วยผู้จัดการอธิบายการเผารูป

รูปที่เผาแล้ว

จุดปักธูป

ป้ายบอกทางภายในศาล

จุดหิ้งขยະ

ภาพประกอบ 32 ป้ายและการจัดการภายในศาลเจ้าพ่อเสือ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์

กรุงเทพมหานคร

ผลการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ กรุงเทพมหานคร ตามแนวคิด
โครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens สรุปได้ดังรายละเอียดแสดงในตาราง 66

ตาราง 66 การดำเนินการตามเกณฑ์ 7 Greens

แหล่งท่องเที่ยว	Green Heart	Green Logistics	Green Attraction	Green Community	Green Activity	Green Service	Green Plus	สรุป
1. วัดพระศรีรัตนศาสดาราม	4 ข้อ ใน 5 ข้อ	4 ข้อ ใน 5 ข้อ	5 ข้อ ใน 5 ข้อ	5 ข้อ ใน 5 ข้อ	4 ข้อ ใน 5 ข้อ	4 ข้อ ใน 5 ข้อ	4 ข้อ ใน 5 ข้อ	ตามเกณฑ์
2. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม	4 ข้อ ใน 5 ข้อ	3 ข้อ ใน 5 ข้อ	5 ข้อ ใน 5 ข้อ	5 ข้อ ใน 5 ข้อ	5 ข้อ ใน 5 ข้อ	4 ข้อ ใน 5 ข้อ	3 ข้อ ใน 5 ข้อ	ตามเกณฑ์
3. วัดบวรนิเวศวิหาร	ไม่มี	3 ข้อ ใน 5 ข้อ	1 ข้อ ใน 5 ข้อ	ไม่มี	ไม่มี	1 ข้อ ใน 5 ข้อ	ไม่มี	ไม่ตาม เกณฑ์
4. วัดชนะสงคราม	2 ข้อ ใน 5 ข้อ	1 ข้อ ใน 5 ข้อ	1 ข้อ ใน 5 ข้อ	1 ข้อ ใน 5 ข้อ	1 ข้อ ใน 5 ข้อ	2 ข้อ ใน 5 ข้อ	2 ข้อ ใน 5 ข้อ	ไม่ตาม เกณฑ์
5. วัดสุทัศน์เทพวราราม	4 ข้อ ใน 5 ข้อ	3 ข้อ ใน 5 ข้อ	5 ข้อ ใน 5 ข้อ	4 ข้อ ใน 5 ข้อ	3 ข้อ ใน 5 ข้อ	3 ข้อ ใน 5 ข้อ	3 ข้อ ใน 5 ข้อ	ตามเกณฑ์
6. วัดสระเกศ	4 ข้อ ใน 5 ข้อ	1 ข้อ ใน 5 ข้อ	5 ข้อ ใน 5 ข้อ	5 ข้อ ใน 5 ข้อ	2 ข้อ ใน 5 ข้อ	4 ข้อ ใน 5 ข้อ	3 ข้อ ใน 5 ข้อ	ตามเกณฑ์
7. ศาลหลักเมือง	4 ข้อ ใน 5 ข้อ	ไม่มี	4 ข้อ ใน 5 ข้อ	4 ข้อ ใน 5 ข้อ	2 ข้อ ใน 5 ข้อ	5 ข้อ ใน 5 ข้อ	2 ข้อ ใน 5 ข้อ	ตามเกณฑ์
8. ศาลเจ้าพ่อเสือ	2 ข้อ ใน 5 ข้อ	ไม่มี	1 ข้อ ใน 5 ข้อ	1 ข้อ ใน 5 ข้อ	1 ข้อ ใน 5 ข้อ	1 ข้อ ใน 5 ข้อ	ไม่มี	ไม่ตาม เกณฑ์

จากตาราง 66 แสดงว่า

1. แหล่งท่องเที่ยวที่มีการดำเนินการตามแนวคิด 7 Greens ครบทุกองค์ประกอบ ได้แก่ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม วัดสุทัศน์เทพวราราม วัดสระเกศ และ ศาลหลักเมือง

2. แหล่งท่องเที่ยวที่มีการดำเนินการตามแนวคิด 7 Greens ตามเกณฑ์ แต่ไม่ครบทุกองค์ประกอบ ได้แก่ วัดบวรนิเวศวิหาร และวัดชนะสงคราม

3. แหล่งท่องเที่ยวที่ไม่มีการดำเนินการตามแนวคิด 7 Greens ได้แก่ ศาลเจ้าพ่อเสือ

ผลการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ กรุงเทพมหานคร จากแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว สรุปได้ดังรายละเอียดแสดงในตาราง 67

ตาราง 67 ระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยว	สถานที่ตั้ง	การใช้พื้นที่	การบริหารจัดการ การท่องเที่ยว	ศักยภาพ (คะแนน)	ระดับ มาตรฐาน	สัญลักษณ์
1. วัดพระศรีรัตนศาสดาราม	โบราณสถาน	ถูกกฎหมาย	มี	81.25	ดีเยี่ยม	★★★★★
2. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม	โบราณสถาน	ถูกกฎหมาย	มี	65	ดี	★★★
3. วัดบวรนิเวศวิหาร	โบราณสถาน	ถูกกฎหมาย	มี	65.5	ดี	★★★
4. วัดชนะสงคราม	โบราณสถาน	ถูกกฎหมาย	มี	57.5	ปานกลาง	★★
5. วัดสุทัศน์เทพวราราม	โบราณสถาน	ถูกกฎหมาย	มี	68.75	ดี	★★★
6. วัดสระเกศ	โบราณสถาน	ถูกกฎหมาย	มี	70.5	ดี	★★★
7. ศาลหลักเมือง	โบราณสถาน	ถูกกฎหมาย	มี	74	ดีมาก	★★★★★
8. ศาลเจ้าพ่อเสือ	อนุสรณ์สถาน	ถูกกฎหมาย	ไม่มี	43.25	ต่ำ	★

จากตาราง 67 แสดงว่าแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ตั้งโบราณสถาน ซึ่งทุกแหล่งมีการใช้พื้นที่อย่างถูกกฎหมาย และมีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว 7 แหล่ง ยกเว้น ศาลเจ้าพ่อเสือ ซึ่งการบริหารจัดการไม่เน้นด้านการท่องเที่ยว

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ SWOT ของแหล่งท่องเที่ยว

1. วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

จุดแข็ง (S): เป็นโบราณสถานที่มีความสวยงาม มีระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี การรักษาความสะอาด การรักษาความปลอดภัย การดูแลจัดการขยะ เนื่องจากอยู่ในเขตพระบรมมหาราชวัง รวมถึงการประชาสัมพันธ์การให้คำแนะนำของเจ้าหน้าที่แก่นักท่องเที่ยว

จุดอ่อน (W): เจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ประจำตำแหน่งบริเวณวัด ที่มีอัตราค้ายไม่คอยดีนักกับนักท่องเที่ยว ไม่คอยยิ้มแย้มแจ่มใสกับนักท่องเที่ยวเท่าที่ควร

โอกาส (O): ที่ตั้งของวัดที่มีความโดดเด่น สะดุดตาแก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งเป็นสถานที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ มีประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ จึงเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวในวัด

อุปสรรค (T): การที่วัดตั้งอยู่ใกล้กับถนนรอบทิศ มีผู้คนหลากหลายเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ทำให้ยากแก่การควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมาก ส่งผลให้การดูแลทัศนียภาพ การจัดการรักษาสิ่งแวดล้อมต้องเข้มงวดตามไปด้วย

2. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร

- จุดแข็ง (S): กิจกรรมการท่องเที่ยว 9 สิ่งมหัศจรรย์วัดโพธิ์ รวมทั้งการวางแผนโบราณ
พระพุทธรูปนอนที่มีขนาดยาวที่สุดติดอันดับ
- จุดอ่อน (W): อยู่ติดกับชุมชน หรือการค้าขายบริเวณรอบนอก การรบกวนนักท่องเที่ยวให้
ซื้อสินค้า
- โอกาส (O): ที่ตั้งของวัดอยู่ติดกับวัดพระศรีรัตนศาสดาราม
- อุปสรรค (T): การค้าขายของพ่อค้าแม่ค้าที่อยู่บริเวณรอบนอกของวัด ทำให้ดูไม่เป็นระเบียบ
แก่ผู้ที่พบเห็น ด้วยจำนวนพ่อค้าแม่ค้าที่กระจายกระจายอยู่โดยรอบ ก่อให้เกิด
ปัญหามลพิษขยะขึ้น

3. วัดบวรนิเวศวิหาร

- จุดแข็ง (S): มีเจ้าหน้าที่ที่ให้การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และการจัดการระบบต่างๆ
มีการจัดการภายในวัดเป็นอย่างดี
- จุดอ่อน (W): การขายของที่ไม่มีมีการจัดการความสะอาดยังทำให้บริเวณด้านหน้าวัดมี
ทัศนียภาพที่ไม่สวยงามสะอาดตาเท่าที่ควร
- โอกาส (O): ความร่วมมือจากแม่ค้าที่ทำการค้าขายของบูชา จะสามารถทำให้ระบบการ
จัดการสิ่งแวดล้อมภายนอกดูเป็นระเบียบขึ้นได้
- อุปสรรค (T): ความร่วมมือจากแม่ค้าที่มีจำนวนค่อนข้างมาก ทำให้การจัดการทำความเข้าใจ
อาจยากขึ้น

4. วัดชนะสงคราม

- จุดแข็ง (S): การมีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาช่วยดูแลวัด ทำให้การรักษาสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับ
หนึ่ง โดยเฉพาะทัศนียภาพของสนามหญ้าหน้าวัด มีการตกแต่งและดูแลความ
สะอาดให้สะอาดอยู่ตลอดเวลา
- จุดอ่อน (W): ที่ตั้งอยู่ติดถนนข้าวสาร ทำให้ทัศนียภาพไม่สวยงาม นักท่องเที่ยวรวมถึง
ประชาชนเข้ามากราบไหว้สักการะตลอด ทำให้เกิดปริมาณขยะเพิ่มขึ้น และไม่มี
การจัดการด้านขยะ
- โอกาส (O): ภาครัฐที่ดูแลวัดสามารถเข้ามาทำความเข้าใจให้ความรู้แก่ชาวบ้านหรือ
เจ้าหน้าที่ได้ เพื่อการวางแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมให้เป็นระบบมากกว่านี้
- อุปสรรค (T): เจ้าหน้าที่ที่ดูแลวัดมีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในวัด
รวมทั้งบริเวณรอบนอกของวัด มีประชาชนขายของและคนทุกสภาพนอนอยู่
รอบนอก จึงเป็นอุปสรรคที่จะจัดการเรื่องสภาพแวดล้อมภายนอกให้ดีขึ้น

5. วัดสุทัศนเทพวราราม

- จุดแข็ง (S): เจ้าหน้าที่ดูแลสิ่งแวดล้อมภายในบริเวณวัด มีจำนวนเพียงพอสำหรับบริเวณวัดที่มีขนาดกว้างขวาง และมีการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมภายในอยู่ตลอด นอกจากนี้ยังมีจุดประชาสัมพันธ์ที่สามารถเห็นได้ชัด และพร้อมให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้าเยี่ยมชมภายในวัด
- จุดอ่อน (W): เนื่องจากเป็นวัดที่มีบริเวณมาก ทางเข้าที่หลายด้าน ทำให้ป้ายบอกทางเข้านักท่องเที่ยวไม่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน
- โอกาส (O): การดูแลรักษาบริเวณภายนอกบริเวณวัด มีการจัดการสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี ทั้งเรื่องธรรมชาติ ที่จอดรถ รวมถึงการดูแลการจัดการขยะ
- อุปสรรค (T): ด้วยบริเวณรอบนอกของวัด ติดกับท้องถนนทำให้การดูแลรักษาเรื่องมลพิษรอบนอกเป็นไปได้ยาก แต่สามารถจัดการกับระบบมลพิษต่างๆ ได้ โดยดูจากการปลูกต้นไม้ทั้งภายในและโดยรอบวัด ซึ่งเป็นปริมาณที่เหมาะสมทำให้เกิดความสมดุลกับสภาพแวดล้อม

6. วัดสระเกศ

- จุดแข็ง (S): มีพระบรมบรรพต หรือภูเขาทองเป็นจุดดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว
- จุดอ่อน (W): การเดินทางไปวัดที่ต้องเข้าไปในชุมชนก่อนที่จะถึงตัววัด ป้ายทางเข้าไม่ชัดเจน เจ้าหน้าที่ดูแลนักท่องเที่ยวมีจำนวนน้อย ไม่มีเจ้าหน้าที่ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว
- โอกาส (O): ความร่วมมือกันระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลวัด กับประชาชนที่อาศัยอยู่โดยรอบวัด เนื่องจากวัดอยู่ในแหล่งชุมชน การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมก็ต้องขอความร่วมมือจากประชาชนในบริเวณนั้น เช่น การขอความร่วมมือคนขับรถสาธารณะ (สามล้อ) ที่เข้ามาจอดรอลูกค้าอยู่ภายในบริเวณวัด หรือการหาบเร่ขายของภายในบริเวณวัดที่ดูไม่เป็นระเบียบ
- อุปสรรค (T): ประชาชนโดยรอบบริเวณวัด เนื่องจากความต้องการที่จะทำการค้าขายของประชาชน เป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมนั้นยากขึ้นตามมา

7. ศาลหลักเมือง

- จุดแข็ง (S): มีการจัดระบบการซื้อขายของบูชาก็ได้เป็นอย่างดี ความสะอาด การจัดการขยะ มีเจ้าหน้าที่คอยแนะนำนักท่องเที่ยว
- จุดอ่อน (W): การค้าขายภายนอกบริเวณศาลหลักเมือง ดูไม่สะอาดตา ไม่เป็นระเบียบ ทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีทัศนียภาพไม่สวยงาม

- โอกาส (O): เป็นสถานที่ที่อยู่ใกล้กับวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ทำให้เป็นปัจจัยที่เอื้อในการมาศาลหลักเมือง
- อุปสรรค (T): การขอความร่วมมือจากแม่ค้าที่มีจำนวนค่อนข้างมาก ทำให้การจัดการทำความ

8. ศาลเจ้าพ่อเสือ

- จุดแข็ง (S): การจัดการภายในบริเวณศาลเจ้าพ่อเสือที่มีระบบ และคอยดูแลรักษาความสะอาด
- จุดอ่อน (W): การจัดการกับความสะอาดในส่วนของน้ำมันที่ประชาชนนำมาทำพิธีการได้ไม่ดี เพราะเป็นการดูแลที่ยากกว่าขยะชนิดอื่นๆ การจัดการจึงเป็นไปได้ยาก และไม่สามารถควบคุมได้
- โอกาส (O): การขอความร่วมมือจากประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณรอบศาล รวมถึงนักท่องเที่ยว ในเรื่องของการจะดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมภายในบริเวณนอกและในศาล จะทำให้สามารถควบคุมการจัดการสิ่งแวดล้อมได้
- อุปสรรค (T): เนื่องจากจำนวนประชาชนและนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมากและไม่สามารถควบคุมได้ ทำให้การจัดการระบบสิ่งแวดล้อมภายในนอกศาลเป็นไปได้ยาก รวมถึงการที่มีพื้นที่ติดกับพื้นที่ชุมชน และถนนที่มีการจราจรเร่งด่วนอยู่ตลอด

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ กรุงเทพมหานคร ตามแนวคิดโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ และนำเสนอเป็นแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยดำเนินการสำรวจแหล่งท่องเที่ยว ด้วยแบบสำรวจที่ปรับจากแบบประเมินแหล่งท่องเที่ยว 7 Greens ของ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และขอให้เจ้าหน้าที่ในแต่ละสถานที่ที่ผู้วิจัยไปเก็บข้อมูล ทำการประเมินแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนเอง รวมทั้งให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางการท่องเที่ยว 3 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว ทำการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ จำนวน 8 แหล่ง ได้แก่ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร วัดบวรนิเวศวิหาร วัดชนะสงคราม วัดสุทัศน์เทพวราราม วัดสระเกศ ศาลหลักเมือง และศาลเจ้าพ่อเสือ

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ กรุงเทพมหานคร ตามแนวคิดโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens สามารถสรุปได้ดังนี้

วัดพระศรีรัตนศาสดาราม สรุปได้ว่า มีการดำเนินการจัดการตามแนวคิดโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens ทุกองค์ประกอบ และสอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ได้คะแนน 81.25 คะแนน ระดับดีเยี่ยม

วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร สรุปได้ว่า มีการดำเนินการจัดการตามแนวคิดโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens ทุกองค์ประกอบ และสอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ได้คะแนน 65 คะแนน ระดับดี

วัดบวรนิเวศวิหาร สรุปได้ว่า มีการดำเนินการจัดการตามแนวคิดโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens ไม่ครบทุกองค์ประกอบ แต่เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ได้คะแนน 65.5 คะแนน ระดับดี

วัดชนะสงคราม สรุปได้ว่า มีการดำเนินการจัดการตามแนวคิดโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens ไม่ครบทุกองค์ประกอบ และสอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ได้คะแนน 57.5 คะแนน ระดับปานกลาง

วัดสุทัศน์เทพวราราม สรุปได้ว่า มีการดำเนินการจัดการตามแนวคิดโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens ครบทุกองค์ประกอบ และสอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ได้คะแนน 68.75 คะแนน ระดับดี

วัดสระเกศ สรุปได้ว่า มีการดำเนินการจัดการตามแนวคิดโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens ไม่ครบทุกองค์ประกอบ แต่เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ได้ 70.5 คะแนน ระดับดี

ศาลหลักเมือง สรุปได้ว่า มีการดำเนินการจัดการตามแนวคิดโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens ไม่ครบทุกองค์ประกอบ แต่เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ได้คะแนน 74 คะแนน ระดับดีมาก

ศาลเจ้าพ่อเสือ สรุปได้ว่า มีการดำเนินการจัดการตามแนวคิดโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens ไม่ครบทุกองค์ประกอบ และสอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ได้คะแนน 43.25 คะแนน ระดับต่ำ

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า แหล่งท่องเที่ยวบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ เป็นพื้นที่โบราณสถาน มีการใช้พื้นที่ถูกต้องตามกฎหมาย เพราะแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์แต่ละแห่งเป็นโบราณสถานที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในท้องถิ่น มีแนวทางการดำเนินงานให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานเพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยว โดยปัจจัยที่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีระดับศักยภาพดีเยี่ยม ได้แก่ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญพัชร สุวรรณสนธิชัย (2547) ซึ่งศึกษาเรื่องทัศนคติและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีต่อวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีทัศนคติว่าวัดงดงาม และมีเอกลักษณ์มากที่สุด โดยวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวบางประเภทก็ควรได้รับการปรับปรุงทั้งทางด้านการจัดการโดยรวมและสภาพแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวด้วย ด้านการจัดการด้านการบริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถทางด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษของเจ้าหน้าที่ ซึ่งส่วนใหญ่สื่อสารได้ระดับเบื้องต้นเท่านั้น จึงทำให้นักท่องเที่ยวประสบปัญหาในการสอบถามข้อมูล และการท่องเที่ยวได้ ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวจึงควรจัดให้มีขึ้นบ่อยครั้ง เพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการจัดการโดยรวมของแหล่งท่องเที่ยวด้วย

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า ศาลเจ้าพ่อเสือ มีศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวระดับต่ำ อาจเนื่องจากผู้เกี่ยวข้อง หรือชุมชนในบริเวณนั้นยังไม่เข้าใจเรื่องการใช้ประโยชน์ของพื้นที่และการจัดการด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเพียงพอ ผู้ดูแลพื้นที่ยังไม่สามารถร่วมมือกับพ่อค้าแม่ค้าที่มาขายของได้ ทำให้ไม่มีการประสานงานการร่วมมือกันเพื่อช่วยให้สิ่งแวดล้อมด้านหน้ามีความสะอาดและความเป็นระเบียบ ซึ่งเกณฑ์การประเมินคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2548) กล่าวไว้ว่า ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวจะต้องเป็นไปตามหลักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นั่นคือ ศักยภาพในการแหล่งท่องเที่ยว การจัดการเพื่อให้เกิดความยั่งยืน การสร้างจิตสำนึก และการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมของชุมชน

3. จากผลการวิจัยที่พบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดการตามแนวคิดโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens มีการดำเนินการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เห็นถึงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวที่นั่นคงความมีระดับมาตรฐาน การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามกรอบนโยบายการดำเนินงานในทิศทางของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือมีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในด้านภูมิทัศน์และความเป็นระเบียบของพื้นที่ให้สวยงาม สอดคล้องกลมกลืนกับสภาพพื้นที่ ทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีความโดดเด่น มีความเป็นระเบียบในระดับดี มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีการจัดการการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชีวิตวัฒนธรรม ของคนในชุมชนโดยรอบ มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยว มีการจัดแบ่งโซนภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นสัดส่วน และให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ร่วมทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวที่นั่นมีศักยภาพและสามารถดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืนยาว

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยพบว่า สภาพโดยทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์มีความสวยงาม และคงความเป็นเอกลักษณ์ แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแหล่งมีการจัดการในระดับดี แต่สภาพแวดล้อมโดยรอบในภาพรวมยังขาดการดูแลและการจัดการอย่างต่อเนื่อง ปัญหาที่ควรปรับปรุงมากที่สุด คือ ปัญหาในด้านความปลอดภัย และความสะอาด ซึ่งทำให้ติดภาพลักษณ์ในแง่ลบได้ นอกนั้นจัดได้ว่าศักยภาพจัดอยู่ในระดับดี เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งคงความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองอยู่แล้ว และมีหน่วยงานภาครัฐช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การอภิปรายผลและข้อสรุปต่างๆ ข้างต้นเป็นเพียงแนวทางเท่านั้น การเก็บข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทำได้ไม่ครบถ้วนบริเวณแหล่งท่องเที่ยวรอบเกาะรัตนโกสินทร์ ข้อมูลที่เก็บอาจไม่ครอบคลุมทุกด้าน นอกจากนี้เสนอให้เก็บข้อมูลนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติด้วย จะช่วยเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวในบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ให้มากขึ้น เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งทางด้านการตลาด การพัฒนาและแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการบริการได้พัฒนากระบวนการในการทำงานเพื่อเพิ่มศักยภาพดังกล่าว อีกทั้งแนวคิด 7 Greens เป็นการจัดการการท่องเที่ยวที่ยังเป็นเรื่องใหม่อยู่ การวิจัยในครั้งต่อไปจะต้องให้ครอบคลุมองค์ประกอบในหลายๆ ด้านอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามข้อสรุปต่างๆ ในงานวิจัยนี้ขึ้นอยู่กับผู้ประกอบการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับแผนงาน หรือการดำเนินการด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอันจะเป็นประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวในบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ และประเทศไทยต่อไป

บรรณานุกรม

- กองวิชาการและฝึกอบรม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป.). *อุตสาหกรรมท่องเที่ยว*. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2543). *สหสวรรค์ใหม่เพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน*. ม.ป.ท. กองอนุรักษ์. (2544). *แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- จามะรี เชียงทอง. (2541). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภะ การพิมพ์.
- ดุษฎี ชุมสาย มล. และณิพนัน พรหมโยธี. (2527). *ประชุมบทแห่งวิชาการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พรินต์ติ้งเฮาส์
- ธานี อธิชัยกุล. (2546). *เอกสารชุดฝึกอบรมทางไกลหลักสูตรการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- นิฐิณี ไส้พันธ์ (2544). *ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติภูจองนายอย จังหวัดอุบลราชธานี*. รายงานการค้นคว้าอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิพล เชื้อเมืองพาน. (2542). *แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (เทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542). *มารู้จักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกันเถิด*. *จุลสารการท่องเที่ยว*. 18(1): 110-118.
- บุญเลิศ เป็นคงคา; และคนอื่นๆ. (2544). *การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management)*. กรุงเทพฯ: วี.เจ.พรินต์ติ้ง.
- บุษบา ศักดิ์เจริญ. (2542). *การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชายทะเลหาดทรายรี กรณีศึกษา จากมุมมองของประชาชนในจังหวัดชุมพร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : สาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.
- ปรีชา แดงโรจน์. (2544). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสู่ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ไฟว์ แอนด์ ไฟว์ พรินต์ติ้ง.
- พจนา สวนศรี. (2546). *คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- ภราเดช พยัณวิเชียร. (2539 เมษายน-มิถุนายน). *พัฒนาท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน*. *จุลสารการท่องเที่ยว*. 15(2): 4-7
- วรรณพร วณิชชานุกร วรรณวิภา จิตุชัย และมาลี บุษยะมา. (2541) *แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศ*. รายงานวิจัย. กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.

- ศรัณยา วรากุลวิทย์. (2546). *ปฐมนิเทศอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เฟื่องฟ้า
ศูนย์ข้อมูลเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2545: 24)
- สมคิด บางโม. (2538). *หลักการจัดการ*. กรุงเทพฯ : นานาอักษรการพิมพ์.
- สมใจ ไช้แก้ว. (2548). *การประเมินศักยภาพและความต้องการในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ของชุมชนตำบลบางปรุ จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. วิทยานิพนธ์ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
(การจัดการป่าไม้). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร
- สมยศ นาวิการ (2535). *หลักการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ:
ไทยอนุเคราะห์.
- สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล. (2550). *โครงการศึกษาเพื่อ
จัดทำแผนแม่บทพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- อุษาวดี พูลพิพัฒน์. (2545). *การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน กรณีศึกษาการท่องเที่ยว*. *จุลสารการ
ท่องเที่ยว ปีที่ 21 (ตุลาคม-ธันวาคม) : 38-49*
- Edward Inskeep. (1991). *Environmental science: a systems approach to sustainable
development*. 5th ed. Belmont, CA: Wadsworth Pub.
- Flippo, Edwin B. (1970). *Management: A Behavioral Approach*. New York : McGraw-Hill.
- Robert W. McIntosh, Charles R. Goeldner. (1986). *Tourism: Principle. Practices
Philosophies*, 5th ed. New York: John Wiley and Sons, Inc.
- Vincent, V.C.; & Thompson, W. (2002, December). *Assessing Community Support and
Sustainability for Ecotourism Development*. *Journal of Travel Research*. 41(2): 153-160.
- World Tourism Organization. (1997). *Tourism 2000 Vision*. Madrid: WTO

ภาคผนวก ก
แบบสำรวจแหล่งท่องเที่ยว
ตามแนวคิดโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม
7 Greens

แบบสำรวจแหล่งท่องเที่ยว บริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ ตามแนวคิดโครงการปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อม 7 Greens

แหล่งท่องเที่ยว

1. Green Heart นักท่องเที่ยว ประชาชน ผู้เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนมีความใส่ใจ และเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม ช่วยกันดูแลปกป้องรักษาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว

รายการตรวจสอบ	มี	ไม่มี	อาจมีในอนาคต	เหตุผล (ถ้ามี)
1. ชุมชน องค์กร หน่วยงาน มีนโยบายการจัดการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แผนการดำเนินธุรกิจด้านการท่องเที่ยว ที่ไม่ทำให้เกิดผลกระทบจากการท่องเที่ยว				
2. รมรจคให้นักท่องเที่ยวนำขยะออกไปทิ้งนอกพื้นที่ เพื่อความสะอาด ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว และร่วมกันรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยว				
3. ปลุกจิตสำนึก/ฝึกอบรม ให้คนในชุมชน องค์กร หน่วยงานของตน เห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรในพื้นที่ของตน ร่วมกันรับผิดชอบ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นให้คงอยู่				
4. มีการกำหนดแนวทางแก้ไขผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสังคม ที่เกิดจากการท่องเที่ยว				
5. มีกฎระเบียบ การปฏิบัติตนในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การประหยัดไฟ ประหยัดน้ำ วิถีลดปริมาณขยะ เป็นต้น				

2. Green Logistics การเดินทางท่องเที่ยวแบบประหยัดพลังงาน เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการใช้พลังงานเชื้อเพลิง

รายการตรวจสอบ	มี	ไม่มี	อาจมีในอนาคต	เหตุผล (ถ้ามี)
1. รณรงค์ให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวใช้บริการระบบขนส่งมวลชน นั่งรถ ลงเรือ เพื่อลดปริมาณรถยนต์ส่วนตัวเข้าพื้นที่แหล่ง ท่องเที่ยว				
2. ส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวทางเท้า เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยว แทนการใช้พาหนะติดเครื่องยนต์เข้าพื้นที่				
3. มีบริการให้เช่ารถหรือให้บริการยานพาหนะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น รถจักรยาน รถสามล้อ รถราง เป็นต้น				
4. มีป้ายเตือนให้ดับเครื่องยนต์ เพื่อลดมลภาวะในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว				
5. มีหน่วยงานบริการให้ข้อมูลการวางแผนการเดินทาง เพื่อหลีกเลี่ยง เส้นทางที่มีการจราจรคับคั่ง หาเส้นทางที่เหมาะสมเพื่อลดระยะทาง ในการเดินทาง				

3. Green Attraction การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามกรอบนโยบายการดำเนินงานในทิศทางของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ที่เห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม สังคม และชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว

รายการตรวจสอบ	มี	ไม่มี	อาจมีในอนาคต	เหตุผล (ถ้ามี)
1. มีการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว เช่น พื้นที่นันทนาการ และพื้นที่พักผ่อน				
2. มีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้างและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวโดยมีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม				
3. มีการวางแผนการจัดการร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว				
4. มีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในด้านภูมิทัศน์และความเป็นระเบียบของพื้นที่ให้สวยงาม สอดคล้องกลมกลืนกับสภาพพื้นที่ ส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวมีความโดดเด่น มีความเป็นระเบียบในระดับดี และมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม				
5. มีการประเมินผลกระทบที่เกิดจากนักท่องเที่ยว เพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข				

4. Green Community การบริหารจัดการชุมชนที่มีการดำเนินงานที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีการจัดการการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในชุมชน

รายการตรวจสอบ	มี	ไม่มี	อาจมีในอนาคต	เหตุผล (ถ้ามี)
1. มีการปรับปรุงและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมจากการท่องเที่ยว ให้คืนสู่สภาพเดิมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน				
2. ชุมชนมีการทำงานร่วมกับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในการดูแลพื้นที่ชุมชน ในด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว อนุรักษ์วิถีชีวิต ภายใตชุมชน การรักษาสีงแวดล้อม				
3. ชุมชนมีมาตรฐานที่มาจากข้อตกลงร่วมกันภายในชุมชน เช่น ความสะอาด ความปลอดภัย การกระจายรายได้ที่เป็นธรรม และการมีส่วนร่วม ในการพิจารณาขีดความสามารถในการรองรับได้ของชุมชน				
4. มีการจัดประชุมร่วมกับประชาชนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ในเรื่องการจัดจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและสังคม				
5. ชุมชนมีการศึกษาสภาพแวดล้อม กำหนดทิศทางการพัฒนาและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น เพื่อนำข้อมูลมาวางแผนทางที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ ในชุมชนให้มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว โดยไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ประเพณีของคนในท้องถิ่น				

5. Green Activity การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เห็นถึงคุณค่าทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เป็นกิจกรรมที่สามารถเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยว มีการคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ความเหมาะสมของจำนวนนักท่องเที่ยว โดยส่งผลกระทบต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

รายการตรวจสอบ	มี	ไม่มี	อาจมีในอนาคต	เหตุผล (ถ้ามี)
1. จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรมชุมชน				
2. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมวิถีชีวิตชุมชน และเป็นกิจกรรมที่ให้ข้อมูลความสำคัญของสิ่งแวดล้อม				
3. มีการกำหนดช่วงเวลาในการเข้าพื้นที่ที่เหมาะสม และมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้พอเหมาะกับศักยภาพของพื้นที่				
4. มีการควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เช่น ให้ใส่เครื่องแต่งกายที่ไม่ขัดต่อวัฒนธรรม ไม่นั่งบนหินก้อนไป หรือไม่แตะต้องวัตถุที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม				
5. มีการวิเคราะห์พฤติกรรมนักท่องเที่ยวเพื่อหาแนวทางส่งเสริมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยแทรกไปในกิจกรรมการท่องเที่ยว				

6. **Green Service** การให้บริการของผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านอาหาร ที่พัก ร้านขายของที่ระลึก ให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจจากมาตรฐานการบริการและคุณภาพที่ดี โดยมีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม

รายการตรวจสอบ	มี	ไม่มี	อาจมีในอนาคต	เหตุผล (ถ้ามี)
1. ใช้วัสดุจากธรรมชาติ เพื่อลดปริมาณขยะสะสม เช่น ใช้ใบตองแทนโฟม				
2. มีการจัดแบ่งโซนเป็นสัดส่วน เช่น แยกร้านอาหารออกจากแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรักษาความสะอาด				
3. มีการดูแลรักษาความสะอาดในบริเวณที่ทำการกิจกรรม เช่น เก็บขยะที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำการกิจกรรม เติร์มถึงขยะไว้รอบบริเวณ				
4. มีที่นั่งพักผ่อน โดยมีการจัดที่นั่งเป็นจุดๆ ในระยะห่างที่เหมาะสม				
5. มีการจัดการด้านสาธารณสุขบริเวณพื้นที่ฐานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว โดยมีความเหมาะสมกลมกลืนกับสภาพพื้นที่				

7. **Green Plus** การเข้าร่วมกิจกรรมที่ตอบแทนสังคม ให้ความร่วมมือกับผู้ประกอบการ หน่วยงานต่างๆ ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ให้การสนับสนุนร่างกาย สติปัญญา ทุนทรัพย์ เพื่อร่วมกันดูแลรักษาสสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ความยั่งยืนของชุมชน และสังคม

รายการตรวจสอบ	มี	ไม่มี	อาจมีในอนาคต	เหตุผล (ถ้ามี)
1. ให้การสนับสนุนชุมชนท้องถิ่น เช่น จ้างคนในท้องถิ่นทำงาน หรือให้ชุมชนท้องถิ่นทำของที่ระลึกเพื่อจัดจำหน่าย				
2. สนับสนุนทางการเงินแก่ชุมชนที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น				
3. มีการฝึกอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้กับชุมชน				
4. มีส่วนร่วมกับชุมชนในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชน การจัดการสิ่งแวดล้อม การกำหนดแนวทางทางการลดผลกระทบจากการท่องเที่ยว การปฏิบัติตนเอง รวมทั้งการรักษาวัฒนธรรม และทรัพยากรท่องเที่ยวให้คงอยู่				
5. ให้ความร่วมมือกับผู้ประกอบการ หน่วยงานต่างๆ ชุมชน โรงเรียน ในการสนับสนุนกิจกรรมที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม				

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวเมธิกา ไชยรัตน์
วัน เดือน ปีเกิด	28 กุมภาพันธ์ 2524
ภูมิลำเนา	กรุงเทพมหานคร
ที่อยู่ปัจจุบัน	82/85 หมู่บ้านซิเมนต์ไทย ถนนประชาชื่น แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	พนักงานการตลาด 3 งานพัฒนาและส่งเสริมการตลาดภาคกลาง กองตลาดภาคกลาง
สถานที่ทำงาน	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) 1600 ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ แขวงมักกะสัน เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร 10400
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2545 ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาวิชา อุดสาหกรรมท่องเที่ยว จากสถาบันราชภัฏสวนสุนันทา พ.ศ. 2547 ประกาศนียบัตรบัณฑิต (ป.บัณฑิต) สาขาวิชา การจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พ.ศ. 2552 วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (วท.ม.) สาขาวิชา การวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยว เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ